

Van: 10.2e)
Aan: 10.2e)
Cc: 10.2e)
Onderwerp: RE: DOMUS-#18217899-v1-nota_stas_inzake_standplaatsvergunningen_en_de_Dienstenwet.docx
Datum: woensdag 22 augustus 2018 14:30:22
Bijlagen: [vraag_stas_dienstenwet.docx](#)

Ha,

Zie bijgevoegd nog een paar suggesties.

Groet

10.2e

Van: 10.2e)
Verzonden: maandag 20 augustus 2018 15:49
Aan: 10.2e)
Onderwerp: RE: DOMUS-#18217899-v1-nota_stas_inzake_standplaatsvergunningen_en_de_Dienstenwet.docx

Wat vinden jullie van dit antwoord?

10.2e met de passage waarin wordt gesproken over de flexibiliteit van een kraam wordt verondersteld dat dit logischerwijs moet leiden tot een kortere vergunningsduur. De gemeente dient te kijken naar de investeringen die de ondernemer redelijkerwijs moet maken voor de activiteit waarvoor de vergunning wordt afgegeven. Dit zal in de meeste gevallen een investering in de aanschaf of huur van een marktkraam of een voertuig betreffen, alsmede het inkopen van een voorraad verkoopwaar. De veronderstelling is dat de investeringen in een marktkraam relatief gering zijn (afhankelijk van het soort voorraad dat moet worden ingekocht) én dat er geen sprake is van verzonken kosten (geen investeringen in vastgoed). Deze relatief geringe investeringen en het feit dat de ondernemer niet is gebonden aan één locatie maken dat het op basis van bestuursrechtelijke criteria als redelijkheid en proportionaliteit voor de hand ligt dat de geldigheidsduur van een vergunning eerder *lager* uitvalt dan hoger (bijv. als dit wordt afgezet tegen andere vergunningvoorbeelden mbt schaarse middelen als frequenties en mijnbouwactiviteiten.)

Van: 10.2e)
Verzonden: maandag 20 augustus 2018 13:19
Aan: 10.2e)
CC: 10.2e)
Onderwerp: RE: DOMUS-#18217899-v1-nota_stas_inzake_standplaatsvergunningen_en_de_Dienstenwet.docx

Ha 10.2e

Nota is retour stas. 11.1

. Zie ook bijgevoegde scan.

Zouden jullie hier antwoord op kunnen geven?

Groet,

10.2e

Van: 10.2e)
Verzonden: donderdag 16 augustus 2018 13:47
Aan: 10.2e)
CC: 10.2e)

Onderwerp: RE: DOMUS-#18217899-v1-
nota_stas_inzake_standplaatsvergunningen_en_de_Dienstenwet.docx

Verwerkt. Zie met name eerste zin onder 'handelingsperspectief' in reactie op jouw opmerkingen.

Van: 10.2e

Verzonden: donderdag 16 augustus 2018 13:36

Aan: 10.2e

CC: 10.2e

Onderwerp: DOMUS-#18217899-v1-
nota_stas_inzake_standplaatsvergunningen_en_de_Dienstenwet.docx

Ha 10.2e

Thanks hiervoor. helder wat mij betreft. Paar typo's en enkele vragen en opmerkingen in bijlage.

Groet,

10.2e

TER INFORMATIE

Aan de Staatssecretaris

**Directoraat-generaal
Energie, Telecom &
Mededinging**
Directie Mededinging en
Consumenten

Auteur

10.2e

10.2e

@minez.nl

nota

uw vraag inzake standplaatsvergunningen en de
Dienstenwet

Datum

15 augustus 2018

Kenmerk

DGEM-MC / 18217899

BHM: 18217978

Kopie aan

MT-MC, Focco Vijselaar,

10.2e

Bijlage(n)

Parafenroute

DG ETM

Annet Jonk namens Sandor Gaastra

MC, wnd. directeur

Annet Jonk

DEIZ, directeur

Yvette van Eechoud

WJZ, coördinerend juristBBR

10.2e

10.2e

Aanleiding

U heeft verzocht om informatie met betrekking tot de Europese regelgeving ten aanzien van standplaatsvergunningen. Meer specifiek verneemt u graag onze appreciatie vanuit zowel het bredere perspectief als vanuit het oogpunt van de ondernemer en het eventuele handelingsperspectief van de Nederlandse overheid. Tenslotte verzoekt u ook om contact te leggen met de VNG hierover.

Advies

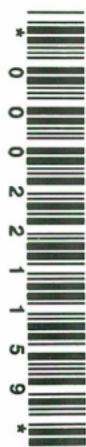
U kunt kennis nemen van de nota.

Kernpunten

Juridische achtergrond

- Het instellen van een vergunningsstelsel en procedures rondom het verlenen van vergunningen die zien op dienstverrichters of dienstverrichting moeten voldoen aan de vereisten uit de Dienstenrichtlijn en Dienstenwet.
- Het uitgangspunt is dat er in beginsel een vrij verkeer van dienstverrichting in de EU moet kunnen plaatsvinden. Beperkingen daarop (zoals het instellen van een vergunning) zijn alleen gerechtvaardigd als dit non-discriminatoir, noodzakelijk en proportioneel is.
- De Dienstenrichtlijn biedt ruimte aan overheden om maatregelen of een vergunningsstelsel in te stellen als dit vanwege een dwingende reden van algemeen belang noodzakelijk is. Inzet van die instrumenten moet wel gerechtvaardigd kunnen worden en moeten in diverse gevallen worden genotificeerd bij de Europese Commissie.
- Het uitgangspunt is dat vergunningen voor onbepaalde tijd worden afgegeven. Dat biedt meer zekerheid aan ondernemers bij investeringen en het maken van een langetermijnstrategie. Maar als sprake is van een beperkt aantal vergunningen, wegens dwingende redenen van algemeen belang of als er sprake is van schaarste van de natuurlijke hulpbronnen of technische capaciteit, dan mogen de vergunningen alleen met een beperkte tijdsduur worden afgegeven.

Ontvangen BBR

11.1

- Hier mag volgens de dienstenrichtlijn niet van worden afgeweken. Er is daarover ook een heldere uitspraak van het Hof van Justitie geweest (arrest Promoimpresa, gevoegde zaken C-458/14 en C-67/15) over strandtenten en kiosken aan de Sardeense kust en het Gardameer. Daarnaast is er een uitspraak geweest over de rondvaartboten in Amsterdam waarvoor ook geldt dat deze vergunningen in tijd beperkt moeten zijn (arrest Trijber & Harmsen, gevoegde zaken C-340/14 en C-341/14).

Appreciatie

- Nederland is altijd voorstander geweest van deze lijn (beperkte geldigheidsduur als aantal vergunningen beperkt is). Bij een beperkt aantal vergunningen is sprake van een schaars goed. Vergunningverlening voor onbepaalde tijd zou dan betekenen dat deze schaarse ruimte nooit beschikbaar komt voor andere ondernemers. Dat beperkt de concurrentie, innovatie en diversiteit van het aanbod.
- Een beperkte geldigheidsduur is ook in het belang van Nederlandse ondernemers in het buitenland omdat zij veel diensten over de grens verrichten en hinder ondervinden van belemmeringen die andere lidstaten opwerpen.
- Indien Nederland dit soort beperkingen (zoals het hanteren van een onbepaalde duur voor beperkt beschikbare vergunningen) zou toelaten, kunnen andere lidstaten dit aanvoeren als excuus voor het invoeren van verdere beperkingen.

Handelingsperspectief

- **11.1**
- Vanwege het zomerreces is het nog niet gelukt contact te leggen met de VNG over dit onderwerp. Wij zullen dit zo spoedig mogelijk alsnog doen en u informeren over het actuele standpunt van de VNG hierover.

Toelichting

1. Juridische achtergrond

- Procedures rondom het instellen en het afgeven van een standplaatsvergunning vallen onder de reikwijdte van de richtlijn 2006/123/EC (hierna: Dienstenrichtlijn) en zijn omgezet in de Wet tot implementatie van Europese regelgeving betreffende het verkeer van diensten op de interne markt (hierna: Dienstenwet).

- De Dienstenrichtlijn is in beginsel van toepassing op alle diensten en dienstaanbieders uit de EU die hun dienst in een lidstaat willen aanbieden. In de richtlijn worden algemene bepalingen vastgesteld met het doel om vrij verkeer van vestiging van dienstverrichters en het vrij verkeer van dienstverlening te faciliteren en daarom worden in de richtlijn voorwaarden gesteld aan het overheidsingrijpen dat het vrij verkeer kan beperken.
- Zo stelt de Dienstenrichtlijn o.a. duidelijke regels en voorwaarden ten aanzien van eisen die overheden mogen stellen die van invloed (kunnen) zijn op de toegang tot, of de uitoefening van een dienstenactiviteit. Volgens artikel 4, punt 6 en 7 valt iedere "eis", dat wil zeggen, elke verplichting, verbodsbepaling, voorwaarde of beperking die aan dienstverrichters (of afnemers van diensten) wordt opgelegd, zoals een verplichting om een vergunning te verkrijgen of om een verklaring in te dienen bij de bevoegde instanties onder de reikwijdte van de Dienstenrichtlijn. Ook iedere procedure die voor een dienstverrichter of afnemer de verplichting inhoudt bij een bevoegde instantie stappen te ondernemen ter verkrijging van een formele of stilzwijgende beslissing over de toegang tot of de uitoefening van een dienstenactiviteit valt onder de reikwijdte van de Dienstenrichtlijn. Kortom, alle procedures rondom het instellen en afgeven van eisen en vergunningen, zoals standplaatsvergunningen, zijn gebonden aan de bepalingen en voorwaarden uit de Dienstenrichtlijn.
  - De Dienstenrichtlijn bevat specifieke voorwaarden en eisen rondom het instellen en afgeven van vergunningen. Zo verplicht de richtlijn lidstaten om te beoordelen in hoeverre het noodzakelijk is om überhaupt een vergunningstelsel als zodanig in te stellen of in stand te houden. Een vergunningstelsel is volgens artikel 9 van de richtlijn alléén gerechtvaardigd als deze geen discriminerende werking (direct of indirect) heeft en dus niet leidt tot ongelijke behandeling van binnenlandse dienstverrichters en dienstverrichters uit andere landen die zich in Nederland willen vestigen. In de tweede plaats moet het vergunningstelsel gerechtvaardigd zijn vanwege een reden van algemeen belang. Hier is het Hof vrij soepel in; redenen van openbare orde, ruimtelijke ordening en bescherming van de leefomgeving, handhaving van de maatschappelijke orde en de bescherming van afnemers van diensten vallen onder dit begrip. Tot slot is het belangrijk om na te gaan of de maatregel daadwerkelijk geschikt is om dat doel te bereiken en om na te gaan of het nagestreefde doel niet met andere, minder beperkende maatregelen kan worden bereikt.
  - Het uitgangspunt van de Dienstenrichtlijn is dat vergunningen voor onbepaalde tijd worden afgegeven. Immers, een beperkte geldigheidsduur van vergunningen hindert de uitoefening van dienstenactiviteiten omdat daardoor de dienstverrichter ook met betrekking tot investeringen wordt belemmerd bij de ontwikkeling van een langetermijnstrategie, en ondernemingen in algemene zin te maken krijgen met onzekerheid. Wanneer een dienstverrichter eenmaal heeft aangetoond dat hij voldoet aan de eisen voor het verrichten van de dienst is het in het algemeen dus niet nodig om de geldigheidsduur van vergunningen te beperken.

- Op deze regel maakt de Dienstenrichtlijn een viertal uitzonderingen, waaronder de situatie waarin het aantal beschikbare vergunningen beperkt is door een dwingende reden van algemeen belang (artikel 11 lid 1 sub b Dienstenrichtlijn) of in situaties waarin het aantal vergunningen beperkt is vanwege schaarste aan natuurlijke hulpbronnen of technische capaciteit (artikel 12 Dienstenrichtlijn).
- Situaties waar vergunningen worden ingesteld vanwege een dwingende reden van algemeen belang, zijn *beleidsmatige* overwegingen (bijvoorbeeld vanwege het beschermen van de openbare orde, veiligheid, milieu-en leefomgeving etc.). Uit eerdere jurisprudentie blijkt dat "als er sprake is van een beperkt aantal beschikbare vergunningen, (...) deze vergunningen een beperkte geldigheidsduur moeten hebben. Aan bestuursorganen kan op dit punt géén beoordelingsbevoegdheid worden gelaten, omdat dat afbreuk zou doen aan het doel van de Dienstenrichtlijn."¹ Het Hof van Justitie concludeert dat "artikel 11, lid 1, onder b), van richtlijn 2006/123 aldus moet worden uitgelegd dat het eraan in de weg staat dat de bevoegde nationale instanties vergunningen voor onbepaalde tijd verlenen voor de uitoefening van een activiteit, terwijl het aantal door deze instanties daartoe verleende vergunningen beperkt is om dwingende redenen van algemeen belang."²
- Hetzelfde geldt ook voor situaties waarin vergunningen vanwege schaarste van de natuurlijke hulpbronnen of technische capaciteit verleend moeten worden. Situaties waar vergunningen worden ingesteld vanwege schaarste aan natuurlijke hulpbronnen of technische capaciteit, zijn *feitelijke* overwegingen. Bijvoorbeeld dat er slechts plek is voor 20 marktkramen of de parkeergarage een beperkt aantal plekken beschikbaar heeft. Deze vergunningen moeten worden verleend op basis van een selectie uit de gegadigden volgens een procedure die alle waarborgen voor onpartijdigheid en transparantie biedt, met inbegrip van met name een toereikende bekendmaking. Deze vergunningen mogen ook niet automatisch verlengd worden, zie o.a. de zaak *Promoimpresa*.³
- Kortom, beperkingen aan het aantal beschikbare vergunningen zijn dus alleen toelaatbaar als zij worden gemotiveerd worden door een dwingende reden van algemeen belang of door de schaarste van beschikbare natuurlijke hulpbronnen of de bruikbare technische mogelijkheden. Als dat het geval is, moet een vergunning met een beperkte tijdsduur worden afgegeven. Anders gezegd, een standplaatsvergunning die is ingesteld vanwege een dwingende reden van algemeen belang of door schaarste van natuurlijke hulpbronnen of bruikbare technische mogelijkheden, mag niet voor onbepaalde tijd verleend worden, maar moet tijdsgebonden zijn of verlengd kunnen worden.
- Uit jurisprudentie over concessieverlening kan worden afgeleid dat de geldigheidsduur afgestemd moet worden op de terugverdientijd van de investeringen van de ondernemer. Ook in de nieuwe Concessierichtlijn die op

11.1

¹ Zie de gevoegde zaken C-340/14 en C-341/14 zaak, r.o. 61 en 62.

² Idem, zie r.o. 66

³ Zie gevoegde zaken C-458/14 en C-67/15, r.o. 57

18 april 2016 in Nederland geïmplementeerd had moeten zijn, is dit uitgangspunt terug te vinden. Voor de geldigheidsduur van schaarse vergunningen zou hierbij door een gemeente aansluiting kunnen worden gezocht.

2. Huidige Nederlandse situatie

- Op basis van de Awb mogen gemeenten in dit kader eisen stellen. Daarbij kijkt de gemeente primair naar veiligheid, gebruik openbare ruimte en vormgeving. Sommige gemeenten vinden ook diversiteit van het aanbod van belang en gebruiken dit ook als toetsingscriterium voor vergunningverlening. Concurrentie of economische criteria worden door lokale overheden niet gehanteerd.
- De meeste gemeenten maken onderscheid in verschillende categorieën vergunningen: vaste standplaats (bijvoorbeeld vaste dag in de week gedurende een jaar); incidenteel of voor een bepaald seizoen. De geldigheidsduur van de vergunning wordt soms wel en soms niet genoemd in de Algemene plaatselijke verordening cq de vergunningvoorwaarden. In Leiden wordt aan een vaste standplaats bijvoorbeeld de termijn van een jaar verbonden, in Rotterdam is de maximale geldigheidsduur 3 jaar. Uit het feit dat sommige gemeenten niet specifiek een termijn noemen in de beleidsregels kan worden opgemaakt dat vergunningverlening van een standplaats voor onbepaalde duur in die gemeenten kennelijk niet is uitgesloten. Op basis van de Dienstenrichtlijn en de betreffende jurisprudentie moet worden geconcludeerd dat de betreffende gemeenten dan in strijd met het Europese recht handelen.
- Voorts geldt op basis van de jurisprudentie dat de lengte van de geldigheidsduur moet zijn gerelateerd aan de terugverdiëntijd van investeringen door de ondernemer. Op basis van een eerste screening van een aantal gemeentelijke beleidsnotities kan worden opgemaakt dat in verschillende gemeentes een dergelijke koppeling niet wordt gemaakt.

11.1

11.1

- Tot slot kan worden opgemerkt dat ook los van het Unierecht ook de Nederlandse bestuursrechtspraak steeds kritischer is over schaarse vergunningen die voor onbepaalde tijd worden afgegeven. De Advocaat-Generaal bij de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State heeft in zijn conclusie in de zaak over het windmolenpark Zeewolde van 6 juni 2018 – onder verwijzing naar bestaande jurisprudentie – gewezen op het bestaan van een Nederlandse bestuursrechtelijke mededingingsnorm bij schaarse vergunningen. Iedereen moet een eerlijke kans krijgen bij het verkrijgen van

dergelijke vergunningen en schaarse vergunningen voor onbepaalde tijd staan haaks op dit principe.

3. Handelingsperspectief (wat kan er nog binnen de Dienstenwet gewijzigd worden)

- De Dienstenrichtlijn en Dienstenwet is op zichzelf duidelijk genoeg. Waar mogelijk behoefte aan is, is meer duiding en richting bij de toetsing van vergunningsstelsels door overheden. Immers, beperkingen aan het aantal beschikbare vergunningen zijn dus alleen toelaatbaar als zij worden gemotiveerd door een dwingende reden van algemeen belang of door de schaarste van beschikbare natuurlijke hulpbronnen of de bruikbare technische mogelijkheden.
- (Lagere) overheden moeten al uit hoofde van art. 9 jo. 39 Dienstenrichtlijn uitgebreid motiveren of de introductie en handhaving van een vergunningsstelsel inderdaad noodzakelijk is vanwege een dwingende reden van algemeen belang. Dit is op zich een zware eis. Daarbij moet ook getoetst worden of de maatregelen evenredig zijn, dat wil zeggen, niet verder gaan dan nodig is. Als de notificatierichtlijn later in werking treedt, zullen de eisen aan de motivatie nog hoger liggen.
- Indien gekozen wordt om af te wijken van het beginsel van de van rechtswege verleende vergunning (artikel 13, vierde lid van de Dienstenrichtlijn en artikel 28 van de Dienstenwet), vanwege de bescherming van een dwingende reden van algemeen belang, dan dient dat expliciet door middel van een wettelijk voorschrift in de APV te worden geregeld. Ook als er sprake is van schaarste vanwege natuurlijke hulpbronnen of de bruikbare technische mogelijkheden, zal dit gemotiveerd moeten worden.
- Lagere overheden zouden zich mogelijk wat bewuster kunnen afvragen óf er inderdaad slechts een beperkt aantal vergunningen moeten worden afgegeven (is er echt een dwingende reden van algemeen belang die ingrijpen rechtvaardigt) en zo ja, als dat het geval is, of dat dan niet op een minder beperkende manier kan worden bereikt dan met een vergunningsstelsel met een beperkt aantal beschikbare vergunningen.
- Volgens artikel 39 lid 1 van de Dienstenrichtlijn moeten vergunningstelsels en bepaalde vestigingseisen door de lidstaten worden geëvalueerd (de artikelen 9, 15 en 25). In dit verband moeten lidstaten hun bestaande wetgeving toetsen aan de richtlijn en de desbetreffende ongerechtvaardigde of onevenredige vergunningstelsels wijzigen of afschaffen. Op dit moment is het voorstel voor een notificatierichtlijn, waarin deze eisen zwaarder wordt aangezet, in onderhandeling. Het voorstel is thans voorwerp van een triloog tussen Europees Parlement, Raad en Commissie.

11.1

Ministerie van Economische Zaken
en Klimaat

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

De Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Binnenhof 4
2513 AA DEN HAAG

**Directie Wetgeving en
Juridische Zaken**

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001003214369000

T 070 379 8911 (algemeen)
F 070 378 6100 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/ezk

Datum 4 december 2018
Betreft Uitspraak Visser Vastgoed

Ons kenmerk
WJZ / 18287323

Geachte Voorzitter,

Met deze brief ga ik, mede namens de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, in op de toezegging die ik heb gedaan in het AO over de Winkeltijdenwet van 1 februari 2018 om te reageren op het arrest van het Europees Hof van Justitie van 30 januari 2018 in de gevoegde zaken C-360/15 (Amersfoort) en C-31/16 (Visser Vastgoed Beleggingen).¹ In het arrest geeft het Hof antwoord op prejudiciële vragen die zijn gesteld door respectievelijk de Hoge Raad en de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State over de reikwijdte en toepassing van richtlijn 2006/123/EC (hierna: Dienstenrichtlijn), die in Nederland is geïmplementeerd via de Dienstenwet. Zonder vooruit te lopen op de nog aanhangige procedure bij de Raad van State of de lopende gesprekken met de Europese Commissie, wil ik in deze brief een begin maken met een verkenning van de gevolgen van het arrest. Ik zal aan het einde van deze brief uitgebreider stil staan bij de vervolgstappen die gezet moeten worden.

Context

De Dienstenrichtlijn vormt het hart van de interne markt voor diensten en heeft als doel om onnodige belemmeringen van het dienstenverkeer tussen de lidstaten op te heffen. Als onderdeel daarvan bevat het regels die van toepassing zijn op het instellen van eisen en vergunningsstelsels die van invloed zijn op de toegang tot of de uitoefening van een dienstenactiviteit. Zoals bekend is de Dienstenrichtlijn in beginsel van toepassing op alle diensten die niet uitdrukkelijk zijn uitgesloten van de Dienstenrichtlijn.² Daarom is bij de implementatie in de Dienstenwet vanaf het begin aangenomen dat de richtlijn een grote reikwijdte heeft, waarvan de precieze afbakening niet duidelijk is.³

De uitspraak in de zaak Visser Vastgoed Beleggingen geeft nieuwe inzichten over de reikwijdte van de Dienstenrichtlijn. Daarom beperkt deze brief zich tot een bespreking van deze uitspraak. Er wordt niet verder ingegaan op de zaak C-360/15 (Amersfoort), nu het Hof van Justitie in deze uitspraak bevestigde dat

¹ HvJ EU 30 januari 2018, gevoegde zaken C-360/15 (Amersfoort) en C-31/16 (Visser Vastgoed Beleggingen) (ECLI:EU:C:2018:44)

² "Handboek voor de Implementatie van de Dienstenrichtlijn", Bureau voor officiële publicaties der Europese Gemeenschappen, Europese Gemeenschappen (2007), p. 10

³ Memorie van toelichting bij de implementatie van Europese regelgeving betreffende het verkeer van diensten op de interne markt (Dienstenwet), Kamerstuk 31579 nr. 3, p. 10

heffingen of vergoedingen die samenhangen met het leveren van elektronische communicatienetwerken en –diensten, op grond van artikel 2 lid 2 van de Dienstenrichtlijn inderdaad zijn uitgezonderd van de werkingssfeer van de Dienstenrichtlijn.

De uitspraak in deze zaak is onder andere relevant voor de lopende onderhandelingen over de zogenaamde "notificatierichtlijn".⁴ De notificatierichtlijn heeft als doel om de handhaving en toepassing van de Dienstenrichtlijn te versterken en biedt in het bijzonder de kans om de bestaande notificatieprocedures die in de Dienstenrichtlijn zijn opgenomen, te verbeteren.⁵ Dankzij de duidelijkheid die het Hof biedt in de uitspraak Visser Vastgoed Beleggingen, zie ik een kans om de bestaande afspraken omtrent het niet-notificeren van bestemmingsplannen bestendigt te krijgen in de notificatierichtlijn.

Essentie van de uitspraak

De uitspraak in de zaak Visser Vastgoed Beleggingen geeft meer duidelijkheid over het toepassingsbereik en de werking van de Dienstenrichtlijn. In de kern geeft het Hof van Justitie het volgende aan:

- Het begrip 'dienst' als bedoeld in de Dienstenrichtlijn strekt zich ook uit tot de verkoop van goederen in de vorm van detailhandel. De Dienstenrichtlijn is dan ook van toepassing op eisen en vergunningstelsels die de verkoop van goederen, zoals de detailhandel, reguleren;
- Hoofdstuk III van de Dienstenrichtlijn, dat gaat over de vrijheid van vestiging van dienstverrichters, is ook van toepassing indien geen sprake is van een grensoverschrijdend aspect, de zogenaamde "interne situatie." Dit betekent dat ook Nederlandse dienstverrichters die in Nederland geconfronteerd worden met eisen en vergunningstelsels van Nederlandse bevoegde instanties, zich kunnen beroepen op hoofdstuk III van de Dienstenrichtlijn.
- Eisen en vergunningstelsels die specifiek de toegang tot en de uitoefening van een dienstenactiviteit reguleren vallen onder de werking van de Dienstenrichtlijn, ook als deze eisen en vergunningstelsels zijn opgenomen in ruimtelijke regels, zoals bestemmingsplannen.

Op de laatste twee punten bevestigt het Hof van Justitie de implementatie van Nederland ten aanzien van de toepassing en werking van de Dienstenrichtlijn. Immers, in de Dienstenwet is de implementatie van hoofdstuk III van de Dienstenrichtlijn zodanig vormgegeven dat deze zonder onderscheid van toepassing is op alle dienstverrichters die in Nederland gevestigd zijn. De uitleg van het Hof van Justitie ondersteunt deze keuze. Ook heeft Nederland de wisselwerking tussen de Dienstenrichtlijn en ruimtelijke ordening correct geïmplementeerd nu bevestigd wordt dat eisen en vergunningstelsels die specifiek de toegang tot en de uitoefening van een dienstenactiviteit reguleren, onder de werking van de Dienstenrichtlijn vallen ook al zijn ze opgenomen in ruimtelijke

⁴ "Voorstel voor richtlijn betreffende de handhaving van Richtlijn 2006/123/EG betreffende diensten op de interne markt, tot vaststelling van een kennisgevingsprocedure voor vergunningstelsels en vereisten m.b.t. diensten," COM(2016) 821

⁵ "Beoordeling Nieuwe Commissievoorstellen: Richtlijnhandhaving notificatieverplichting onder de diensten-richtlijn," Kamerstuk 22112 nr. 2314 en antwoord op vragen van het lid Leijten over ernstige gevolgen van de notificatierichtlijn, Kamerstuk 24972 nr. 1808

ordeningsplannen. Dergelijke eisen en daaraan verbonden vergunningstelsels kunnen binnen de kaders van de richtlijn worden gerechtvaardigd.

Daarentegen wijkt de interpretatie van het Hof van Justitie dat de verkoop van goederen in de vorm van detailhandel onder de Dienstenrichtlijn valt, af van de huidige Nederlandse praktijk. Tot op heden werd aangenomen dat situaties die zien op de verkoop van goederen, zoals voorschriften die betrekking hebben op detailhandel, binnen het Europeesrechtelijk kader van vrij verkeer van goederen vallen en dus niet genotificeerd hoeven te worden. Als dat wel het geval is, kan dit gevolgen hebben voor de huidige uitvoeringspraktijk. Om duidelijk te krijgen wat de precieze gevolgen van deze uitspraak zijn en de gevolgen ervan zo veel mogelijk te beperken, vinden gesprekken plaats met de Europese Commissie.

Toelichting op en achtergrond van de uitspraak

Aanleiding voor de prejudiciële vragen in de zaak Visser Vastgoed Beleggingen was het feit dat de gemeente Appingedam in haar bestemmingsplan 'Stad Appingedam' een zogenaamde "brancheringsregeling" heeft opgenomen. Dergelijke voorschriften komen in veel gemeenten in Nederland voor en hebben onder andere als doel om de leefbaarheid van de binnenstad te verzekeren. Ze hebben als gevolg dat het aanbod van winkels en de mogelijkheden tot verkoop van bepaalde goederen op bepaalde locaties beperkt wordt. In dit geval heeft de gemeente Appingedam vastgesteld dat de locatie "Woonplein" alleen bestemd is voor volumineuze detailhandel, terwijl een aantal appellanten, waaronder Visser Vastgoed Beleggingen, de locatie wenst te verhuren aan exploitanten van winkels voor niet-volumineuze detailhandel, in casu Bristol B.V. Volgens Visser Vastgoed Beleggingen belemmert de in het bestemmingsplan opgenomen brancheringsregeling de vestiging van detailhandel in schoenen en kleding en zou het bestemmingsplan op dit punt specifiek in strijd zijn met de artikelen 9 en 10 van de Dienstenrichtlijn waarin bepalingen zijn opgenomen ten aanzien van eisen en vergunningstelsels die de uitoefening van dienstenactiviteiten beperken.

In dit licht heeft de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State het Hof van Justitie van de Europese Unie verzocht om een prejudiciële beslissing op vragen die in de kern op het volgende neerkomen. Ten eerste de vraag of de Dienstenrichtlijn van toepassing is op de verkoop van goederen; ten tweede of de Dienstenrichtlijn ook geldt in zuiver interne situaties en ten derde of de Dienstenrichtlijn op een brancheringsregeling in een bestemmingsplan van toepassing is. Hieronder wordt de beslissing van het Hof in dezelfde volgorde als besproken in het arrest toegelicht en aangegeven hoe de uitspraak zich verhoudt tot het huidige Nederlandse beleid.

1. De Dienstenrichtlijn is van toepassing op de regels omtrent verkoop van goederen
Het Hof oordeelt dat de verkoop van goederen in de vorm van detailhandel onder het toepassingsbereik van de Dienstenrichtlijn valt en dat eventuele beperkingen daaraan dan ook onder de Dienstenrichtlijn beoordeeld moeten worden. Het Hof geeft aan dat detailhandel een economische activiteit is, anders dan in loondienst, die tegen vergoeding wordt verricht en niet valt onder de in de richtlijn aangegeven specifieke uitzonderingen. Immers, de Dienstenrichtlijn heeft een breed bereik en diensten waarop de richtlijn betrekking heeft, betreffen zeer

diverse, voortdurend veranderende activiteiten. Hoewel het hoofdgeding ging over de handel in goederen, geeft het Hof aan dat de nadruk in de brancheringsregeling niet ligt op de goederen zelf, maar op de voorwaarden voor de verkoop daarvan, zoals het aanwijzen van een locatie. Detailhandel wordt door het Hof dus onder het begrip "dienst" geschaard.

Deze uitspraak wijkt af van de Nederlandse interpretatie en uitvoeringspraktijk. De Nederlandse regering had op basis van eerdere jurisprudentie van het Hof betoogd dat de vraag of detailhandel valt onder de Dienstenrichtlijn, niet beoordeeld moet worden in het licht van het vrij verkeer van diensten, maar op basis van het vrij verkeer van goederen. De Nederlandse regering had dit argument ontleend aan de zogeheten "zwaartepunt-theorie." Dit houdt in dat als het zwaartepunt van de activiteit ligt bij de elementen die verband houden met het vrij verkeer van goederen, de beoordeling plaats vindt aan de hand van de beginselen van het vrij verkeer van goederen (en niet aan die van het vrij verkeer van diensten).⁶ Dit argument wordt gestaafd door de vele jurisprudentie die in de loop der jaren is ontstaan over verkoopmodaliteiten.⁷ Het gevolg van deze jurisprudentie was dat voorschriften die te maken hebben met de verkoop van goederen, zoals de Winkeltijdenwet, volgens de Nederlandse regering niet gerechtvaardigd hoefden te worden als zijnde een beperking onder de Dienstenrichtlijn, maar moeten voldoen aan de eisen die volgen uit het regime voor vrij verkeer van goederen. Dergelijke voorschriften zijn daarom niet genotificeerd onder de Dienstenrichtlijn.

De gevolgen van de beslissing van het Hof voor de Nederlandse wet- en regelgeving en uitvoeringspraktijk zijn nog niet geheel in beeld gebracht, maar het toepassingsbereik van de Dienstenrichtlijn lijkt hierdoor uitgebreid. In ieder geval lijkt deze zich uit te strekken tot voorschriften en belemmeringen betreffende de detailhandel. Dit heeft naar verwachting niet alleen gevolgen voor de motivering van brancheringsregelingen in bestemmingsplannen, maar kan ook betrekking hebben op andere voorschriften over detailhandel, zoals regels over winkeltijden, colportage en marktstandplaatsen. Dit betreft potentieel enkele duizenden voorschriften. De verwachting is dat de voorschriften inhoudelijk grotendeels ongewijzigd kunnen blijven, maar mogelijk wel anders en uitgebreider gemotiveerd moeten worden en/of er zal een kennisgeving aan de Europese Commissie moet worden gedaan. Dit is zeer ingrijpend en belastend voor alle overheden. Aan de andere kant wordt de soep misschien minder heet gegeten dan hij lijkt opgediend. Zo geeft de Europese Commissie zelf in de Mededeling over de Retailagenda aan dat operationele beperkingen, zoals winkeltijden, buiten het bereik van de Dienstenrichtlijn vallen.⁸

De implicaties van deze uitspraak en welke voorschriften het precies betreft zijn dus nog onduidelijk. Om dit helder te krijgen en de administratieve en financiële lasten zo veel mogelijk te beperken, vinden er op dit moment gesprekken plaats met de Europese Commissie. Het doel is de reikwijdte en impact van deze

⁶ Zie o.a. HvJ EU 22 januari 2002, zaak C-390/99 (Canal Satélite Digital) (ECLI:EU:C:2002:34)

⁷ Zie o.a. HvJ EU 24 november 1993, zaak C-267/91 (Keck/ Mithouard) (ECLI:EU:C:1993:905)

⁸ Mededeling van de Europese Commissie "Een Europese detailhandel die past bij de 21e eeuw", COM(2018)219, p. 4

uitspraak zo veel mogelijk te beperken. Deze gesprekken zijn nog gaande en worden in nauwe samenwerking met andere overheden op centraal en decentraal niveau gevoerd. Zo zijn de VNG, Europa Decentraal en vertegenwoordigers van verschillende provincies en gemeenten betrokken bij dit proces. Mocht het niet lukken om met de Europese Commissie een oplossing te vinden ten aanzien van detailhandel, dan zoeken we gezamenlijk naar praktische en werkbare oplossingen om de overheden te helpen aan de verplichtingen te voldoen. Bijvoorbeeld door het organiseren van goede informatievoorziening en het opstellen van een Handreiking ten aanzien van Retail.

2. De Dienstenrichtlijn is van toepassing in zuiver interne situaties

De tweede vraag die het Hof met deze uitspraak beantwoordt is dat hoofdstuk III van de Dienstenrichtlijn ook van toepassing is op dienstverrichters waarbij geen sprake is van een grensoverschrijdend effect, zogenaamde 'zuiver interne situaties'. Het Hof ontleent deze conclusie onder andere aan de bewoordingen die zijn gekozen voor bepalingen uit hoofdstuk IV, waarin de grensoverschrijdende dienstverlener centraal staat (en ook zo aangeduid wordt). Ook wijst het Hof op de doelstelling en effectieve werking van de Dienstenrichtlijn die juist pleiten voor het van toepassing laten zijn van hoofdstuk III van de Dienstenrichtlijn, ongeacht of er sprake is van een grensoverschrijdend aspect. Daarnaast blijkt uit de ontstaansgeschiedenis van de Dienstenrichtlijn dat dit vanaf het begin zo beoogd is. Dat betekent dat de regels rondom vergunningstelsels- en voorwaarden, zoals o.a. neergelegd in artikel 9 en 10 van de Dienstenrichtlijn ook van toepassing zijn op het stellen van beperkingen aan dienstverleners indien er geen sprake is van een grensoverschrijdende dienst.

Nederland heeft dit correct geïmplementeerd in de Dienstenwet.⁹ In de Memorie van Toelichting bij de Dienstenwet is aangegeven dat het voor de hand ligt om de voordelen die de Dienstenrichtlijn met zich meebrengt voor dienstverrichters, afnemers of zelfs bevoegde instanties niet alleen toe te passen op grensoverschrijdende situaties, maar ook op puur binnenlandse situaties, opdat ook de Nederlandse dienstverrichters, afnemers en bevoegde instanties van deze voordelen kunnen profiteren.¹⁰ Daarmee vallen deze vergunningstelsels volgens de Memorie van Toelichting dus onder bepalingen uit zowel hoofdstuk III als hoofdstuk IV.¹¹ Getuige de vele jurisprudentie die hierover is ontstaan, bleek dat in de Nederlandse praktijk soms wel het onderscheid tussen interne en grensoverschrijdende situaties werd gemaakt.¹² Met deze uitspraak verduidelijkt het Hof dat de bepalingen uit hoofdstuk III van toepassing zijn op alle eisen en vergunningstelsels, ook als het niet om een grensoverschrijdende dienst gaat en dat binnenlandse dienstverleners dus niet anders behandeld mogen worden.

⁹ O.a. gebaseerd op "Handboek voor de Implementatie van de Dienstenrichtlijn", Bureau voor officiële publicaties der Europese Gemeenschappen, Europese Gemeenschappen (2007), p. 25

¹⁰ Memorie van toelichting bij de implementatie van Europese regelgeving betreffende het verkeer van diensten op de interne markt (Dienstenwet), Kamerstuk 31579 nr. 3, p. 16

¹¹ Memorie van toelichting bij de implementatie van Europese regelgeving betreffende het verkeer van diensten op de interne markt (Dienstenwet), Kamerstuk 31579 nr. 3, p. 42

¹² Zie bijv. HvJ EU 1 oktober 2015, gevoegde zaken C-340/14 (Trijber) en C-341/14 (Harmsen) (ECLI:EU:C:2015:641), HvJ EU 16 juni 2015, zaak C-593/13 (Rina Services SpA) (ECLI:EU:C:2015:399) en HvJ EU 14 juli 2016, gevoegde zaken C-458/14 (Promoimpresa) en C-67/15 (Melis) (ECLI:EU:C:2016:558)

3. De Dienstenrichtlijn is van toepassing op regels van ruimtelijke ordening

De laatste vraag die het Hof beantwoordt is of een brancheringsregeling, zoals opgenomen in het bestemmingsplan van Appingedam, onder de motiveringsplicht ex artikel 15, lid 3 van de Dienstenrichtlijn valt. Het Hof stelt vast dat bepalingen uit bestemmingsplannen, indien zij specifiek de toegang tot een dienst regelen of beïnvloeden, binnen de reikwijdte van de Dienstenrichtlijn vallen. Het Hof redeneert in twee stappen. Allereerst de vraag of er sprake is van een algemeen of specifiek voorschrift. Het bestemmingsplan in kwestie is op zichzelf geen vergunningsstelsel, maar een algemeen verbindend voorschrift. Het Hof kijkt vervolgens naar de inhoud van het bestemmingsplan. Het bestemmingsplan bevat een brancheringsregeling, waarin specifiek bepaalde gebieden worden aangewezen voor het uitoefenen van bepaalde dienstenactiviteiten en daarmee specifiek een aantal personen raakt. Volgens het Hof is hiermee sprake van een "eis" die diensten reguleert. Dat is in beginsel niet toegelaten, maar het stellen van eisen, in casu een territoriale beperking ex artikel 15, lid 2, onder a kan volgens het Hof wel gerechtvaardigd zijn, mits de in artikel 15, lid 3, genoemde voorwaarden inzake non-discriminatie, noodzakelijkheid en evenredigheid vervuld zijn. Het Hof geeft aan dat het aan de Raad van State is, als verwijzende rechterlijke instantie, om te beoordelen of de gemeente Appingedam voldoende gemotiveerd heeft dat de eis voldoet aan de voorwaarden van artikel 15 lid 3. Het Hof geeft over de noodzakelijkheid in het bijzonder aan dat dwingende redenen van algemeen belang gevonden kunnen worden in het beschermen van de leefbaarheid van het stadscentrum en ter voorkoming van leegstand in het binnenstedelijk gebied in het belang van een goede ruimtelijke ordening.¹³ Bij tussenuitspraak van 20 juni 2018 heeft de Raad van State de gemeente Appingedam zes maanden de tijd gegeven om te motiveren waarom de brancheringsregeling in het bestemmingsplan voldoet aan de artikel 15, lid 3 genoemde evenredigheidseis, dan wel het bestemmingsplan aan te passen.¹⁴ Een definitieve uitspraak wordt begin 2019 verwacht.

De uitspraak van het Hof bevestigt dat de Nederlandse regering de relatie tussen de Dienstenrichtlijn en voorschriften van ruimtelijke ordening correct heeft geïmplementeerd. Zo is in de Memorie van Toelichting bij de Dienstenwet aangegeven dat overweging 9 van de richtlijn stelt dat algemene voorschriften die zowel gelden voor particulieren als ondernemers en die een dienstenactiviteit niet specifiek regelen of daarop specifiek van invloed zijn, buiten het bereik van de Dienstenrichtlijn vallen. Specifieke eisen met betrekking tot de specifieke toegang tot en de uitoefening van een dienstenactiviteit vallen hier wél onder.¹⁵ Dit wordt ook onderkend in het Besluit ruimtelijke ordening.¹⁶ Dit is de reden waarom de regering heeft aangenomen dat eisen in bestemmingsplannen die zien op de toegang tot of uitoefening van dienstverlening, zoals de eisen rondom horeca,

¹³ HvJ EU 30 januari 2018, gevoegde zaken C-360/15 (Amersfoort) en C-31/16 (Visser Vastgoed Beleggingen) (ECLI:EU:C:2018:44), para 134 en 135

¹⁴ ABRvS 20 juni 2018, 201309296/5/R3

¹⁵ Memorie van toelichting bij de implementatie van Europese regelgeving betreffende het verkeer van diensten op de interne markt (Dienstenwet), Kamerstuk 31579 nr. 3, p. 13 e.v.

¹⁶ Zie o.a. art. 1.1.2 Besluit ruimtelijke ordening en art. 3.1.6 lid 4 Besluit ruimtelijke ordening en bijbehorende nota van toelichting, Kamerstuk 28916 nr. 3

terrasvergunningen etc., beoordeeld moeten worden in het licht van de Dienstenrichtlijn.¹⁷

De uitspraak in deze zaak bevestigt in ieder geval dat overheden voorschriften rondom ruimtelijke ordening die specifiek de toegang tot een dienst regelen of beïnvloeden goed moeten motiveren. Destijds is bij de implementatie van de Dienstenrichtlijn een afspraak gemaakt met de ambtelijke diensten van de Europese Commissie dat de eisen en vergunningstelsels opgenomen in bestemmingsplannen niet onder de screenings- en notificatieverplichtingen van de dienstenrichtlijn vallen en ook niet meegenomen worden in het verslag waarvan sprake is in artikel 39, vijfde lid, van de Dienstenrichtlijn.¹⁸ De Europese Commissie heeft hiermee ingestemd, omdat het Nederlandse wettelijke kader omtrent ruimtelijke ordening enkel gericht is op het stellen van eisen en toepassen van vergunningstelsels voor zover dat noodzakelijk was voor een goede ruimtelijke ordening en daarmee regulering gericht op puur economische doeleinden niet aan de orde was. Dit werd – op verzoek van de Europese Commissie – nog extra zeker gesteld door aanpassingen van het Besluit ruimtelijke ordening.¹⁹ Het behouden en toekomstbestendig maken van deze afspraak is een belangrijk deel van de Nederlandse inzet bij de onderhandelingen van de notificatierichtlijn en is ook de inzet voor toekomstige omgevingsplannen.

Vervolgstappen

De uitspraak van het Hof inzake Visser Vastgoed Beleggingen leidt tot een aantal vervolgstappen. Allereerst in relatie tot de lopende onderhandelingen over de notificatierichtlijn. In het licht van deze uitspraak, zie ik een kans om de eerdere afspraken met de Europese Commissie, die inhouden dat eisen en vergunningstelsels in bestemmingsplannen en andere daarmee gelijk te stellen plannen niet genotificeerd hoeven te worden, te verduidelijken. Mijn inzet is erop gericht dat hierover expliciete bepalingen in de ontwerp-richtlijn worden opgenomen, zodat definitief vast komt te staan dat deze plannen en in de toekomst ook de omgevingsplannen, inderdaad niet genotificeerd hoeven te worden. Alhoewel de onderhandelingen over de Notificatierichtlijn nog gaande zijn, lijkt er zowel binnen de Europese Raad, het Europees Parlement als de Europese Commissie voldoende draagvlak te bestaan voor het opnemen van een dergelijke uitzonderingsclausule.

Daarnaast moeten de gesprekken met de Europese Commissie over de reikwijdte en toepasselijkheid van de Dienstenrichtlijn op de verkoop van goederen verder gevoerd worden. Deze uitspraak maakt immers duidelijk dat de reikwijdte groter is dan de Nederlandse regering heeft aangenomen, maar het is onduidelijk welke voorschriften nu gemotiveerd en genotificeerd moeten worden. Zodra hierover

---

¹⁷ Memorie van toelichting bij de implementatie van Europese regelgeving betreffende het verkeer van diensten op de interne markt (Dienstenwet), Kamerstuk 31579 nr. 3, p. 133

¹⁸ Memorie van toelichting bij de implementatie van Europese regelgeving betreffende het verkeer van diensten op de interne markt (Dienstenwet), Kamerstuk 31579 nr. 3, p. 13

¹⁹ Zie in dit verband artikel 1.1.2 Bro en artikel 3.1.6 lid 4 Bro zoals ook toegevoegd in de Nota van Toelichting bij het Aanpassingsbesluit Dienstenrichtlijn, artikel VIII en de Nota van Toelichting bij het Besluit van 16 mei 2014 tot wijziging van het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening en het Besluit ruimtelijke ordening (buisleidingen van nationaal belang voor het vervoer van gevaarlijke stoffen alsmede het aanbrengen van enkele verbeteringen), artikel II

meer duidelijkheid is, kan inzichtelijk worden gemaakt of en zo ja welke wet- en regelgeving opnieuw bezien moet worden op de verenigbaarheid met de Dienstenrichtlijn en de Dienstenwet.

Tot slot is er een duidelijke behoefte gerezen bij de medeoverheden over de vraag hoe en op welke wijze voldaan kan worden aan de gewenste motiveringsplicht ten aanzien van beperkingen die worden gesteld aan de vestiging of uitoefening van een dienst in ruimtelijke plannen. De thans nog bij de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State aanhangige zaak Visser Vastgoed Beleggingen, is hier een voorbeeld van. In overleg met de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties wil ik mij dan ook inzetten om van rijkswege aanvullende gerichte voorlichting ter beschikking te stellen die in samenwerking met koepelorganisaties zoals de VNG en het IPO en belanghebbenden en experts kan worden opgesteld. Ik zal uw Kamer informeren zodra deze stappen zijn gezet en wanneer zich nieuwe ontwikkelingen voordoen die onder uw aandacht dienen te worden gebracht.

Hoogachtend,

mr. drs. M.C.G. Keijzer
Staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat

Van: 10.2e
Aan: 10.2e
Cc: 10.2e
Onderwerp: FW: dienstenrichtlijn en schaarse vergunningen
Datum: woensdag 9 januari 2019 11:46:15
Bijlagen: [image001.png](#)
[image002.png](#)
[image003.png](#)
[Handboek_meting_regeldrukkosten_v_1-1-2018_.pdf](#)
[RE dienstenrichtlijn en schaarse vergunningen.msg](#)
[Gesprek VNG over vergunning aan Marktkooplui i.r.t. Dienstenrichtlijn.msg](#)
[RE notificatie en andere \(digitale\) verplichtingen voor overheden onder de Dienstenwet.msg](#)
[RE Motie Stoffer en Wörsdörfer vergunningenproblematiek ambulante handel \(32637-336\).pdf.msg](#)

Beste 10.2e , hierbij mailstring naar aanleiding van overleg met VNG vorige maand over de motie Stoffer en Wörsdörfer. Die gaat óók over mogelijk noodzaak tot nadere voorlichting aan gemeenten over toepassing van de Dienstenrichtlijn, in dit geval mbt schaarse vergunningen. Wij hebben met VNG afgesproken om ergens eind deze maand opnieuw contact te hebben over hoe we hier vervolg aan geven, want de stas moet op een gegeven moment wel de Kamer informeren over wat er met die motie is gedaan. Misschien is het een idee om voor dit specifieke punt nog even met jou samen te gaan zitten; wellicht heb jij concrete inhoudelijke ideeën, of suggesties voor het proces.

10.2e

Van: 10.2e)

Verzonden: vrijdag 21 december 2018 11:47

Aan: 10.2e @vng.nl'

cc: 10.2e

Onderwerp: dienstenrichtlijn en schaarse vergunningen

Beste 10.2e , naar aanleiding van ons overleg van 13 december heb ik zoals afgesproken even navraag gedaan over mogelijk bestaand onderzoek cq informatie over terugverdiensijden in bepaalde sectoren. Ik heb intern, bij RVO en bij Panteia navraag gedaan. Dat heeft niet heel veel opgeleverd. Wel blijkt dat Panteia in het verleden wel werk heeft verricht op het gebied van economische ramingen binnen bepaalde sectoren. Daarbij is gekeken naar investeringskosten van ondernemers en omzetverwachting. Ik heb het idee dat Panteia – indien gewenst - dus wel de kennis in huis heeft om bijvoorbeeld een leidraad op te stellen waar gemeenten zelf mee aan het werk zouden kunnen voor het bepalen van gemiddelde terugverdiensijden binnen bepaalde sectoren. In de bijlage een document waar ook wel wat indicatoren uit zijn te distilleren. Maar kant en klaar materiaal daarvoor lijkt er zo op het eerste gezicht niet te zijn. Zoals afgesproken stel ik voor ergens medio januari iig nog even contact te hebben voor eventuele vervolgstappen.

Vriendelijke groet en heel fijne dagen!

10.2e

Van: 10.2e @panteia.nl>

Verzonden: vrijdag 21 december 2018 11:25

Aan: 10.2e @minez.nl>

cc: 10.2e @10.2g ; 10.2e @panteia.nl>

Onderwerp: Vraag van het ministerie van EZK

Beste 10.2e

Zonet sprak ik je onder meer naar aanleiding van de motie Stoffer/Wörsdörfer, Dienstenrichtlijn en ook in relatie tot terugverdiensijden van vergunningen.

In het gesprek heb ik aangegeven dat wij in staat zijn om de investeringen van bepaalde ondernemers te relateren aan de te realiseren omzetten van hen.

Ik begrijp dat het in deze fase eerst gaat om het in kaart brengen van bestaand onderzoek op dat terrein en eventueel op termijn een handreiking/leidraad te maken met indicatoren waar je daarbij aan moet denken.

In het attachment vind je in ieder geval alvast het Handboek Meting Regeldrukkosten. Op pagina 18 vind je bijvoorbeeld een passage over het in kaart brengen van investeringskosten voor ondernemers.

Het voorbeeld in het Handboek op pagina 38 komt uit een onderzoek dat Panteia/EIM heeft uitgevoerd.

Weliswaar gaat het in dit voorbeeld om beperkte kosten (voor een UV-lamp in dit geval), maar de systematiek bij grotere investeringen in relatie tot terugverdientijd kan hetzelfde zijn.

Verder gaf je aan eerst te kijken welke informatie VNG en EZK opgehaald hebben, waarna op basis daarvan in januari een gesprek plaatsvindt tussen EZK en VNG.

Mocht daar behoefte aan zijn dan zijn wij uiteraard graag in januari bereid om mogelijkheden die wij zijn verder toe te lichten.

Fijne dagen gewenst en wellicht tot volgend jaar.

Met vriendelijke groet,

10.2e

Research voor Beleid | EIM | NEA | IOO | Stratus | IPM

Bredewater 26
Postbus 7001
2701 AA Zoetermeer

T. 31 (0)79 10.2e
10.2e@panteia.nl
www.panteia.nl

Deze e-mail is uitsluitend bestemd voor de geadresseerde(n). Verstrekking aan en gebruik door anderen is niet toegestaan. Panteia B.V. sluit iedere aansprakelijkheid uit die voortvloeit uit elektronische verzending. This e-mail is intended exclusively for the addressee(s), and may not be passed on to, or made available for use by any person other than the addressee(s). Panteia B.V. rules out any and every liability resulting from any electronic transmission.

Van: 10.2e
Aan: 10.2e @vng.nl"
Cc: 10.2e
Onderwerp: RE: dienstenrichtlijn en schaarse vergunningen
Datum: vrijdag 21 december 2018 15:02:26
Bijlagen: [HBD_Structuur-in-de-markt_2011.pdf](#)
[Structuur in de markt 2011-Hoofdbedrijfsschap Detailhandel.pdf](#)
[detailhandel_brancherapport_DeltaLloyd.pdf](#)
[image001.png](#)
[image002.png](#)
[image003.png](#)

Toch nog iets te snel geweest. Uiteindelijk nog een behoorlijk bruikbaar rapport tegengekomen van IO Research. Daarin zitten volgens mij behoorlijk wat interessante data die gemeenten als indicator zouden kunnen gebruiken. Verder nog een rapport van DeltaLloyd op een iets hoger abstractieniveau.

Groeten, 10.2e

Van: 10.2e)

Verzonden: vrijdag 21 december 2018 11:47

Aan: 10.2e @vng.nl'

cc: 10.2e '

Onderwerp: dienstenrichtlijn en schaarse vergunningen

Beste 10.2e , naar aanleiding van ons overleg van 13 december heb ik zoals afgesproken even navraag gedaan over mogelijk bestaand onderzoek cq informatie over terugverdiëntijden in bepaalde sectoren. Ik heb intern, bij RVO en bij Panteia navraag gedaan. Dat heeft niet heel veel opgeleverd. Wel blijkt dat Panteia in het verleden wel werk heeft verricht op het gebied van economische ramingen binnen bepaalde sectoren. Daarbij is gekeken naar investeringskosten van ondernemers en omzetverwachting. Ik heb het idee dat Panteia – indien gewenst - dus wel de kennis in huis heeft om bijvoorbeeld een leidraad op te stellen waar gemeenten zelf mee aan het werk zouden kunnen voor het bepalen van gemiddelde terugverdiëntijden binnen bepaalde sectoren. In de bijlage een document waar ook wel wat indicatoren uit zijn te distilleren. Maar kant en klaar materiaal daarvoor lijkt er zo op het eerste gezicht niet te zijn.

Zoals afgesproken stel ik voor ergens medio januari iig nog even contact te hebben voor eventuele vervolgstappen.

Vriendelijke groet en heel fijne dagen!

10.2e

Van: 10.2e @panteia.nl>

Verzonden: vrijdag 21 december 2018 11:25

Aan: 10.2e @minez.nl>

cc: 10.2e @panteia.nl>; 10.2e @panteia.nl>

Onderwerp: Vraag van het ministerie van EZK

Beste 10.2e

Zonet sprak ik je onder meer naar aanleiding van de motie Stoffer/Wörsdörfer, Dienstenrichtlijn en ook in relatie tot terugverdiëntijden van vergunningen.

In het gesprek heb ik aangegeven dat wij in staat zijn om de investeringen van bepaalde ondernemers te relateren aan de te realiseren omzetten van hen.

Ik begrijp dat het in deze fase eerst gaat om het in kaart brengen van bestaand onderzoek op dat terrein en eventueel op termijn een handreiking/leidraad te maken met indicatoren waar je daarbij aan moet denken.

In het attachment vind je in ieder geval alvast het Handboek Meting Regeldrukkosten. Op pagina 18 vind je bijvoorbeeld een passage over het in kaart brengen van investeringskosten voor ondernemers.

Het voorbeeld in het Handboek op pagina 38 komt uit een onderzoek dat Panteia/EIM heeft

uitgevoerd.

Weliswaar gaat het in dit voorbeeld om beperkte kosten (voor een UV-lamp in dit geval), maar de systematiek bij grotere investeringen in relatie tot terugverdientijd kan hetzelfde zijn.

Verder gaf je aan eerst te kijken welke informatie VNG en EZK opgehaald hebben, waarna op basis daarvan in januari een gesprek plaatsvindt tussen EZK en VNG.

Mocht daar behoefte aan zijn dan zijn wij uiteraard graag in januari bereid om mogelijkheden die wij zijn verder toe te lichten.

Fijne dagen gewenst en wellicht tot volgend jaar.

Met vriendelijke groet,

10.2e

Research voor Beleid | EIM | NEA | IOO | Stratus | IPM

Bredewater 26
Postbus 7001
2701 AA Zoetermeer

T. 31 (0)79 10.2e
10.2e@panteia.nl
www.panteia.nl

Deze e-mail is uitsluitend bestemd voor de geadresseerde(n). Verstrekking aan en gebruik door anderen is niet toegestaan. Panteia B.V. sluit iedere aansprakelijkheid uit die voortvloeit uit elektronische verzending. This e-mail is intended exclusively for the addressee(s), and may not be passed on to, or made available for use by any person other than the addressee(s). Panteia B.V. rules out any and every liability resulting from any electronic transmission.

Van: 10.2e
Aan: 10.2e
Cc: 10.2e
10.2e
10.2e
Onderwerp: Gesprek VNG over vergunning aan Marktkooplui i.r.t. Dienstenrichtlijn
Datum: dinsdag 20 november 2018 11:59:54
Bijlagen: [DOMUS-18217899-v3-STUK_RETOUR_BEWINDSPERSOON_nota_stas_inzake_standplaatsvergunningen_en_de_Dienstenwet.pdf](#)
[Passage stenogram stoffer - stas.docx](#)

Hi 10.2e

In het AO regeldruk van 1 november jl. heeft de stas in antwoord op vragen van Stoffer toegezegd in april met een reactie te komen over hoe gemeenten omgaan met ambulante handel i.r.t. de Dienstenrichtlijn. De stas heeft in dat debat verder aangegeven hierover al met de VNG in gesprek te zijn. 11.1

11.1 . Ik begreep dat DEIZ regelmatig overleg voert met de VNG. 11.1

11.1

Vervolgens moet er na aanleiding van dit gesprek een reactie komen richting de Kamer. Dit kan DEIZ i.s.m. MC en evt. WJZ opstellen.

Ik heb de nota van enige tijd geleden bijgevoegd. Verder heb ik de passages in het debat over dit onderwerp bijgevoegd voor de context van de vragen.

Mochten er vragen zijn dan ben ik bereikbaar.

Groet,

10.2e

Adviseur van de Staatssecretaris

.....
Ministerie van Economische Zaken en Klimaat

Directie Bureau Bestuursraad

Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag

Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag
.....

T: 06 10.2e

E: 10.2e@minez.nl

Van: 10.2e
Aan: 10.2e
Cc: 10.2e
Onderwerp: RE: Motie_Stoffer_en_Wörsdörfer_vergunningenproblematiek_ambulante_handel_(32637-336).pdf
Datum: dinsdag 18 december 2018 16:58:22

Hi 10.2e
Rondje langs de velden heeft geen verwijzing/voorbeeld opgeleverd. Helaas.
Groet,
10.2e

Van: 10.2e

Verzonden: donderdag 13 december 2018 11:00

Aan: 10.2e

cc: 10.2e

Onderwerp:

Motie_Stoffer_en_Wörsdörfer_vergunningenproblematiek_ambulante_handel_(32637-336).pdf

Goedemorgen, hierbij de motie waarbij beleidsmatige input vanuit O mogelijk wenselijk is. Ik heb daar zojuist al even met 10.2e over gesproken. Al met hem afspraak gemaakt dat hij het even inbrengt in de B&I overleggroep. "Het" is de vraag of er intern informatie beschikbaar is over gemiddelde terugverdientijden binnen bepaalde branches die te maken hebben met schaarse vergunningen van gemeenten die voor een bepaalde tijd worden afgegeven.

@10.2e had zowel jouw naam als die van 10.2e genoemd, vandaar mijn mails aan jullie. Maar het wordt dus reeds opgepakt door 10.2e
Groet, 10.2e

Van: 10.2e
 Aan: 10.2e
 Onderwerp: Geldigheidsduur schaarse vergunningen
 Datum: maandag 21 januari 2019 14:10:44

Hoi 10.2e ,

Ik heb geen rechtspraak kunnen vinden waarin duidelijke richtlijnen gegeven worden over de looptijd van schaarse vergunningen. Dit lijkt een behoorlijk open norm te zijn en sterk afhankelijk te zijn van de situatie.

Staatsraad Advocaat-Generaal Widdershoven schrijft in conclusie (ECLI:NL:RVS:2016:1421) "Het valt wellicht op dat de eis dat schaarse rechten niet voor onbepaalde tijd mogen worden verleend,

niet is genoemd bij de bespreking van de uit artikel 49 en 56 VWEU voortvloeiende eisen (punt 3.7).

De reden hiervoor is, dat het Hof zich in dat kader nog niet expliciet over dit punt heeft uitgelaten.

Wel beschouwt het Hof de verlening van dergelijke rechten voor lange tijd als een zelfstandige beperking

van het vrij verkeer van diensten die afzonderlijk moet worden gerechtvaardigd. (zie noot 51). Een dergelijke rechtvaardiging kan bijvoorbeeld zijn dat de houder van het schaarse recht voldoende tijd moet

hebben om de noodzakelijke investeringen om van dat recht gebruik te maken, terug te verdienen.

In het licht van deze rechtspraak lijkt het mij vrijwel uitgesloten dat het Hof in het kader van artikel 49 en 56 VWEU

de verlening van een schaars recht voor onbepaalde tijd toelaatbaar zal achten. Ik kan althans geen rechtvaardiging

voor een dergelijke onbepaalde duur bedenken."

In commentaar hierop wordt geschreven:

"De advocaat-generaal wijst er in zijn conclusie op dat de geldigheidsduur van de vergunning **redelijk** moet zijn. Bij het bepalen van deze redelijke vergunningsduur kan rekening worden gehouden met de tijd die nodig is om de investeringen die moeten worden gedaan om van de schaarse vergunning gebruik te kunnen maken, terug te verdienen."

Wat redelijk concreet moet inhouden wordt nergens besproken. Verschillende gemeenten (ik vond o.a. Helmond)

Hanteren beleidsregels waarin ze een maximum van bijvoorbeeld 10 jaar koppelen aan schaarse vergunningen.

Verdere concretisering heb ik helaas niet kunnen vinden.

Groet,

10.2e

Van: Juridisch Loket
Aan: 10.2e
Cc: 10.2e
Onderwerp: SPOED.. Onderzoeksvragen & aanpak rapport schaarse vergunningen
Datum: vrijdag 29 maart 2019 10:13:08
Bijlagen: [image002.png](#)
[Onderzoeksvragen Aanpak Rapport Schaarse Vergunningen.pdf](#)

Geachte heer 10.2e en mevrouw 10.2e ,

Graag vragen wij uw aandacht voor het volgende. Inmiddels hebben wij een opzet binnen van de heer 10.2e die het onderzoek voor de Ambulante Handel zal gaan leiden (zie hiervoor de bijlage). Voordat wij akkoord willen geven willen wij graag uw mening/ input. Ook gezien de te maken kosten willen wij vooraf overtuigd zijn dat deze onderzoeksvragen voldoende zijn om met een onafhankelijk en gedegen rapport te komen. Zijn uw inziens deze onderzoeksvragen voldoende om tot de hoofdvraag (zie Motie) te komen? Graag uw mening en aanbevelingen. Tevens treft u in de laatste bladzijde van de bijlage het curriculum vitae van de heer Henk Gianotten aan.

Voor de volledigheid en de goede orde willen wij vragen of de beantwoording door de Staatsecretaris in de 2de kamer opgeschort kan worden naar eind mei 2019 (gezien de duur van dit onderzoek) zodat we zeker zijn dat alles op alles is gezet om met een gedegen antwoord/uitwerking te komen.

Uw reactie zien wij met belangstelling (als het kan graag uiterlijk a.s. maandag) tegemoet.

Met vriendelijke groet,

Mw. 10.2e

Jurist Juridisch Loket

Centrale Vereniging voor de Ambulante Handel

Telefoon: 036 - 10.2e

Telefax: 036 - 10.2e

E-mail: Juridischloket@cvah.nl

web: www.cvah.nl

Bezoekadres:

Stevinweg 2, 3891 EA Zeewolde

Postadres:

Postbus 47, 3890 AA Zeewolde

KvK inschrijvingsnummer 40408806

Je vindt ons ook online, klik daarvoor op een van de volgende logo's!

Van: Juridisch Loket

Verzonden: woensdag 27 maart 2019 13:55

Aan: 10.2e @minez.nl>

CC: 10.2e @cvah.nl>; 10.2e @cvah.nl>

3 Onderzoeksvragen, aanpak, tijdpad en kosten

3.1 Onderzoeksvragen

De hoofdvraag van het onderzoek luidt als volgt:

Wat zijn de gevolgen van schaarse vergunningen voor de ambulante handel? Hoe kunnen nadelige gevolgen voor de bedrijfsvoering worden opgevangen door een zodanig overgangsregime van het 'oude' naar het 'nieuwe' vergunningenstelsel en door een zodanige duur van de vergunningen, dat de continuïteit van de bedrijfsvoering van ambulante marktondernemingen verzekerd blijft.

Van deze hoofdvraag kunnen enkele deelvragen worden afgeleid:

1. Wat is het economisch belang van de ambulante handel bij de ontwikkeling van toegevoegde waarde en werkgelegenheid? Welke betekenis heeft de ambulante handel voor steden, buurten en wijken? Welke ontwikkeling heeft de ambulante handel in de afgelopen jaren doorgemaakt en wat kan gezegd worden over de toekomst van de ambulante handel?
2. Wat zijn de theoretische voor- en nadelen van het nieuwe stelsel van vergunningen op verschillende economische schaalniveaus?
3. Hoe is de exploitatierekening van ambulante ondernemingen, qua kosten en opbrengsten, productiviteit, investeringen en afschrijvingen? Wat zijn de te verwachten gevolgen van het nieuwe vergunningenstelsel voor de exploitatie?
4. Hoe is de concurrentiepositie van de ambulante handel tegenover de reguliere detailhandel? In hoeverre kan deze veranderen vanwege korte looptijden van vergunningen met als gevolg minder bedrijfszekerheid?
5. Welke looptijden van (schaarse) vergunningen worden (nu al) door gemeenten gehanteerd en wat zijn daarbij de overwegingen? Wat valt te zeggen over gehanteerde kwaliteitscriteria en selectiemethoden?
6. Welke overgangstermijnen of ander beleid van gemeente worden (nu al) gehanteerd om over te gaan van de bestaande situatie naar een nieuwe situatie met "schaarse vergunningen"?
7. Hoe beoordelen banken de risico/rendements-verhouding van ambulante ondernemingen en verandert de beoordeling onder invloed van "schaarse vergunningen"?
8. Hoe is de bekendheid van ambulante handelaren met het nieuwe vergunningenstelsel? Hoe beoordelen zij de gevolgen voor hun bedrijfsvoering? Welke voor- en nadelen worden van het nieuwe stelsel worden door ondernemers genoemd? Welke voorkeur hebben ondernemers voor de overgang van "oud" naar "nieuw" en welke voorkeur hebben zij voor de looptijden van de vergunningen? Hoe beoordelen ondernemers de gevolgen voor hun concurrentiepositie?

Het resultaat van het onderzoek is inzicht in de antwoorden op de onderzoeksvragen plus een advies over de meest wenselijke looptijd van vergunningen en het meest wenselijke overgangsregime.

3.2 Aanpak

Het onderzoek zal grotendeels worden uitgevoerd via desk research, internet-search, data-analyse, 5 interviews en een survey. Hieronder volgt een toelichting.

Desk research

De desk research richt zich op de onderzoeksvragen 1 t/m 5 en bestaat behalve uit desk research uit data-analyse en internet-onderzoek.

Interviews

De interviews moeten de verdieping geven van de beantwoording van alle onderzoeksvragen. Er wordt voorzien in 7 gesprekken met 2 banken (Rabobank en ING), 2 ambtelijke beleidsmedewerkers ambulante handel van gemeenten, 2 ondernemers (één kleinere en één grotere ondernemer) en één juridisch wetenschappelijk onderzoeker op het beleidsterrein (mr. dr. A. Drahmman). De gesprekspartners worden in overleg met de CVAH geselecteerd.

Survey

Het survey wordt gehouden onder de leden van de CVAH. Het Survey is gericht op de onderzoeksvraag 8. Het is een internetonderzoek, waarvan het veldwerk onder verantwoordelijkheid van Henk Gianotten wordt uitgevoerd door Bureau DESAN te Amsterdam. Door Henk Gianotten worden de volgende werkzaamheden verricht: opstellen vragenlijst, data-analyse en rapportage. DESAN zorgt voor de programmering van de vragenlijst, voor het inlezen van een adressenbestand, de organisatie van het veldwerk, verzenden uitnodiging plus toelichting per email plus herinneringen, technische infrastructuur en een online help desk voor respondenten en oplevering van een SPSS-dataset). Uitgegaan is van een vragenlijst van maximaal 30 vragen en een invulduur van maximaal 10 minuten. Er wordt een voldoende groot sample uit de 4.000 leden van de CVAH geselecteerd.

3.3 Tijdpad, organisatie en kosten

Na opdrachtverlening heeft het onderzoek een doorlooptijd van 8 weken. Als het onderzoek in maart 2019 kan starten, kan het uiterlijk 24 mei 2019 worden opgeleverd. De opdrachtgever van het onderzoek is de Centrale Vereniging voor de Ambulante Handel.

Voor de desk research, dataverzameling en – analyse, interviews, rapportering en overleg met de opdrachtgever is een tijdbudget benodigd van 15 dagen. Het honorarium bedraagt € 18.000 excl. BTW (fixed price, exclusief kosten survey). De kosten van het door DESAN uit te voeren survey bedragen € 2.500 excl. BTW.

De begroting is inclusief 2 overlegmomenten met de opdrachtgever, een eindpresentatie, reis- en verblijfskosten, alle correspondentie, correcties en aanpassingen. Het rapport wordt elektronisch opgeleverd. Eventuele vergoedingen voor nadere detaillering van de adviesvragen is niet in de begroting opgenomen. Indien zich extra werkzaamheden ten opzichte van dit voorstel voordoen, zal dit tijdig gemeld worden. Alleen na overleg en schriftelijke toestemming van de opdrachtgever zullen extra werkzaamheden worden uitgevoerd.

Op de uitvoering van het onderzoek zijn de onderzoeksvoorwaarden van de Vereniging voor Beleidsonderzoek (VBO) van toepassing. Het honorarium dient voor 50% te worden voldaan halverwege de doorlooptijd van onderzoek en voor 50% na oplevering van het eindrapport.

10.2e

10.2e

Van: 10.2e
Aan: "Juridisch Loket"
Cc: 10.2e
Onderwerp: opdracht CVAH mbt dienstenrichtlijn en schaarse vergunningen
Datum: vrijdag 29 maart 2019 13:43:22
Bijlagen: [HBD_Structuur-in-de-markt_2011.pdf](#)
[Structuur in de markt 2011-Hoofdbedrijfsschap Detailhandel.pdf](#)
[detailhandel_brancherapport_DeltaLloyd.pdf](#)
[Opmerkingen_Opdracht_CVAH.docx](#)

Geachte mevrouw 10.2e, dank voor het verstrekken van de concept opdrachtformulering en de gelegenheid om hier iets over mee te geven. Ik heb dat gedaan in het bijgesloten Word document. Mijn belangrijkste opmerkingen daarin zijn: 1) stevige juridische component toevoegen en 2) gemeenten zouden o.i. geholpen worden dmv guidance op het terrein van bepalen van vergunningduur (als er een aanleiding is voor een vergunningstelsel). Voorts heb ik nog wat rapporten toegevoegd die ik eerder dit jaar heb opgedoken in het kader van eventuele mogelijkheden/bronnen die zouden kunnen helpen mbt die guidance aan gemeenten.

Ik hoop dat dit bruikbaar en behulpzaam is voor de CVAH t.a.v. een effectieve opdrachtformulering,

Vriendelijke groet,

10.2e

[Snr. Beleidsmedewerker](#)

.....

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
 Directie Mededinging en Consumenten (DGETM-MC)
 Bezuidenhoutseweg 73 (B-Noord 3)
 Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag

T: 06 10.2e

E: 10.2e [@minez.nl](#)

W: www.rijksoverheid.nl

Opmerkingen, suggesties bij opdrachtverlening CVAH

- Ik constateer op basis van de deelvragen dat de focus van dit onderzoek ligt op (bedrijfs)economische factoren. Verder gaat het om inventarisatie van huidig gemeentelijk beleid.
- Verderop staat echter dat ook mw 10.2e betrokken zal worden. Daaruit maak ik op dat ook een juridische analyse deel zal uitmaken van dit onderzoek. In dat geval mis ik vragen in dat kader volledig in de deelvragen. Als de bedoeling is dat dit een rapport wordt dat alle componenten bevat, zou het juridische aspect wel meer aandacht verdienen.
- Ik zou ook het doel van dit onderzoek benoemen. Een doel *zou* kunnen zijn (maar het lijkt me verstandig dat CVAH dat ook met wat gemeenten of de VNG afstemt) om met de resultaten van dit onderzoek ook gemeenten te kunnen ondersteunen bij hun beleidsuitvoering.

Ik zou bij de deelvragen een onderverdeling maken in thema's zodat de herkenbaarheid verbeterd. Zie voorbeeld hieronder. Ik heb in *Italic* een paar inhoudelijke suggesties gedaan:

1. Economische belangen (nationaal en lokaal)
  - a. Wat is het economisch belang vd ambulante handel bij de ontwikkeling van toegevoegde waarde en werkgelegenheid?
  - b. Welke betekenis heeft ambulante handel voor steden, buurten en wijken?
  - c. Welke ontwikkeling heeft de ambulante handel in de afgelopen jaren doorgemaakt en wat kan worden gezegd over de toekomst van de ambulante handel?
2. Bepaling vergunningduur
  - a. Welke looptijden van (schaarse) vergunningen worden (nu al) door gemeenten gehanteerd en wat zijn daarbij de overwegingen? Welke criteria worden er in deze gevallen gehanteerd voor het bepalen van de looptijd?
  - b. Hoe is de exploitatierekening van ambulante ondernemingen, qua kosten, opbrengsten, productiviteit, investeringen en afschrijvingen? *Is het mogelijk en wenselijk om daarbij onderscheid aan te brengen binnen bepaalde categorieën van ambulante ondernemingen?*
  - c. Hoe beoordelen banken de risico/rendements-verhouding van ambulante ondernemingen?
  - d. *Wat is er bekend over terugverdientijden van ambulante ondernemers? Is er een set aan generieke bedrijfs-economische indicatoren te formuleren op basis waarvan de terugverdientijd getoetst cq bepaald kan worden door de gemeente?*
  - e. *Welke andere factoren zou een gemeente in ogenschouw moeten nemen bij het bepalen van een redelijke vergunningduur?*
3. Algemeen beleid gemeenten
  - a. Welke overgangstermijnen of ander beleid wordt (nu al) door gemeenten gehanteerd om over te gaan van de bestaande situatie naar een nieuwe situatie met 'schaarse vergunningen'?
  - b. *Hoe staat het met de transparantie van gemeenten over hun vergunningenbeleid? Is duidelijk welke criteria daarbij worden gehanteerd?*
  - c. Wat valt er te zeggen over gehanteerd kwaliteitscriteria en selectiemethoden? -> *die vraag en het doel ervan is mij niet duidelijk, wat wordt daarmee bedoeld? Voor wie moeten die kwaliteitscriteria gelden en wie hanteert ze? Dat heeft toch niets met vergunningduur te maken?*
4. Juridisch
  - ➔ In dit kader zou ik de punten opnemen die wij woensdag met u bespraken. Bijvoorbeeld hoe de gemeenten aankijken tegen de mate waarin zij de wetgeving interpreteren als verplichting of dat er beleidsruimte is. En een juridische advies hoe 10.2e dit ziet en hoe gemeenten hiermee om zouden kunnen gaan.
  - ➔ Punt van intrekken vergunning uit het verleden
  - ➔ Jurisprudentie, wat kunnen gemeenten daar uit leren?

Vraag 2 en 8 uit de opdrachtformulering zijn voor de CVAH ongetwijfeld heel belangrijk, maar hebben een totaal andere karakter dan de overige vragen. Ik vraag me af of deze vragen in deze context (als het rapport bedoeld zou zijn om het beleid van gemeenten gunstig te beïnvloeden) de juiste zijn. Dit gaat over meningen en over het vergunningstelsel als zodanig. Dat lijkt meer gericht op de nationale overheid of op Brussel.

Wat zijn de gevolgen van schaarse vergunningen voor de ambulante handel? Hoe kunnen nadelige gevolgen voor de bedrijfsvoering worden opgevangen door een zodanig overgangsregime van het 'oude' naar het 'nieuwe' vergunningstelsel en door een zodanige duur van de vergunningen, dat de continuïteit van de bedrijfsvoering van ambulante marktondernemingen verzekerd blijft.

Van deze hoofdvraag kunnen enkele deelvragen worden afgeleid:

1. Wat is het economisch belang van de ambulante handel bij de ontwikkeling van toegevoegde waarde en werkgelegenheid? Welke betekenis heeft de ambulante handel voor steden, buurten en wijken? Welke ontwikkeling heeft de ambulante handel in de afgelopen jaren doorgemaakt en wat kan gezegd worden over de toekomst van de ambulante handel?
2. Wat zijn de theoretische voor- en nadelen van het nieuwe stelsel van vergunningen op verschillende economische schaalniveaus?
3. Hoe is de exploitatierekening van ambulante ondernemingen, qua kosten en opbrengsten, productiviteit, investeringen en afschrijvingen? Wat zijn de te verwachten gevolgen van het nieuwe vergunningstelsel voor de exploitatie?
4. Hoe is de concurrentiepositie van de ambulante handel tegenover de reguliere detailhandel? In hoeverre kan deze veranderen vanwege korte looptijden van vergunningen met als gevolg minder bedrijfszekerheid?
5. Welke looptijden van (schaarse) vergunningen worden (nu al) door gemeenten gehanteerd en wat zijn daarbij de overwegingen? Wat valt te zeggen over gehanteerde kwaliteitscriteria en selectiemethoden?
6. Welke overgangstermijnen of ander beleid van gemeente worden (nu al) gehanteerd om over te gaan van de bestaande situatie naar een nieuwe situatie met "schaarse vergunningen"?
7. Hoe beoordelen banken de risico/rendements-verhouding van ambulante ondernemingen en verandert de beoordeling onder invloed van "schaarse vergunningen"?
8. Hoe is de bekendheid van ambulante handelaren met het nieuwe vergunningstelsel? Hoe beoordelen zij de gevolgen voor hun bedrijfsvoering? Welke voor- en nadelen worden van het nieuwe stelsel worden door ondernemers genoemd? Welke voorkeur hebben ondernemers voor de overgang van "oud" naar "nieuw" en welke voorkeur hebben zij voor de looptijden van de vergunningen? Hoe beoordelen ondernemers de gevolgen voor hun concurrentiepositie?

Van: 10.2e
Aan: 10.2e @minbuza.nl
Cc: 10.2e
Onderwerp: RE: Vraag eerste Kamer over vergunningen Amsterdamse rondvaartboten
Datum: dinsdag 16 april 2019 17:55:16
Bijlagen: [image001.jpg](#)

De Dienstenrichtlijn biedt ruimte aan overheden om maatregelen of een vergunningsstelsel in te stellen als dit vanwege een dwingende reden van algemeen belang noodzakelijk is. Inzet van die instrumenten moet wel gerechtvaardigd kunnen worden en moeten in diverse gevallen worden genotificeerd bij de Europese Commissie.

Het uitgangspunt daarbij is dat vergunningen voor onbepaalde tijd worden afgegeven. Dat biedt meer zekerheid aan ondernemers bij investeringen en het maken van een langetermijnstrategie. Maar als sprake is van een beperkt aantal vergunningen, wegens dwingende redenen van algemeen belang of als er sprake is van schaarste van de natuurlijke hulpbronnen of technische capaciteit, dan mogen de vergunningen alleen met een beperkte tijdsduur worden afgegeven.

Hier mag volgens de dienstenrichtlijn niet van worden afgeweken. Er is daarover ook een heldere uitspraak van het Hof van Justitie geweest (arrest Promoimpresa, gevoegde zaken C-458/14 en C-67/15) over strandtenten en kiosken aan de Sardeense kust en het Gardameer. Daarnaast is er een uitspraak geweest over de rondvaartboten in Amsterdam waarvoor ook geldt dat deze vergunningen in tijd beperkt moeten zijn (arrest Trijber & Harmsen, gevoegde zaken C-340/14 en C-341/14).

Appreciatie

Nederland is altijd voorstander geweest van deze lijn (beperkte geldigheidsduur als aantal vergunningen beperkt is). Bij een beperkt aantal vergunningen is sprake van een schaars goed. Vergunningverlening voor onbepaalde tijd zou dan betekenen dat deze schaarse ruimte nooit beschikbaar komt voor andere ondernemers. Dat beperkt de concurrentie, innovatie en diversiteit van het aanbod.

Een beperkte geldigheidsduur is ook in het belang van Nederlandse ondernemers in het buitenland omdat zij veel diensten over de grens verrichten en hinder ondervinden van belemmeringen die andere lidstaten opwerpen. Indien Nederland dit soort beperkingen (zoals het hanteren van een onbepaalde duur voor beperkt beschikbare vergunningen) zou toelaten, kunnen andere lidstaten dit aanvoeren als excuus voor het invoeren van verdere beperkingen.

Van: 10.2e
Verzonden: dinsdag 16 april 2019 17:49
Aan: 10.2e
CC: 10.2e
Onderwerp: FW: Vraag eerste Kamer over vergunningen Amsterdamse rondvaartboten
Urgentie: Hoog
 Weet één van jullie hier meer over?

Van: 10.2e @minbuza.nl>
Verzonden: dinsdag 16 april 2019 17:32
Aan: 10.2e @minez.nl>; 10.2e @minez.nl>
CC: 10.2e @minez.nl>

Onderwerp: Vraag eerste Kamer over vergunningen Amsterdamse rondvaartboten
Urgentie: Hoog

Beste collega's,

Momenteel zijn de algemene Europese beschouwingen gaande in de Eerste Kamer. Daar kwam net de volgende vraag voorbij. Hebben jullie een reactie op onderstaande specifieke voorbeeld?

WRR rapport. Gedifferentieerde integratie/Europese variatie. Hoe ziet kabinet weging publieke belangen/marktbelangen.

Dienstenrichtlijn illustreert perverse marktwerking. Amsterdam vergunningsstelsel voor rondvaartboten. Opnieuw aanbesteed op basis van EU mededingingsrecht. Vervelend voor bestaande bedrijven. Hier zou ruimte nodig moeten voor eigen afweging. Hoe ziet regering dit.

Ik probeer jullie ook even te bellen.

Vriendelijke groet,

10.2e

Senior beleidsmedewerker

Directie Integratie Europa | DIE/IN

Ministerie van Buitenlandse Zaken

Rijnstraat 8 | 2515 XP Den Haag

+31 (0) 6 10.2e

10.2e [@minbuza.nl](mailto:10.2e@minbuza.nl)

Help save paper! Do you really need to print this email?

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Van: 10.2e
Aan: 10.2e
Onderwerp: Re: schaarse vergunningen ambulante handel
Datum: dinsdag 2 juli 2019 07:40:39

Dank voor je reactie. Gisteren hoorde ik van de CVAH over die afspraak. Is het eventueel een idee als ik aansluit bij dat gesprek? Wij moeten nog steeds een brief naar de kamer sturen over de uitvoering van de motie waarin stas EZK wordt opgeroepen in gesprek te gaan met de VNG over schaarse vergunningen. Inmiddels is de problematiek wat duidelijker geworden en er is ons veel aan gelegen dat er iets uit dit gesprek komt.

Groeten, 10.2e

Verstuurd vanaf mijn iPhone

Op 2 jul. 2019 om 00:06 heeft 10.2e [@vng.nl](#) het volgende geschreven:

Hallo 10.2e,

4 juli ben ik weer op kantoor. Wij hebben het conceptrapport ontvangen en hebben een afspraak met CVAH op 10 juli.

Groet, 10.2e

Verzonden vanaf mijn Samsung Galaxy-smartphone.

----- Oorspronkelijk bericht -----

Van: "10.2e" [@minez.nl](#)>

Datum: 25-06-19 16:55 (GMT+01:00)

Aan: 10.2e [@VNG.NL](#)>, 10.2e

[@VNG.nl](#)>, 10.2e

[@VNG.NL](#)>

Onderwerp: schaarse vergunningen ambulante handel

Allen, ik heb begin dit jaar contact gehad met 10.2e over de motie van december 2018 over schaarse vergunningen en marktkramen. Inmiddels heeft de CVAH daar een rapport over laten opstellen en in dat verband zou ik graag even met jullie van gedachten wisselen. Met wie kan ik daarover nu het beste een afspraak maken? In de kamerbrief die hierover voor de zomer moet worden verstuurd ontkomen we er niet aan om de VNG te noemen, vandaar dat afstemming met jullie gewenst is,

Vriendelijke groeten, 10.2e

10.2e

[Snr. Beleidsmedewerker](#)

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
 Directie Mededinging en Consumenten (DGETM-MC)
 Bezuidenhoutseweg 73 (B-Zuid 2)
 Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag
 T: 06 10.2e

E: 10.2e [redacted]@minez.nl

W: www.rijksoverheid.nl

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Onderwerp: RE: schaarse vergunningen

Geachte heer 10.2e

Fijn dat u de moeite heeft genomen om ons document door te nemen en ons te voorzien van advies. Dit stellen we altijd op prijs. Ik had tijdens ons gesprek al kort aangegeven dat wij dit uiteraard graag zouden wensen maar dat dit niet haalbaar zou/kan zijn. Het document is van november 2018 en wij waren sowieso voornemens om het document aan te scherpen/ bij te stellen (gezien de ontwikkelingen) en deze eruit te halen. Wij zijn het geheel met u eens.

Wij houden elkaar op de hoogte.

Met vriendelijke groet,

Mw. 10.2e

Jurist Juridisch Loket

Centrale Vereniging voor de Ambulante Handel

Telefoon: 036 - 10.2e

Telefax: 036 - 10.2e

E-mail: Juridischloket@cvah.nl

web: www.cvah.nl

Bezoekadres:

Stevinweg 2, 3891 EA Zeewolde

Postadres:

Postbus 47, 3890 AA Zeewolde

KvK inschrijvingsnummer 40408806

Je vindt ons ook online, klik daarvoor op een van de volgende logo's!

Van: 10.2e <[redacted]> [@minez.nl](mailto:[redacted]@minez.nl)>

Verzonden: woensdag 27 maart 2019 11:59

Aan: Juridisch Loket <JuridischLoket@cvah.nl>; CVAH <CVAH@cvah.nl>

cc: 10.2e <[redacted]> [@minez.nl](mailto:[redacted]@minez.nl)>

Onderwerp: schaarse vergunningen

Geachte mevrouw 10.2e

Met uw welnemen neem ik gelijk maar even de vrijheid om nog heel kort te reageren op het document van 3 blz dat u vanochtend bij ons heeft achtergelaten. Ik lees dat nu met meer aandacht en er is 1 specifiek punt waar ik op zou willen reageren. Op de laatste pagina wordt gevraagd om een uitzondering voor de ambulante handel. Volgens mij is die oproep om twee redenen bezwaarlijk en ook niet nodig:

- Gemeenten zullen zich juridisch niet senang voelen bij die oproep, temeer daar u zelf aangeeft dat gemeenten meestal voor de veilige weg kiezen. Een gemeentelijke uitzondering op nationale regelgeving voor een specifieke groep past daar niet bij en is ook niet toegestaan.
- Vanochtend hebben we besproken dat de dienstenrichtlijn binnen de geldende juridische kaders voldoende ruimte laat voor verschillende beleidskeuzes van een individuele gemeente, afhankelijk van de lokale situatie. Daarvoor is dus helemaal geen appel voor een uitzondering nodig. Het is dan wel zaak dat gemeenten inderdaad niet té rigide de

Dienstenwet implementeren zonder die ruimte in ogenschouw te nemen.

Mijn advies zou derhalve zijn om (zowel in communicatie vanuit de rijksoverheid als vanuit die van de CVAH) vooral in te steken op betere of aanvullende voorlichting over die beleidsmatige ruimte die er gewoon is. Dat lijkt mij een steviger en voor gemeenten effectievere benadering. Een oproep om een uitzondering is mijns inziens contraproductief én niet nodig.

Het leek mij goed om dit gelijk nog even mee te geven mbt een mogelijk vervolg, met vriendelijke groet,

10.2e

Snr. Beleidsmedewerker

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
Directie Mededinging en Consumenten (DGETM-MC)
Bezuidenhoutseweg 73 (B-Noord 3)
Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag
T: 06 **10.2e**
E: **10.2e** a@minez.nl
W: www.rijksoverheid.nl

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Vergaderjaar 2019–2020

32 637

Bedrijfslevenbeleid

Nr. 381

**BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN ECONOMISCHE ZAKEN
EN KLIMAAT**

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 5 oktober 2019

In de motie van de leden Stoffer en Wörsdörfer van 27 november 2018¹ wordt gesteld dat mkb'ers in de ambulante handel in onzekerheid zijn gekomen over de looptijd van de marktstandplaatsvergunning als gevolg van de Dienstenrichtlijn en de jurisprudentie hierover. Dit bemoeilijkt volgens de motie economische groei voor de mkb'er, het kunnen en durven doen van langetermijninvesteringen in bijvoorbeeld verkoopwagens, en kan zelfs het wegvallen van markten betekenen.

De motie roept mij op om met de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) overleg te voeren over een aanpak van problemen die vooral zouden ontstaan door kortlopende standplaatsvergunningen en het feit dat gemeenten niet goed weten wat ze met de situatie aan moeten. De indieners van de motie willen voorkomen dat het voortbestaan van bedrijven in de ambulante handel in gevaar komt en de regeldruk sterk toeneemt.

Terecht refereren de indieners van de motie aan de VNG als belangrijke partij in deze. Het zijn immers individuele gemeenten die op basis van de plaatselijke situatie en een lokale afweging van belangen besluiten over het al dan niet hanteren van een vergunningensystematiek en vervolgens over de geldigheidstermijn van individuele vergunningen. Het onderwerp van schaarse vergunningen houdt veel gemeentes bezig. Het is lastige materie (zie bijvoorbeeld het recente rapport «Zicht op schaarse vergunningstelsels», Rekenkamer gemeente Amsterdam, 17 januari 2019). Ook hebben sommige gemeenten behandeling van een nieuw vergunningstelsel tijdelijk stopgezet in afwachting van de parlementaire discussie over de motie van de leden Stoffer en Wörsdörfer. Deze gemeenten hebben kennelijk belangstelling voor meer helderheid over de praktische invulling van het regelgevende kader.

¹ Kamerstuk 32 637, nr. 338.

De VNG heeft in november 2018 een handreiking voor gemeenten gepubliceerd waarin met name wordt ingegaan op de juridische aspecten van schaarse vergunningen en de opties die een gemeente heeft ten aanzien van het verdelingsmechanisme. Deze handreiking biedt gemeenten een gedegen juridisch kader. Via Europa Decentraal komen nog wel veel vragen binnen over het bepalen van een redelijke vergunningsduur. De bedrijfseconomische en financiële aspecten die in dat verband een rol zouden moeten spelen, komen in de handreiking van de VNG niet aan bod. De CVAH (branchevereniging voor de ambulante handel) heeft daarom na overleg met mijn ministerie afgelopen april het initiatief genomen zelf een onderzoek uit te zetten waarbij hoofdzakelijk is gekeken naar de bedrijfseconomische aspecten («Schaarse vergunningen op de markt; een onderzoek naar de gevolgen», Garma bv, 2 augustus 2019). Daarbij gaat het met name om investeringen, afschrijvingen en financiering van bedrijven in deze sector. Ik heb dit rapport ter informatie bijgesloten als bijlage bij deze brief².

Naar aanleiding van de motie heeft mijn ministerie contact gehad met de VNG en met de CVAH. Op basis van die overleggen ben ik tot de conclusie gekomen dat de geconstateerde problemen en de oplossingen hiervoor zich lijken te richten op twee punten:

- besef vergroten bij gemeenten dat het hanteren van een vergunningstelsel geen automatisme of een gegeven is, maar dat de keuze voor het inperken van de mogelijkheid tot het verrichten van diensten gerechtvaardigd moet worden;
- het bieden van handvatten voor het bepalen van een redelijke vergunningsduur en de onderbouwing daarvan en verzekeren dat terugverdiertijden daarbij als factor worden meegenomen.

1. Wel of geen vergunningstelsel

Het uitgangspunt van de Dienstenrichtlijn is dat er in beginsel een vrij verkeer van dienstverrichting in de EU moet kunnen plaatsvinden. Beperkingen daarop (zoals het instellen van een vergunning) zijn alleen gerechtvaardigd als dit non-discriminatoir, noodzakelijk en proportioneel is. De Dienstenrichtlijn bevat specifieke voorwaarden en eisen rondom het instellen en afgeven van vergunningen. Zo verplicht de richtlijn lidstaten om te beoordelen in hoeverre het noodzakelijk is om een vergunningstelsel in te stellen of in stand te houden.

De Dienstenrichtlijn biedt ruimte aan overheden om maatregelen of een vergunningstelsel in te stellen als dit vanwege een dwingende reden van algemeen belang noodzakelijk is. Inzet van die instrumenten moet wel gerechtvaardigd kunnen worden. Het is belangrijk om na te gaan of de maatregel daadwerkelijk geschikt is om dat doel te bereiken en om te beoordelen of het nagestreefde doel niet met andere, minder beperkende maatregelen kan worden bereikt. Men kan bijvoorbeeld soms voor minder vergaande maatregelen kiezen dan een standplaatsvergunningstelsel.

Vervolgens vloeit uit de Dienstenrichtlijn voort dat als er wordt gekozen voor vergunningen, deze voor onbepaalde tijd worden afgegeven. Dat biedt meer zekerheid aan ondernemers bij investeringen en het maken van een langetermijnstrategie. Op deze regel maakt de Dienstenrichtlijn een paar uitzonderingen, waaronder de situatie waarin het aantal beschikbare vergunningen beperkt is door een dwingende reden van algemeen belang (artikel 11 lid 1 sub b Dienstenrichtlijn) of in situaties waarin het aantal vergunningen beperkt is vanwege schaarste aan natuurlijke hulpbronnen of technische capaciteit (artikel 12 Diensten-

² Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl

richtlijn). Beperkingen aan het aantal beschikbare vergunningen zijn dus alleen toelaatbaar als zij gemotiveerd kunnen worden door een dwingende reden van algemeen belang of door de schaarste van beschikbare natuurlijke hulpbronnen of de bruikbare technische mogelijkheden. Als dat het geval is, moet een vergunning met een *beperkte* tijdsduur worden afgegeven. Een standplaatsvergunning die is ingesteld vanwege een dwingende reden van algemeen belang of door schaarste van natuurlijke hulpbronnen of bruikbare technische mogelijkheden, mag daarom niet voor onbepaalde tijd verleend worden, maar moet tijdsgebonden zijn.

Hier mag volgens de Dienstenrichtlijn niet van worden afgeweken. Er is daarover ook een heldere uitspraak van het Hof van Justitie gewezen ten aanzien van strandtenten en kiosken aan de Sardeense kust en het Gardameer³. Daarnaast is een uitspraak geweest over rondvaartboten in Amsterdam waarbij ook is gesteld dat deze vergunningen in tijd beperkt moeten zijn⁴.

Bij een beperkt aantal vergunningen is sprake van een schaars goed. Vergunningverlening voor onbepaalde tijd zou dan betekenen dat deze schaarse ruimte nooit beschikbaar komt voor andere ondernemers. Dat beperkt de concurrentie, innovatie en diversiteit van het aanbod. Een beperkte geldigheidsduur is ook in het belang van Nederlandse ondernemers in het buitenland omdat zij veel diensten over de grens verrichten en hinder ondervinden van belemmeringen die andere lidstaten opwerpen. Om een eerlijk speelveld, concurrentie en innovatie te kunnen borgen, is het van belang dat vergunningen die worden afgegeven voor het gebruik van schaarse middelen (zoals openbare ruimte) niet een onbepaalde duur hebben. Dit draagt bij aan een rechtvaardige verdeling van kansen voor alle ondernemers, waarbij de lokale overheid tegelijk de leefomgeving kan beschermen.

2. De duur van de vergunning

Indien een gemeente heeft gekozen voor een vergunningstelsel om schaarse ruimte voor marktstandplaatsen te verdelen, moet vervolgens de duur van de vergunning worden bepaald. De vraag is dan: wat is een redelijke geldigheidsduur en hoe bepaal je die termijn? In de Handreiking van de VNG («Schaarse vergunningen: handreiking voor gemeenten», november 2018) wordt gesteld dat het lastig is om in het algemeen een concrete vergunningstermijn te bepalen. Onder verwijzing naar overweging 62 van de Dienstenrichtlijn staat in de Handreiking dat deze termijn, als uiterste grens, niet buitensporig lang mag zijn. Een lange termijn is derhalve niet per se onrechtmatig, maar moet wel gemotiveerd worden. In de Handreiking wordt vervolgens aangegeven dat «een termijn buitensporig lang is als die, gelet op de invloed die uitgaat op de kansen van anderen om de activiteit uit te oefenen, niet meer in redelijke verhouding staat tot de tijdsbesteding die inherent is aan de betreffende activiteit.»

Uit de bovengenoemde overweging 62 bij de Dienstenrichtlijn blijkt dat de terugverdientijd een belangrijke factor is bij het bepalen van de geldigheidsduur van de vergunning. In deze overweging wordt namelijk gesteld dat de geldigheidsduur van de vergunning zodanig moet worden vastgesteld dat de vrije mededinging niet in grotere mate wordt belemmerd of beperkt dan nodig is met het oog op de afschrijving van de investeringen en een billijke vergoeding van het geïnvesteerde kapitaal.

³ Arrest *Promoimpresa*, gevoegde zaken C-458/14 en C-67/15

⁴ Arrest *Trijber & Harmsen*, gevoegde zaken C-340/14 en C-341/14

Ook uit de jurisprudentie daarover blijkt dat bij het bepalen van de looptijd van een vergunning, de terugverdiensduur van investeringen ook als factor meegenomen dient te worden. In de nieuwe Concessierichtlijn is dit uitgangspunt eveneens terug te vinden. In de zaak van de speelautomaatenhal Vlaardingen⁵ concludeert de Afdeling van de Raad van State: «dat de houder van het schaarse recht (i.c. de vergunning) voldoende tijd moet hebben om de noodzakelijke investeringen om van dat recht gebruik te maken, terug te verdienen». Tegelijkertijd geldt dat de vergunningsduur ook weer niet langer mag zijn dan redelijkerwijs noodzakelijk om gedane investeringen en gemaakte kosten terug te verdienen⁶.

Uit het rapport dat de CVAH heeft laten opstellen komt naar voren dat er door gemeenten heel verschillend wordt omgegaan met het standplaatsen- en vergunningenbeleid. Op basis van een screening van een aantal gemeentelijke beleidsnotities en marktverordeningen kan worden opgemaakt dat een koppeling tussen vergunningsduur en terugverdiensduren niet wordt gemaakt, ofwel dat de motivering voor de vastgestelde vergunningsduur ontbreekt. De duur van de vergunning lijkt vooral te worden gekoppeld aan het onderscheid tussen vaste, solitaire en soms seizoenstandplaatsen. De maximale geldigheidsduur van een vergunning voor een vaste standplaats varieert van één tot maximaal tien jaar. Volgens het rapport van de CVAH is de gemiddelde vergunningsduur voor marktstandplaatsen ongeveer vijf jaar. De meerderheid van de leden van de CVAH vindt deze termijn te kort. Er wordt door gemeenten niet gewerkt met een gedifferentieerde vergunningsduur (grote of kleine bedrijven, soort branche).

Gebleken is verder dat er bij Europa Decentraal regelmatig vragen binnenkomen van gemeenten over het vergunningenbeleid en het bepalen van de vergunningsduur. Ik stel daarom vast dat er nog ruimte is voor verbetering van de kennispositie van gemeenten, maar ook dat een aantal gemeenten al veel werk heeft verzet in het uitwerken van een gedegen standplaatsenbeleid en dat andere gemeenten mogelijk veel baat kunnen hebben bij deze voorbeelden.

3. Hoe nu verder?

Uit het CVAH rapport komt duidelijk naar voren dat transparantie, duidelijke criteria en tijdige informatie ten aanzien van vergunningssystemen vanuit de gemeente belangrijke wensen van ondernemers zijn. Het bieden van gelijke kansen voor ondernemers en ruimte voor innovatie en concurrentie staan ook bij het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat hoog in het vaandel. De lokale uitvoering hiervan is om goede redenen belegd bij gemeenten. Het is aan gemeenten om nadere invulling aan te geven in het kader van proportionaliteit en redelijkheid. Overigens heeft de VNG er in het contact met mijn ministerie op gewezen dat gemeenten zich ook terdege bewust zijn van de rol die een (week)markt kan spelen bij het behouden van een leefbare woonomgeving, een aantrekkelijk voorzieningenniveau en een vitale binnenstad. De gemeente heeft er alle belang bij om een aantrekkelijk standplaatsenbeleid te hanteren waarbij voldoende ruimte wordt geboden aan ambulante marktondernemers. Dit is wel afhankelijk van o.a. de economische en sociale kenmerken van de betreffende gemeente.

Ik heb met de VNG en de CVAH overleg gevoerd over de mogelijkheden om transparantie van regelgeving en de onderbouwing van beleidskeuzes te vergroten, proportionaliteit en redelijkheid bij het vaststellen van

⁵ ECLI:NL:RVS:2016:1421, 25 mei 2016

⁶ HvJ EU 9 september 2010, C-64/08, het zgn. Engelmänn-arrest.

vergunningstermijnen te borgen, eenduidigheid en harmonisatie waar mogelijk te bevorderen en de regeldruk te verlagen.

Ik begrijp dat de VNG in november dit jaar tijdens een juridisch evenement voor gemeenten uitgebreid aandacht zal besteden aan dit onderwerp. Hierbij worden ook twee voorbeeldgemeenten uitgenodigd die veel energie hebben gestoken in het schaarse vergunningen dossier en die hun praktijkervaringen zullen delen. Ik ben verheugd over dit initiatief van de VNG. Hiermee wordt invulling gegeven aan de kennisdeling en het voorkomen dat iedere gemeente zelf het wiel moet uitvinden. De CVAH heeft op haar beurt het initiatief genomen om de komende maanden in een aantal bijeenkomsten voor leden verspreid over het land de uitkomsten van haar rapport te behandelen en te bezien of daarbij ook best practices van gemeenten geïdentificeerd kunnen worden. Deze voorbeelden kunnen worden gebruikt om bij voorkeur samen met gemeenten een leidraad op te stellen met tips en suggesties bij de inrichting van een vergunningstelsel en voor het onderbouwen van de vergunningsduur. Het stimuleren en uitwisselen van best practices tussen gemeenten kan in dat verband helpen om van elkaar te leren. Het in gesprek gaan door gemeenten met betrokken branches over de inrichting van een vergunningstelsel kan verder bijdragen aan een zorgvuldige belangenafweging. Het rapport van de CVAH biedt in dat kader mogelijk ook aanknopingspunten om het issue van de terugverdientijd meer handen en voeten te geven. Ik steun deze initiatieven van VNG en CVAH van harte.

Ik concludeer dat ik hiermee invulling geef aan de motie van uw Kamer. Ik vind het belangrijk dat iedereen de vruchten kan plukken van economische groei. Dat doe ik door ervoor te zorgen dat de markt ook voor nieuwe toetreders open blijft. Tegelijkertijd moeten ondernemers die al op die markt aanwezig zijn ook kunnen rekenen op een rechtvaardige en transparante overheid, zodat er tijdig geanticipeerd kan worden op nieuwe ontwikkelingen en er brood op de plank blijft. Vanuit het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat blijven we in contact met het VNG en CVAH op dit terrein om ook te bezien of deze acties het gewenste effect hebben. Indien nodig zal uw Kamer hier op een geëigend moment nader over geïnformeerd worden.

De Staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat,
M.C.G. Keijzer

BEANTWOORDING VAN VRAGEN OP HET TERREIN VAN DE MINISTER VAN EZK

Antwoorden op de vragen gesteld door de PVV

1. Kan er een MKB-toets voor alle maatregelen rond stikstof en PFAS uitgevoerd worden?

Het uitgangspunt voor nieuwe wet- en regelgeving is dat indien er substantiële regeldrukeffecten worden verwacht voor het mkb, er een mkb-toets wordt uitgevoerd conform het comply or explain principe zoals door de Kamer gevraagd in het kader van de motie Wörsdörfer. Dit geldt uiteraard ook voor de maatregelen rond stikstof en PFAS. De coördinerend minister voor stikstof is de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV), de coördinerend minister voor PFAS is de minister voor Milieu en Wonen (M&W).

2. Welke bedrijven worden financieel geraakt door de maatregelen naar aanleiding van stikstof en PFAS? Kunt u voor het Kerstreces een opsomming geven van bedrijven die hier aan onderdoor zijn gegaan of zullen gaan?

Het kabinet is zich zeer bewust van de grote impact van de stikstofproblematiek op ondernemers en bedrijven. Van ondernemers hoor ik uit de eerste hand hoe frustrerend het is als je opdrachten en inkomsten onder druk staan en je belemmerd wordt in je groei en ambities. De brancheverenigingen informeren mij over de bredere gevolgen voor hun achterban. Met informatievoorziening over individuele bedrijven ben ik uiteraard zeer terughoudend. Het is nu nog niet goed mogelijk de gevolgen van de stikstof- en PFAS-problemen voor de economie en voor individuele bedrijven te kwantificeren. Recent heeft het Economisch Instituut voor de Bouw al effecten in kaart gebracht en de komende tijd zullen waarschijnlijk ook andere onderzoeksinstituten als De Nederlandse Bank (DNB) en het Centraal Planbureau (CPB) in hun publicaties aandacht besteden aan de economische effecten van de stikstof- en PFAS-problematiek.

3. De Noodwet van de PVV is toegepast op dijkverzwaring (veiligheid), kan deze ook op de hele economische sector worden toegepast?

Het initiatiefwetsvoorstel van de leden Kops, Graus en Van Aalst voor de Tijdelijke noodwet stikstof (Kamerstuk 35333, nr. 2) betreft meer dan dijkverzwaring. Blijkens artikel 2 van het voorstel gaat het om woningbouw, de bouw van infrastructuur en landbouw in de zin van artikel 1, onderdeel g, van de Meststoffenwet, behoudens projecten die zien op megastallen. De indieners van het initiatiefwetsvoorstel gaan zelf over de reikwijdte van het voorstel. Het initiatiefwetsvoorstel is door de Tweede Kamer om advies voorgelegd aan de Afdeling advisering van de Raad van State. Het is nu primair aan de Raad van State om zich over het wetsvoorstel en zijn reikwijdte uit te spreken.

3. BTW-verlaging van 9 naar 6 procent - dit kan ten koste van winstbelasting multinationals. Graag reactie.

De btw-verhoging maakte onderdeel uit van een geheel pakket aan maatregelen en past in het idee consumptie meer en gelijkjer te belasten om daartegenover arbeid lager te belasten.

4. Graag een reactie op valse concurrentie door het CBS. Kan dit in kaart worden gebracht? Aanstaande donderdag is gesprek tussen CDB en MOAR en VBO, kan één of beide bewindspersonen hierbij aanschuiven?

Afgelopen jaar is vanuit het ministerie met bedrijven, het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) en andere overheidsinstellingen (belangrijke gebruikers van de statistieken van het CBS) gesproken om beter inzicht te krijgen in de relevante ontwikkelingen, wie daarbij welke rol heeft en hoe zij daarmee omgaan. In de afgelopen maanden is er onder meer ook gesproken met vertegenwoordigers van de door het lid Graus aangehaalde organisaties, de MOA en het VBO. Ook de heer Van Hulst heeft als onafhankelijk adviseur met uiteenlopende partijen gesproken.

Wat betreft de aanvullende statistische diensten die het CBS levert, is de aanbeveling van de heer Van Hulst dat het CBS een stap terug doet. Dit zal ik de komende tijd vastleggen in beleidsregels. Momenteel liggen deze in concept voor in een openbare internetconsultatie. Alle betrokkenen worden aangespoord daarop te reageren, om daarmee zo breed mogelijk nadere suggesties op te halen. Afhankelijk van deze reacties wordt bezien of eventuele vervolgesprekken nodig zijn.

Meer informatie hierover is te vinden in de reactie brief over dit onderwerp (Kamerstuk 35000-XIII nr. 84).

Antwoorden op de vragen gesteld door de VVD

1. Graag een reactie van de minister op SF6 lekkende windmolens.

Zwavelhexafluoride (SF6) wordt vooral gebruikt bij midden- en hoogspanning voor isolatie en als blusmiddel, in onder meer schakelstations en windturbines.

De totale emissie van SF6 als broeikasgas is nog te verwaarlozen ten opzichte van de emissie van alle andere broeikasgassen. Hier is Europese wetgeving op van toepassing. Deze wetgeving bevat bepalingen die de emissies (zoveel mogelijk) moeten voorkomen. Bijvoorbeeld door eisen aan reparatie van apparatuur, certificering van personeel en ondernemingen die met deze gassen werken.

Ondanks deze maatregelen komen er helaas in de praktijk soms nog zeer beperkt lekkages voor. In de eerste helft van 2020 brengt de Europese Commissie een rapport uit over alternatieven voor SF6 in middenspanning. Naar aanleiding daarvan kan de Europese Commissie vervolgens een wetsvoorstel indienen waarbij het – op termijn – verboden gaat worden om nieuwe middenspanning apparatuur met SF6 op de Europese markt te brengen.

2. Graag de snel uitkomsten van de motie Sienot/Agnes Mulder over energie-investeringen in het buitenland om het doel voor hernieuwbare energie in 2020 te halen.

Het lid Harbers verwijst naar de motie Sienot/Agnes Mulder die de regering verzoekt te verkennen hoe het Joint Project Mechanism ingezet kan worden voor het behalen van de duurzame-energieopwekkingsdoelstelling (Kamerstuk 32813, nr. 256). In de recente brief over de Klimaat- en Energieverkenning van 1 november jl. (Kamerstuk 32813, nr. 400) wordt uitvoering gegeven aan de motie. De verkenning naar de mogelijkheden voor het inzetten van deze buitenlandse opties heeft uitgewezen dat er momenteel geen gezamenlijke projecten zijn die tijdig operationeel kunnen zijn en dus nog kunnen bijdragen aan het aandeel in 2020.

3. Minister zegt uiterlijk 2019 onderzoek naar kernenergie te hebben uitgevoerd. Hoe staat het hiermee?

In juni jl. is een motie aangenomen van de leden Agnes Mulder (CDA) en Yesilgöz-Zegerius (VVD) (Kamerstuk 35167, nr. 15) die de regering verzoekt de mogelijke rol van kernenergie in de energiemix en de kosten en voorwaarden van de bouw van nieuwe kerncentrales in andere landen in beeld te brengen en de Tweede Kamer uiterlijk einde 2019 te informeren over de uitkomsten van dit onderzoek.

Ik ben met de uitvoering van deze motie bezig, het onderzoek loopt nog. Ik verwacht in het eerste kwartaal 2020 uw kamer te informeren met een brief, waarbij ik inga op de belangrijkste conclusies uit dit onderzoek. Het onderzoek is niet eind 2019 gereed maar begin 2020 omdat het selecteren van een geschikt bureau, dat de vraag uit deze motie kon oppakken, en de opdrachtverlening meer tijd hebben gevergd dan vooraf ingeschat.

4. Er is behoefte aan een buffer voor regelbaar vermogen in de toekomstige energiemix. Hoe geeft de minister dat vorm?

Ik acht de betrouwbaarheid van het energiesysteem van groot belang. Om de leveringszekerheid ook met een energiemix die grotendeels uit wind en zon bestaat te kunnen borgen is behoefte aan flexibiliteit. Deze flexibiliteit kan uit verschillende bronnen komen, zoals *demand side respons*, (sturen op de vraag), grootschalige opslag van energie, conventioneel regelbaar vermogen, CO2-vrij regelbaar vermogen en interconnectie. Om de leveringszekerheid te kunnen waarborgen zijn al deze factoren van belang. Waterstof wordt een belangrijk medium voor de opslag van energie. Hiertoe wordt een ambitieus waterstofprogramma gestart. Mijn beeld is dat de elektriciteitsmarkt er op dit moment voldoende op is toegerust om deze flexibiliteit tot stand te laten komen. Wel is het van belang de ontwikkeling van de flexibiliteit, waaronder regelbaar vermogen, goed te blijven monitoren. Ik zal uw Kamer hier medio 2020 nader informeren.

5. Hoe voorkomt de minister dat investeringen als gevolg van het klimaatbeleid niet in Nederland maar elders worden gedaan?

Met het Klimaatakkoord is een gebalanceerd pakket van maatregelen overeengekomen voor de industrie. Daarmee is er naast de CO₂-heffing ook ondersteuning voor bedrijven om de noodzakelijke investeringen te maken. Dit gebeurt bijvoorbeeld door de opname van technieken voor CO₂-reductie in de industrie in de verbrede SDE+, het missie-gedreven innovatiebeleid waarmee goedkoper reductiepotentieel voor de industrie wordt ontsloten en met de clusteraanpak.

Daarnaast zijn er ook de nodige controles voor het geval anderszins gezonde bedrijven toch in de problemen dreigen te raken door klimaatmaatregelen. Voor de invoering van de CO₂-heffing wordt een speelveldtoets uitgevoerd om het beleid in andere landen en de risico's op weglek scherp in beeld te brengen. In het Klimaatakkoord is ook opgenomen dat het kabinet monitort of werkgelegenheidsverlies dreigt op te treden in de industrie door de stapeling van CO₂-heffing en andere klimaatmaatregelen, en een draaiboek opstelt voor ingrijpen door het kabinet als werkgelegenheidsverlies dreigt op te treden bij intrinsiek gezonde bedrijven. Over de monitoring zal jaarlijks verslag worden gedaan in de Voortgangsmonitor Klimaatbeleid. Het draaiboek zal o.a. de maatregelen waarmee bedrijven geholpen kunnen worden bevatten. Deze maatregelen worden op dit moment onderzocht, bijvoorbeeld op staatssteunaspecten. Hiervoor is 125 miljoen euro beschikbaar.

6. Wanneer komen de in 2020 te verstrekken SDE-subsidies tot uitkering? Deze moeten transparant volgbaar zijn.

Ik onderschrijf het belang van transparantie over de verwachte kasuitgaven voor de SDE+. Een overzicht van de verwachte kasuitgaven van al afgegeven SDE+-beschikkingen wordt daarom na afloop van een openstellingsronde aan uw Kamer verstrekt.

De SDE+-subsidies worden op dit moment verstrekt op basis van de geproduceerde hoeveelheid energie in een jaar. Dit betekent dat de betreffende subsidies tot uitbetaling komen gedurende de looptijd van het project. SDE+-projecten hebben daarbij een bouwtijd van maximaal 4 jaar en ontvangen daarna maximaal 16 jaar subsidie. Oftewel subsidiebeschikkingen die in 2020 worden afgegeven, leiden in de periode 2020 tot 2040 tot kasuitgaven.

7. Elektriciteitsnet. Bepaalde delen van het land raken overbelast. Regie moet worden versterkt. Verzoek om oog te hebben voor de dreigende onevenredige machtspositie van netbeheerders en voor de positie van consumenten. Daarnaast staat 700 MW aan projecten on hold. Is verlening van de SDE+ voor deze projecten mogelijk?

Op 28 juni jl. ben ik in de brief over netcapaciteit (Kamerstuk 30196, nr. 699) ingegaan op de maatregelen die nodig zijn om het dreigende tekort aan capaciteit in het net op te lossen. De huidige schaarste op het elektriciteitsnet kan niet voor alle gevallen op korte termijn opgelost worden en kan zelfs de komende jaren in omvang toenemen. De inzet is om dit zo kort en beperkt als mogelijk te houden, zodat marktpartijen hernieuwbare elektriciteitsprojecten kunnen blijven realiseren. Ik ben in overleg met alle partijen om op alle mogelijk manieren samen te werken aan het zo snel mogelijk vergroten van de capaciteit in het elektriciteitsnet. Ik ben ervan overtuigd dat als we met alle betrokken partijen al onze creativiteit inzetten, de regelgeving wijzigen zoals in de eerder genoemde brief aan uw Kamer is aangekondigd en de prikkels de goede kant op laten wijzen, we de goede stappen zetten om de schaarste in het net op te lossen. Daarbij moeten we nadrukkelijk oog hebben voor een evenwichtige balans tussen netbeheerders, projectontwikkelaars en consumenten, zodat de prikkels gericht zijn en blijven op het zoveel mogelijk aansluiten van duurzame opwek op land. Daarbij wordt ook gekeken om maatregelen in de Energiewet op te nemen die ruimte en prikkels creëren voor netbeheerders voor anticiperende investeringen in netinfrastructuur die de energietransitie en het tijdig halen van de doelstellingen ondersteunen.

Er zijn projecten die in een eerdere openstellingsronde van de SDE+ een subsidiebeschikking hebben ontvangen maar waarvoor op dit moment onvoldoende ruimte op het elektriciteitsnet is. Voor projecten waarvoor de verwachting is dat op korte termijn wel ruimte is op het elektriciteitsnet biedt de regeling de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO.nl) de ruimte om uitstel van de start van de bouw te verlenen, indien voldoende voortgang wordt gemaakt met de voorbereiding van de bouw. Voor de overige projecten geldt dat deze een nieuwe aanvraag kunnen doen voor de realisatie van een project op een locatie waar wel ruimte op het

elektriciteitsnet is. Een eerste mogelijkheid hiervoor is de extra openstellingsronde van de SDE+ in het voorjaar van 2020.

8. De overheid betaalt via EBN mee aan het opruimen van oude olie- en gasplatforms op de Noordzee. Een transitieplan moet duidelijk maken welke infrastructuur we in de toekomst nog nodig hebben. Spant de minister zich daarvoor in?

De komende 10 tot 20 jaar wordt een groot deel van de olie- en gasinfrastructuur op de Noordzee buiten werking gesteld. Die infrastructuur zal door mijnbouwondernemingen moeten worden opgeruimd, tenzij er mogelijkheden zijn voor hergebruik in het kader van de energietransitie naar duurzame vormen van energievoorziening. Door Nexstep, het samenwerkingsverband van NOGEPA en EBN, wordt in kaart gebracht wanneer welke infrastructuur voor hergebruik in aanmerking komt. Er is een voorstel tot wijziging van de Mijnbouwwet in voorbereiding. Dat ligt nu ter advisering bij de Raad van State. Een van de voorstellen is om meer regie te krijgen en termijnen te stellen aan verwijdering en hergebruik. De verwachting is dat dit wetsvoorstel komend voorjaar aan uw Kamer verstuurd wordt.

Antwoorden op de vragen gesteld door GroenLinks

1. Zijn de bewindslieden bereid om het beprijsen van uitstoot breder in de economie op te leggen en om bedrijven die te weinig investeren en verduurzamen fiscaal zwaarder te belasten? Hoe zien zij de relatie met het nieuwe Kennis & Innovatie Convenant? Kent dat niet te weinig focus, en is dit niet oud geld in een nieuwe vergaarbak?

Om de CO₂-uitstoot breed in de economie te verminderen zal vanaf 2021 de industrie middels een nationale CO₂-heffing bovenop de Europese ETS beprijsd worden. Verder wordt de uitstoot ook impliciet belast, voornamelijk via de energiebelasting en de Opslag Duurzame Energie (ODE). Daarnaast wordt gekozen voor stimulering. Bijvoorbeeld: via de SDE++-regeling worden CO₂-reducerende maatregelen gesubsidieerd. Aanvullende beprijzing is geen onderdeel van de afspraken gemaakt in het kader van het Klimaatakkoord.

Het nieuwe missiegedreven innovatiebeleid, dat is bekrachtigd in het ondertekende kennis- en innovatieconvenant, bouwt voort op het topsectorenbeleid, en doet daar een aantal scheppen bovenop. Er zijn veel meer partners bij betrokken dan in de afgelopen jaren het geval was – met navenant grotere budgetten tot gevolg – en nog belangrijker: de maatschappelijke uitdagingen staan voortaan centraal, en niet langer bepaalde sectoren. Binnen de missies die zijn geformuleerd rondom de verschillende maatschappelijke uitdagingen zal de komende jaren, in samenwerking in de gouden driehoek (bedrijfsleven, kennisinstellingen en overheid) geprioriteerd moeten worden.

2. Gaat de minister kolencentrales sneller sluiten?

Het is om verschillende redenen zeer onwenselijk om per 2020 kolencentrales te sluiten. Verschillende onderzoeken laten zien dat een zeer substantieel deel van de nationale CO₂-reductie die kan worden bereikt met sluiting van meer kolencentrales in 2020 teniet wordt gedaan door extra uitstoot in het buitenland. Hoe langer de overgangstermijn, hoe lager de kosten en hoe minder de wegleffecten, daarom zijn de voorgestelde overgangstermijnen in het huidige wetsvoorstel verbod op kolen verstandig. Naar mate andere landen hun elektriciteitsmix verduurzamen zullen nationale CO₂-reducerende maatregelen, zoals dit wetsvoorstel, in steeds mindere mate leiden tot een toename van CO₂-uitstoot in omringende landen.

Volgens Frontier (2016) is de weglek bij sluiten alle 5 de centrales in 2020 98% en bij sluiting alle 5 de centrales in 2030 63%. Echter varieert het per onderzoek, CE Delft (2019) zegt bijvoorbeeld sluiting 3 nieuwe centrales in 2020 zorgt voor 50% weglek. Door het hoge percentage weglek bij sluiting in 2020 is het klimaat er minder bij geholpen de centrales zo snel te sluiten. Daarmee is een vervroegd verbod op kolen ook niet kosteneffectief.

Tevens gaat eerdere sluiting of vervroegen van het verbod op kolen naar 2020 ten koste van de leveringszekerheid. De markt heeft dan veel te kort de tijd om de weggevalen productie op te kunnen vangen. Ik acht het daarom vanuit leveringszekerheidsperspectief niet verstandig een dergelijk groot aandeel van de capaciteit op deze korte termijn uit de markt te halen.

We willen niet aan de ene kant leveringszekerheidsproblemen creëren om vervolgens aan de andere kant het met andere maatregelen (zoals een capaciteitsmechanisme) het te moeten repareren. Naast dat dit een enorme marketingreep zou zijn, is dit juridisch zeer complex. Bovenal willen we niet dat de burger dubbel gaat betalen voor beide zaken.

3. De winning van aardwarmte gaat langzaam. Wat gaat de minister doen om dat probleem aan te pakken?

Het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) werkt aan de versterking en versnelling van geothermie. Enerzijds door een robuust kader van wet en beleid te ontwikkelen. Dit gebeurt onder andere door de aanpassing van de mijnbouwwet specifiek voor geothermie, aanpassing van het financieel instrumentarium (o.a. SDE+) ter stimulering van geothermie, en het ontwikkelen van risicobeleid. Daarnaast werkt het ministerie met de sector aan innovatie en kostenreductie, de uitwerking van industriestandaarden en het vergroten van de kennis van de ondergrond (o.a. de Seismische Campagne Aardwarmte Nederland). Tevens is het ministerie van EZK voor geothermie ook bevoegd gezag en geeft het een aantal van de benodigde vergunningen af. Hier werkt het ministerie onder andere via de wetswijziging toe naar kortere procedures. Daarnaast wordt de medewerkerscapaciteit voor het afgeven van vergunningen vergroot.

Antwoorden op de vragen gesteld door het CDA

1. Hoe wil de minister de plannen voor vergroening van bedrijven ondersteunen? Hoe helpt de minister regionale clusters om sterker uit de energietransitie te komen? Hoe ver zijn de plannen hiervoor?

Naar aanleiding van het hoofdstuk industrie in het Klimaatakkoord gebeurt er veel zowel binnen de industrie zelf als bij de overheid voor de industrie.

Er wordt gewerkt aan de verbreding van de SDE+. Het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) is daarbij gevraagd om advies uit te brengen over CO₂-reductiemaatregelen in de industrie, zoals CCS (*carbon capture and storage*) en e-boilers, voor de SDE+ + 2020. Mede op basis van dit advies zal besloten worden over de openstelling van de SDE+ 2020. Hierover zal ik uw Kamer in het voorjaar van 2020 informeren..

Ook zet het kabinet in op kostendaling voor technieken waarmee de industrie de klimaattransitie kan realiseren. Via de Klimaatenvelop worden pilots en demo's gestimuleerd om zo te komen tot verdere ontwikkeling en kostenreductie. De DEI+ wordt nu geschikt gemaakt voor bijvoorbeeld toepassing van waterstof. Sinds dit jaar kan dit voor pilots en de inzet is dat ook mogelijk te maken voor demo's medio 2020. Daarover lopen nu gesprekken met Brussel.

Een goede infrastructuur is belangrijk voor het realiseren van de afspraken uit het klimaatakkoord door de industrie. De Taskforce Infrastructuur inventariseert dit jaar de knelpunten en komt maart 2020 met voorstellen voor het wegnemen van deze knelpunten. In het tweede kwartaal van 2020 geeft het kabinet een reactie op het advies van deze taskforce.

De industrie is zelf aan de slag gegaan met het vormgeven van de regionale koplopersprogramma's voor de industrieclusters, met ondersteuning vanuit EZK. Op dit moment worden in alle clusters de programma's verder uitgewerkt.

De CO₂-heffing moet borgen dat de reductiedoelstelling van de industrie wordt gerealiseerd. Er wordt momenteel hard gewerkt aan de vormgeving van de heffing conform de kaders uit het Klimaatakkoord. Begin april is de consultatie van het concept-wetvoorstel voorzien.

2. Graag een reactie van de minister over hoe het staat met de clusteraanpak voor de industrie, zoals ook bepleit door de SER en in het Klimaatakkoord.

De industrie is zelf aan de slag gegaan met het vormgeven van de regionale koplopersprogramma's voor de industrieclusters, met ondersteuning vanuit EZK. Op dit moment worden in alle clusters de concrete programma's verder uitgewerkt.

De clusters willen met deze koploperprogramma's de transitie versnellen en synergiemogelijkheden optimaal benutten. Zij profileren zich hiermee als proeftuin en versnellingskamer, wat nieuwe ambitieuze, innovatieve bedrijven kan aantrekken, die zich in Nederland sneller en beter kunnen voorbereiden op de nieuwe economie en deze kennisvoorsprong internationaal kunnen vermarkten.

Koepelorganisaties VNO-NCW en VEMW coördineren de afstemming en voortgang tussen de verschillende clusters en organiseren een driewekelijks overleg met de voorzitters van de verschillende clusters, in nauwe samenwerking met EZK.

Vanuit EZK wordt de voortgang gemonitord via het uitvoeringsoverleg. Hier worden ook de overkoepelende knelpunten en vraagstukken van de industriële clusters geagendeerd.

3. Kan stimulering SDE++ naar voren worden gehaald, zodat bedrijven in 2020 al aanvragen kunnen doen?

Ja, de planning is dat bedrijven in 2020 voor het eerst een aanvraag kunnen doen voor de SDE++. De verbreding van de SDE+ wordt op dit moment uitgewerkt. Daarbij is voorzien dat uw Kamer in het voorjaar van 2020 wordt geïnformeerd over de uiteindelijke vormgeving van de nieuwe regeling. De SDE++ regeling (verbrede SDE+) wordt in september volgend jaar opengesteld met een verplichtingenbudget van circa € 5 miljard. Bedrijven kunnen daarmee al in 2020 een aanvraag doen voor de SDE++. Op dit moment wordt de regeling verder uitgewerkt, wordt de staatsteunprocedure volledig doorlopen zijn en bereidt RVO.nl de openstelling van de regeling voor. Overigens is de voorbereidingstijd ook nodig voor marktpartijen die een aanvraag willen doen.

4. Regionale energie strategieën moeten worden goedgekeurd door gemeenten en provincies. Wie heeft hierin het eigenaarschap voor draagvlak van de regionale energie strategie?

Het voortouw voor de regionale energiestrategieën (RES'en) ligt bij de decentrale bestuurders van gemeenten, provincies en waterschappen. Zij zijn op dit moment aan de slag met het opstellen van concept-RES'en, samen met hun raden, staten en algemene vergaderingen, lokale en regionale belanghebbenden en bewoners. Bestuurlijk en maatschappelijk draagvlak is een van de kernelementen van het RES-proces, zoals afgesproken in het Klimaatakkoord.

De betrokken partijen hechten eraan dat de gestelde doelen worden gehaald. Hierover zijn afspraken gemaakt tussen de partijen. Mochten de regio's er uiteindelijk onverhoopt niet in slagen om gezamenlijk te komen tot een invulling van de afgesproken doelen, dan treden de gezamenlijk afgesproken borgingsafspraken in werking. Deze gezamenlijke borgingsafspraken worden nu opgesteld. Rijk en decentrale overheden werken samen om te voorkomen dat later in het traject problemen ontstaan en om te borgen dat we het nationale doel gaan halen.

5. De overheid moet de regie nemen in infrastructuur. De minister is ermee bezig, zijn er oplossingen die de minister naar voren kan halen?

Ja, in de brief over netcapaciteit van 28 juni jl. (Kamerstuk 30196, nr. 699) ben ik ingegaan op de maatregelen die nodig zijn om het dreigende tekort aan capaciteit in het net op te lossen en heb ik toegelicht welke oplossingen naar voren gehaald kunnen worden. Ik zie dat netbeheerders op dit moment volop investeren in het net. Zo gaat TenneT € 215 miljoen investeren in het hoogspanningsnet in Noord-Nederland. De netbeheerder wil dat de capaciteit voor zonne- en windparken met 2 gigawatt wordt uitgebreid. Dat komt neer op zo'n zeven miljoen zonnepanelen of ongeveer vierhonderd windturbines. Ook heb ik in de brief enkele wettelijke maatregelen aangekondigd, die in de Energiewet zullen worden opgenomen. Vooruitlopend hierop worden enkele wijzigingen voor gebieden met schaarste al uitgewerkt in een algemene maatregel van bestuur onder de Crisis- en Herstelwet. Inmiddels is er een algemene maatregel van bestuur in voorbereiding die voor het einde van dit jaar geconsulteerd kan worden. Begin 2020 ontvangt uw Kamer een vervolgbrief over netcapaciteit.

6. De inwerkingtreding van de Warmtewet 2.0 is gepland voor 1 januari 2022. Waarom is hier zoveel tijd voor nodig?

De motie Mulder¹ vraagt om versnelde invoering van de warmtewet per 1-1-2021. Ik begrijp en deel het gevoel van urgentie. Ook ik wil zo snel mogelijk uitvoering geven aan afspraken uit het Klimaatakkoord. De daarin genoemde invoeringsdatum voor de Warmtewet 2.0 per 1-1-2022 is echter al uitermate ambitieus gelet op de omvang en complexiteit van de voorliggende vraagstukken en de samenhang met andere wetgeving. De laatste wijzigingen van de huidige wet moeten binnenkort nog ingaan. Het voorgenomen wetstraject bevat verstrekkende voorstellen op het gebied van de ordening van de warmtemarkt, de tariefstelling en de verduurzaming. Dit raakt op sommige onderdelen ingrijpend aan de rollen en taken van veel betrokken partijen in de warmtemarkt, zoals de gemeenten, warmtebedrijven en Autoriteit Consument en Markt (ACM). Het overhaasten van het wetgevingsproces zou het debat over het fundamentele karakter van deze voorstellen naar mijn mening tekort doen en zelfs contraproductief kunnen zijn. Met een nog snellere invoeringsdatum kunnen onvoldoende de praktische consequenties van de wijzigingen worden doordacht en georganiseerd. Om die redenen houd ik mij aan de afspraak in het Klimaatakkoord, die uitgaat van een nieuwe Warmtewet per 2022.

7. Is het mogelijk dat de overheid eigen bouwkundigen gaat detacheren in Groningen voor de versterkingsopgave? Zijn er geen andere opties om het proces te versnellen?

Het aantal opnames en beoordelingen groeit in Q4 2019 naar het gewenste niveau. Er worden volop opdrachten in de markt gezet. Tegelijkertijd blijf ik samen met de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) zoeken naar alle creatieve manieren om capaciteit in de markt te vergroten, en om de beschikbare capaciteit optimaal te benutten. Zo willen we bijvoorbeeld, samen met de regio, in een te sluiten Bouwakkoord per aanstaande januari afspraken maken met de bouwsector.

8. Kunnen de minister en de staatssecretaris aangeven wat we nog van deze regering kunnen verwachten op het gebied van vitale sectoren of bedrijven met vitale kennis, wat niet, en wanneer?

Het kabinet werkt aan een brede investeringstoets. De toets zal gelden voor alle vitale infrastructuur, maar ook voor technologie die raakt aan de nationale veiligheid. Bedrijven die in deze categorieën vallen, moeten overnames en investeringen melden. In de loop van 2020 biedt de minister van EZK samen met de minister van Justitie en Veiligheid (JenV) een wetsvoorstel hiertoe aan bij uw Kamer. De minister van EZK biedt uw Kamer begin volgend jaar een wetsvoorstel aan waarmee een Europese Verordening wordt geïmplementeerd. Hiermee wordt in oktober 2020 een contactpunt operationeel waarmee lidstaten onderling informatie zullen uitwisselen over investeringen uit derde landen.

Voor de vitale sector telecommunicatie is een wetsvoorstel ongewenste zeggenschap telecommunicatie (WOZT) bij uw Kamer ingediend. Eind dit jaar ontvangt u van de staatssecretaris van EZK de nota naar aanleiding van het verslag en een nota van wijziging met betrekking tot dit wetsvoorstel. Meer specifiek voor de risico's bij de uitrol van 5G die samenhangen met toeleveranciers van technologie voor deze telecommunicatienetwerken zijn aanvullende beveiligingsmaatregelen aangekondigd. Beoogd wordt volgende maand een algemene maatregel van bestuur te publiceren ter implementatie hiervan.

9. Hoe staat het met de motie van het lid Yesilgöz-Zegerius, mede door het CDA ingediend, over mkb en Klimaatakkoord? Zijn de MKB-toets en deze motie samen voldoende waarborg dat een stapeling van (klimaat- en duurzaamheids)regels ondernemers niet de nek om draait, maar ook zorgt voor een betere concurrentiepositie voor de ondernemer?

De mkb-impacttoets is een analyse van de effecten van de afspraken in het Klimaatakkoord. In de uitvoering van het onderzoek wordt ook gesproken met mkb-bedrijven, vergelijkbaar met de mkb-toets. Daarbij kijkt de impacttoets naar de effecten, zowel de kosten als de baten, van deze maatregelen op verschillende soorten mkb-bedrijven in diverse sectoren. De uitkomsten zullen onder andere inzichtelijk maken of en zo ja, waar stapeling van maatregelen dreigt. Het onderzoek

---

¹ Kamerstuk 30196 nr. 663. Motie Mulder (CDA), d ctum: Verzoekt de regering, het wetgevingstraject van de wijziging van de Warmtewet te versnellen en het wetswijzigingsvoorstel begin 2020 aan de Kamer aan te bieden zodat inwerkingtreding op 1 januari 2021 mogelijk wordt.

zal ook aandacht schenken aan het handelingsperspectief van mkb-bedrijven. De uitkomsten hiervan zullen worden meegenomen in de uitvoering van het Klimaatakkoord en onderdeel vormen van voorlichting richting mkb-ondernemers. Daarnaast wordt ook de mkb-toets ingezet indien bij de uitwerking van klimaat- en duurzaamheidsmaatregelen in nieuwe concrete wet- en regelgeving de verwachting is dat er substantiële regeldrukeffecten worden verwacht voor het mkb. De uitkomsten van het onderzoek worden begin 2020 verwacht.

10. Hoe gaan we het (maak)industriebeleid van de toekomst vormgeven? Hoe kijkt de regering aan tegen het 'Manifest voor een Europese industriepolitiek' van Frankrijk en Duitsland van eerder dit jaar? Wat is de Nederlandse strategie? Hoe zorgen we ervoor dat de maakindustrie, die Nederland van oudsher kenmerkt, in Nederland blijft? Zijn we straks nog steeds een 'maakland', maar dan gericht op hoogwaardige, duurzame en kennisintensieve producten i.p.v. alleen massaproductie? Hoe borgen we dat?

Het kabinet heeft een brief geschreven met de visie op Europese concurrentiekracht (Kamerstuk 21501-20, nr. 73, 13 mei 2019). Hiervoor moeten we eerst kijken naar het verbeteren van de condities, zoals het versterken van de interne markt, en dit aanvullen met een modern innovatie- en industriebeleid om leidend te zijn in de transitie naar een digitale en duurzame economie. Verder moeten we inzetten op een gelijk speelveld wereldwijd en zorgen dat de EU en de lidstaten in staat zijn om de economische veiligheid te borgen. Binnenkort komt de groeistrategie die ook relevant is voor de verdere ontwikkeling van de maakindustrie. Veel van de uitdagingen van de Nederlandse maakindustrie worden geadresseerd in het nieuwe missiegedreven topsectoren- en innovatiebeleid, zoals in het bijzonder de kennis en innovatieagenda's voor sleuteltechnologieën, de circulaire maakindustrie en de ambitieuze internationaliseringsagenda van de hightech sector. Daarnaast draagt de implementatieagenda *smart industry* bij aan de digitalisering van de maakindustrie en worden in het Techniekpact belangrijke uitdagingen met betrekking tot human capital opgepakt.

11. Vraag aan de staatssecretaris, ga nou eens met deze partijen en het CBS om tafel, kijk wat die rol van het CBS zou moeten zijn, en kijk waar de toegevoegde waarde zit van die bedrijven.

Zie het antwoord bij PVV, vraag 4.

Antwoorden op de vragen gesteld door de SP

1. Minister legt een groter deel van de ODE bij bedrijven. Maar wel vooral bij ziekenhuizen, scholen etc.; niet bij de grootste vervuilers. Dat is niet rechtvaardig. Is de minister het daarmee eens?

Nee. In de brief bij het voorstel voor een Klimaatakkoord (Kamerstuk 32813, nr. 342) heeft het kabinet aangekondigd het aandeel dat bedrijven bijdragen aan de ODE per 2020 te verhogen van 1/2 naar 2/3. Deze verhoging komt voor rekening van alle grootverbruikers, waaronder die in de industrie. Met het Belastingplan 2020 is deze ODE-schuif geeffectueerd.

2. SP stelt voor om het deel waarover je geen ODE-belasting betaalt te verhogen. Op die manier komen de zwaarste lasten bij de echt grote verbruikers. Is de minister daartoe bereid?

Nee. In de brief bij het voorstel voor een Klimaatakkoord (Kamerstuk 32813, nr. 342) heeft het kabinet aangekondigd het aandeel dat bedrijven bijdragen aan de opslag duurzame energie (ODE) per 2020 te verhogen van 1/2 naar 2/3. Deze verhoging komt voor rekening van grootverbruikers, waaronder die in de industrie. Met het Belastingplan 2020 is deze ODE-schuif geeffectueerd.

Daarnaast wordt in het Belastingplan geregeld dat de belastingvermindering in de energiebelasting fors wordt verhoogd waardoor de belastingen op energie voor huishoudens in 2020 dalen ten opzichte van 2019. De huishoudportemonnee wordt daarmee vanaf 2020 in belangrijke mate ontzien. Een verdere verhoging van de bijdrage van de industrie komt neer op een onevenredige belasting van het bedrijfsleven, ook van het deel van de industrie dat internationaal concurreert. Daarom ben ik hier niet toe bereid.

3. Kabinet geeft geen geld uit aan het verduurzamen van sociale huur. In de Urgenda-voorstellen staan sociale huurwoningen op 1. Waarom geeft het kabinet er dan toch geen geld aan uit? Het voorstel van de SP is: nu huishoudens 1/3 van de ODE gaan betalen, geef hen ook 1/3 van de opbrengsten, en begin daarbij bij de slechtste woningen. Is de minister het daarmee eens?

In het Klimaatakkoord zijn afspraken gemaakt om tot en met 2022 100.000 corporatiewoningen ("de startmotor") te verduurzamen. Daarmee lopen de corporatiewoningen voorop. Het kabinet stelt hiervoor geld beschikbaar. Er gaan dus wel degelijk middelen naar de verduurzaming van sociale huurwoningen. De minister voor W&M is coördinerend minister hiervoor. Daarnaast kunnen particulieren gebruik maken van maatregelen uit de ISDE, die vanuit de ODE zijn gefinancierd, voor kleine duurzame warmte opties na 2020. Vanaf 2021 wordt de ISDE uitgebreid naar isolatie.

4. Meer zeggenschap voor mensen over energie. Hier is niets van terecht gekomen. De energiemarkt is een vechtmarkt geworden. Of ziet de minister dit anders?

Mijn beeld is dat burgers steeds actiever worden op de energiemarkt. Consumenten wisselen steeds vaker van energieleverancier, wekken zelf een deel van hun energie op, zijn lid van een energie-coöperatie, enzovoort. Ik verwacht dat deze ontwikkeling de komende jaren doorzet. In het Klimaatakkoord zijn daarbij diverse afspraken gemaakt om burgers meer zeggenschap te geven over de opwekking van energie in de omgeving. Zo zijn er afspraken gemaakt rond burgerparticipatie bij de RES'en, energieprojecten en de aanpak rond aardgasvrije wijken. Onderdeel daarvan is het streven naar 50% lokaal eigendom bij energieprojecten in 2030. Daarnaast worden energiecoöperaties op diverse manieren gestimuleerd, bijvoorbeeld via een ontwikkelfaciliteit voor energiecoöperaties die coöperaties ondersteunt in de ontwikkelfase. Deze zal naar verwachting op 1 januari 2020 operationeel zijn.

5. Marktwerking energiemarkt heeft het slechter gemaakt. Daarom neemt energiearmoede toe. In landen om ons heen zien we weer publieke energievoorzieningen. Waarom niet in Nederland?

In Europa en Nederland is er gekozen voor een geliberaliseerde energiemarkt waar marktpartijen vrij kunnen concurreren. De energiemarkten, waaronder de elektriciteits- en gasmarkten, in Nederland en Europa zijn daarbij onderworpen aan een uitgebreid regulerend kader. Dit regulerend kader is er zowel op gericht op de diverse publieke belangen te borgen alsmede de bescherming van de positie van de consument. Een belangrijk element van de energiemarkt is daarbij dat via de publieke netwerkinfrastructuur alle energieproducenten toegang tot alle klanten en huishoudens in Nederland hebben. Dit dwingt en nodigt energieproducenten uit om onderling sterk te concurreren op onder andere prijs, om zo klanten vast te houden of voor zich te winnen. Hiermee houden we de energieprijzen voor alle huishoudens zo laag mogelijk. Daarmee komt de marktwerking de betaalbaarheid ook ten goede, jaarlijks stappen vele consumenten over naar een andere energieproducent om zo hun energierekening te verlagen. Het kabinet beschouwt daarbij het inkomensbeleid integraal en weegt dit jaarlijks alle plussen en minnen in de koopkrachtbesluitvorming.

Uit het rapport van PBL 'meten met twee maten' uit december 2018 blijkt overigens dat Nederland in Europees perspectief relatief goed scoort op betaalbaarheid van de energierekening voor huishoudens en relatief weinig energiearmoede kent.

6. Het principe van de vervuiler betaalt zou voorop moeten staan. Hoe gaat de regering motie Beckerman cs uitvoeren en de industrie voor eigen vervuiling laten betalen?

De motie Beckerman (Kamerstuk 32813, nr. 351) verzoekt de regering haar belofte na te komen en huishoudens en het mkb niet op te laten draaien voor de kosten van de transitie in de industrie. In de brief bij het voorstel voor een Klimaatakkoord (Kamerstuk 32813, nr. 342) heeft het kabinet aangekondigd het aandeel dat bedrijven bijdragen aan de ODE per 2020 te verhogen van 1/2 naar 2/3. Deze verhoging komt voor rekening van grootverbruikers, waaronder die in de industrie. De bijdrage van de industrie aan de ODE loopt door deze lastenverschuiving op naar € 550 miljoen in 2030. Dit is gelijk aan het bedrag dat de industrie maximaal voor CO₂-reducerende maatregelen uit de SDE++ in 2030 kan ontvangen. Met het Belastingplan 2020 wordt deze ODE-schuif geëffectueerd. Daarnaast wordt in het Belastingplan geregeld dat de belastingvermindering in de

energiebelasting fors wordt verhoogd, waardoor de belastingen op energie voor huishoudens in 2020 dalen ten opzichte van 2019. Ik beschouw de motie hiermee als ingevuld.

7. *We blijven verdienen aan Groningen. Hoeveel daarvan gaat naar de Groningers? Hoeveel komt er bij gedupeerden terecht?*

De gasbaten waren de laatste 55 jaar aanzienlijk en daarvan is maar een beperkt deel naar Groningers gegaan. Inmiddels slinken deze snel en fors na het besluit de gaswinning zo snel als mogelijk volledig te beëindigen. Voor gedupeerden in Groningen geldt dat schade vergoed wordt en dat alles versterkt zal worden wat nodig is. Daarnaast heeft het kabinet het Nationaal Programma Groningen opgericht. Met het NPG wordt € 1,15 miljard beschikbaar gesteld, dat ten goede komt aan de mensen in Groningen. Een overzicht van tot nu toe gehonoreerde projecten is te vinden op <https://www.nationaalprogrammagoningen.nl/projecten-informatie>.

8. *Woningen die uit het HRA-model als veilig kwamen, blijken toch onveilig. Stopt de minister met het HRA model?*

NAM heeft de wettelijke plicht om de veiligheidsrisico's van de winning voor het hele gebied in kaart te brengen. De HRA die zij hiervoor gebruikt is een internationaal erkende methodiek. Het model is op dit moment het enige model dat voor het totale gebied inzicht geeft in de risico's, dit is niet mogelijk met de Nationale Praktijk Richtlijn. Staatstoezicht op de Mijnen (SodM) en de Mijnraad adviseren om voor de veiligheidsanalyse gebruik te maken van het HRA-model. Bij de versterkingsopgave wordt de uitkomst van het HRA-model alleen gebruikt voor de prioritering. Bij de beoordeling van een individueel gebouw vindt altijd een opname plaats, op basis waarvan wordt beoordeeld of en zo ja welke versterkingsmaatregelen noodzakelijk zijn.

De Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State gaat in haar uitspraak over het instemmingsbesluit voor het Groningenveld 2018–2019 (201810054/1/A1) uitgebreid in op het HRA model en concludeert dat berekeningen met het model ten grondslag mogen liggen aan de prioritering van de opnames en beoordeling. Ook SodM, TNO en een panel van hoogleraren onderschrijven het advies van de Mijnraad van 29 juni 2018 (Kamerstuk 33 529, nr. 498) om de HRA te hanteren om de prioritering te bepalen. Zodra er definitieve uitkomsten zijn van de steekproef in de batch 1581 informeer ik de Tweede Kamer nader.

Antwoorden op de vragen gesteld door D66

1. *Ik verzoek de minister om snel met de Warmtewet 2.0. te komen en om de warmteprijs tot die tijd te bevriezen. Graag een reactie van de minister hierop.*

Bevriezen van de warmtetarieven vergt aanpassing van de Warmtewet. We werken aan een andere tariefsystematiek in Warmtewet 2.0. In de huidige wet staat dat de maximumprijs is gebaseerd op de integrale kosten die een gebruiker zou moeten maken voor het verkrijgen van dezelfde hoeveelheid warmte bij het gebruik van gas als energiebron (art 5, lid 2a). De wet geeft de ACM niet de ruimte om lagere maximum tarieven dan de op basis van de gasreferentie vast te stellen of te differentiëren zoals in de vraag aangegeven. Met de recente wetswijziging zijn onderdelen van de methodiek voor het vaststellen van het maximum tarief wel verder aangescherpt.

Het tarief dat de ACM vaststelt betreft een maximum. De warmtebedrijven kunnen ook lagere tarieven hanteren. Mede op aandringen van uw Kamer ben ik hierover met de grotere warmtebedrijven in gesprek. Diverse warmtebedrijven hanteren in 2019 ook al lagere tarieven dan de maximum toegestane.

2. *Huishoudens die op het collectieve WKO systeem zijn aangesloten krijgen nu water van 12 graden Celsius, volgens de warmtewet moet dit warmer zijn (warm genoeg om te douchen). Kan MEZK toezeggen dat hij geen stappen zet tot de rechter een uitspraak heeft gedaan en hierover gedebatteerd is?*

WKO-systemen leveren per definitie warmte op lagere temperaturen, die vervolgens opgewaardeerd moeten worden voor verwarming en warm tapwater. Dit betreft een bewezen techniek, die al veel wordt toegepast. De rechter heeft in 2016 geoordeeld dat ook deze lagere temperaturen onder de reikwijdte van de Warmtewet vallen. Dat vraagt echter wel om aangepaste tariefregels. Daarom zijn (tarief)regels opgesteld, die per 1 januari 2020 ingaan. De nieuwe (tarief)regels voor WKO (Warmte Koude Opslag) dienen als extra bescherming voor de gebruiker. De regels over temperatuurcategorieën en WKO staan in het Warmtebesluit. Dat Besluit is in 2018

voorgehangen in de Kamer. Uitstellen van invoeren betekent ook dat overige wijzigingen in de warmtetarieven niet doorgaan.

3. In de Bosatlas voor duurzaamheid worden datacenters als warmtebron aangewezen, maar restwarmte wordt niet aangemerkt als duurzaam. Hoe zorgt de minister ervoor dat we deze warmte gaan benutten?

Verschillende productielocaties waar restwarmte vrij komt, kunnen als warmtebron worden ingezet mits langdurig beschikbaar. Datacentra zijn daar een voorbeeld van. Restwarmte wordt daarbij aangemerkt als een duurzame energiebron. Restwarmte betreft CO₂-vrije warmte, ongeacht het productieproces dat de restwarmte veroorzaakt. De CO₂ die vrijkomt bij het productieproces wordt namelijk volledig toegerekend aan dat primaire proces, niet aan de overtollige restwarmte. In de nieuwe regelgeving voor nieuwe gebouwen (BENG) wordt het inzetten van restwarmte al positief gewaardeerd. Ook in de Warmtewet 2.0 zullen regels opgenomen worden om het nuttig hergebruik van restwarmte te stimuleren.

Antwoorden op de vragen gesteld door de PvdA

1. Hoe kunnen we er zeker van zijn dat de partijen die hebben deelgenomen aan het Klimaatakkoord niet alleen afspraken maken, maar ook nakomen?

Antwoord:

In elke sector zijn sectorale uitvoeringsoverleggen en een overkoepelend voortgangsoverleg ingesteld. Aan deze overleggen nemen (vertegenwoordigers van) de partijen deel die nodig zijn voor de uitvoering en zich gecommitteerd hebben aan het Klimaatakkoord. De uitvoeringsoverleggen zijn gericht op het uitwerken van afspraken en het gezamenlijk oplossen van problemen.

Het algehele kader voor de borging van doelbereik van het Klimaatakkoord is de Klimaatwet en de daarin voorgeschreven borgingcyclus. Het kabinet zal jaarlijks in de Klimaatnota rapporteren over de voortgang en de prognose van doelbereik. De Klimaatnota wordt opgesteld op basis van de Klimaat- en Energie Verkenning (KEV) van PBL. Naast de KEV zal jaarlijks, bij de Klimaatnota, de Voortgangsmonitor Klimaatbeleid verschijnen. Hierin wordt de feitelijke voortgang van het Klimaatbeleid gemonitord, inclusief de gemaakte afspraken uit het Klimaatakkoord. Indien uit de Voortgangsmonitor blijkt dat afgesproken maatregelen door betrokkenen niet of niet afdoende worden uitgevoerd, is directe actie noodzakelijk en spreken partijen elkaar aan in de uitvoeringsoverleggen en/of het overkoepelende voortgangsoverleg.

Elke twee jaar, voor het eerst in 2021, brengt het kabinet cf. de Klimaatwet een rapportage uit over de voortgang op basis waarvan bestaande maatregelen kunnen worden geïntensiveerd en/of extra maatregelen kunnen worden aangekondigd indien hiertoe aanleiding is in het licht van de doelstellingen van de Klimaatwet.

Elke vijf jaar, voor het eerst in 2024 wordt, wordt het Klimaatplan herzien met een horizon van 10 jaar. Een eventuele resterende opgave om te komen tot 49% reductie in 2030 zal dan (opnieuw) over sectoren worden verdeeld. De analyses voor deze herijking zullen in 2023 worden uitgevoerd.

Antwoorden op de vragen gesteld door de ChristenUnie

1. In de financiële sector worden nog veel investeringen gedaan in fossiel. Wat kan de minister doen om de financiële sector te bewegen tot veel meer groene investeringen?

Ik blijf nationaal en internationaal de samenwerking opzoeken. Nationaal heb ik dat gedaan binnen het klimaatakkoord. Hierbinnen heeft de financiële sector op eigen initiatief een commitment afgesloten. Ik blijf samen met mijn collega van Financiën in gesprek met de sector om een ambitieuze invulling van dit commitment na te streven. In dit commitment geven de ondertekenaars aan alle relevante investeringen en beleggingen in lijn te brengen met het akkoord van Parijs. Het commitment is vrijwillig, maar niet vrijblijvend, en er zal jaarlijks over de voortgang gerapporteerd worden. Nederlandse instellingen lopen hiermee voorop. Ik zet me ervoor in dat Europese en andere internationale financiële instellingen dit goede voorbeeld volgen. Uit het

klimaatakkoord zullen vele projecten komen. Ik blijf met de sector in gesprek over de mogelijkheden om hier te investeren op een marktconforme wijze.

Er dient daarnaast in Europa snel een ambitieuze taxonomie te komen zodat helder wordt wat een groene/duurzame investering is. Verder streef ik na dat er ook op internationaal niveau aandacht is voor het onderwerp 'groene investeringen', om zo te komen tot meer kennis, uniformiteit, en het risico op verplaatsing van fossiele investeringen te voorkomen.

De Nederlandse staat geeft het goede voorbeeld door een groene obligatie uit te geven. Dit geeft de groene kapitaalmarkten een zet.

2. De minister zou in gesprek gaan met de regio over voldoende geestelijke zorg. Wat is het resultaat hiervan? Is er contact over met VWS?

Uw Kamer heeft eerder verzocht om in overleg met de regio en met het bestuur van het Nationaal Programma Groningen (NPG) te komen tot een oplossing voor het tekort aan geestelijke zorg. Het onderwerp is onder de aandacht gebracht van het bestuur van het NPG, waarbij is benadrukt dat geestelijk verzorgers een belangrijke rol kunnen spelen bij de aanpak van de sociale en psychische gevolgen van de aardbevingsproblematiek in Groningen.

Tijdens het Bestuurlijk Overleg van 5 juni jl. hebben Regio en Rijk afgesproken dat de aardbevingsgemeenten middelen krijgen om de komende twee jaar extra capaciteit in te zetten voor de sociale en emotionele ondersteuning van inwoners. Hiervoor is gezamenlijk € 5,4 miljoen vrijgemaakt. De kosten worden 50/50 verdeeld tussen het NPG en het Rijk. De aardbevingsgemeenten kunnen naar eigen inzicht de middelen inzetten voor sociale en emotionele ondersteuning, bijvoorbeeld voor coaches of geestelijke verzorgers. Afgesproken is om de inzet van de € 5,4 miljoen voor sociale en emotionele ondersteuning over twee jaar te evalueren. De ministeries van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en EZK, regio en GGD Groningen trekken hierin samen op.

Antwoorden op de vragen gesteld door de Partij voor de Dieren

1. Urgenda. De rechter zei al dat de doelstelling van 2030 niet kan wegnemen dat er een gevaarlijke situatie ontstaat als niet snel maatregelen worden getroffen. Hoe later, hoe meer van het 'carbonbudget' op gaat. Is de minister bereid de criteria van het kabinet los te laten en de maatregelen te nemen zodat het doel wordt gehaald? Waarom neemt het kabinet niet maatregelen om tot de onderkant van de bandbreedte te komen?

De uitspraak van de rechter stelt dat de nationale uitstoot in 2020 van broeikasgassen met 25% moet zijn verminderd ten opzichte van 1990. De rechter laat zich niet uit over de wijze waarop het kabinet deze opgave moet realiseren. Het is aan het kabinet om klimaatmaatregelen te treffen die deze doelstelling realiseren en kan daarbij randvoorwaarden stellen aan de maatregelen die ze hiervoor inzet.

Het kabinet wil de benodigde maatregelen voor uitvoering van het Urgenda-vonnis inzetten om een snelle start te maken met het reduceren van CO₂, en tegelijkertijd voorkomen dat deze maatregelen het draagvlak voor het klimaatbeleid op de langere termijn ondermijnen. Om deze reden kiest het kabinet ervoor om in het kader van de uitvoering van het Urgenda-vonnis aanvullende maatregelen te treffen die i) kosteneffectiviteit zijn, ii) beperkte weglekeffecten kennen naar het buitenland, iii) op (enig) draagvlak kunnen rekenen en iv) aansluiten bij de doelen en systematiek van het Klimaatakkoord.

Het kabinet acht het niet wenselijk om deze criteria los te laten: maatregelen die uiterst kostbaar zijn, geen bijdrage leveren aan het (mondiale) klimaatprobleem en (daarom) niet kunnen rekenen op draagvlak ondermijnen de transitie op de langere termijn. Daar is het klimaat niet bij gebaat. Het streven van het kabinet is en blijft om de benodigde opgave te realiseren. Het kabinet baseert zijn beleid op de ramingen van PBL. Deze kennen een middenwaarde, maar ook een forse onzekerheidsbandbreedte. Om rekening te houden met deze onzekerheid blijft het kabinet de komende periode actief zoeken naar maatregelen die aan de criteria voldoen om uitvoering te geven aan het vonnis.

2. Technische maatregelen moeten de uitstoot van stikstof in de landbouwsector verminderen. Deze maatregelen werken niet of slecht. En toch worden hier miljoenen euro's geïnvesteerd. Waarom zet de minister zijn principes opzij? Waar is hier de kosteneffectiviteit?

Het kabinet inventariseert momenteel alle mogelijke maatregelen die een bijdrage kunnen leveren aan de reductie van de stikstofuitstoot. Bij de beoordeling van maatregelen vormt kosteneffectiviteit een van de criteria.

3. De krimp van de veehouderij is onvermijdelijk. Wil de minister hierover duidelijk zijn naar de minister van LNV?

Zoals aangekondigd in de brief van 13 november 2019 (Kamerstuk 35334, nr. 1), komt het kabinet in december met een aanvullend pakket aan maatregelen waarbij de ambitie is om tot een generieke drempelwaarde te komen. Het kabinet werkt momenteel aan de maatregelen die onderdeel zullen zijn van dit pakket. Daarbij wordt in alle relevante sectoren bezien welke kosteneffectieve maatregelen kunnen worden ingezet. De verantwoordelijkheid voor dit dossier ligt bij de Minister van LNV als coördinerend bewindspersoon.

4. In reactie op de uitbreiding van Schiphol en Lelystad: wanneer gaat de minister van Klimaat de minister van Infrastructuur tot orde roepen?

De minister van Infrastructuur en Waterstaat werkt momenteel aan een nota over de luchtvaart. Uw vraag wordt naar de minister van Infrastructuur en Waterstaat doorgeleid.

5. Is de minister bereid een onderzoek uit te laten voeren naar het begrip ecocide?

Over het begrip ecocide is al het nodige bekend. Nader onderzoek naar dit begrip draagt daar niet direct aan bij. Het begrip ecocide wordt vooral in verband gebracht met het strafbaar stellen van het veroorzaken van grootschalige schade aan ecosystemen. De internationale klimaatonderhandelingen zijn echter niet gericht op het strafbaar stellen van milieuvriendelijk gedrag maar juist gericht op nationale bijdragen voor de oplossing van het vraagstuk.

Antwoorden op de vragen gesteld door 50PLUS

1. Hoe kunnen we ouderen compenseren voor het feit dat niet geïndexeerd wordt, mogelijk gekort wordt op pensioenen en dat de gasbelasting omhoog gaat?

De minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) is hard bezig te bezien hoe om te gaan met 'onnodige' kortingen. Hij heeft vandaag hierover een brief gestuurd. Ik verwijs u naar de door hem verstuurde brief.

Het klopt dat de belasting op gas stijgt. Echter, de belastingvermindering op de energielasting stijgt ook. Tezamen daalt bij gemiddeld verbruik het belastingdeel op de energierekening daarmee in 2020 met 100 euro. De doorrekening van het CPB laat bovendien zien dat maatregelen in het Klimaatakkoord positieve inkomenseffecten kennen, ook voor gepensioneerden.

2. Leeftijdsgrens stimuleringsfonds volkshuisvesting is 75-plus. Deze grens is willekeurig en riekt naar leeftijdsdiscriminatie. Is de minister bereid deze grens te laten vallen?

Dit dossier valt niet binnen het beleidsterrein van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat. Ik geleid de vraag door naar de minister van M&W.

3. 50-Plus wil dat mensen die niet extra kunnen betalen, maar wel alle stappen van schuldhulpverlening hebben doorlopen, geen extra kosten hoeven te betalen. Graag reactie hierop van minister.

Schulden, armoede en de daarbij behorende schuldhulpverlening hebben de aandacht van dit kabinet. Daarom zijn in het regeerakkoord hierover afspraken gemaakt en is de staatssecretaris van SZW de 'brede schuldenaanpak' begonnen. Voor de laatste stand van zaken op het terrein van schuldhulpverlening inclusief fraudeaanpak verwijs ik u door naar de staatssecretaris van SZW en de staatssecretaris van Financiën.

4. De gestegen ODE maakt dat veel glastuinbouwers lastig de lasten kunnen dragen. Dit werkt contraproductief, de glastuinbouwers voelen zich niet gesteund te verduurzamen. Kan de minister hierop reageren?

Het is van belang om de verschillende sectoren, waaronder de glastuinbouw, te ondersteunen bij de gewenste verduurzaming. De afgelopen jaren heeft de glastuinbouw met name een beroep op de SDE+ kunnen doen voor de verduurzaming van kassen, middels geothermie, de aanschaf van zonnepanelen en zonthermie. Op dit moment wordt de SDE+ verbreed van hernieuwbare energie naar CO₂-reductie, hierbij wordt ook gekeken naar opties in de glastuinbouw waaronder de benutting van restwarmte en de daglichtkas. Anders dan voor de industrie het geval is, geldt er daarbij geen maximum op het beroep dat de glastuinbouw op deze regeling kan doen. Daarnaast zal de minister van LNV in overleg met de sector bezien hoe de extra klimaatgelden voor landbouw in 2020 ten goede kunnen komen aan de glastuinbouw, met name gericht op verduurzaming en elektrificatie, waarbij ook oog is voor bedrijven die deze overstap al hebben gemaakt en of die in de derde schijf ODE elektriciteit zitten. Het eerste overleg hierover wordt op korte termijn georganiseerd om dit verder met elkaar handen en voeten te geven. Op deze manier wordt de glastuinbouw ondersteund bij de gewenste verduurzaming.

5. Er moet een tandje bij op klimaatmaatregelen. Leidt dit tot extra inspanningen en investeringen? De Algemene Rekenkamer geeft aan dat er onduidelijkheid is over hoe extra maatregelen worden ingezet. Kan de minister hier duidelijkheid over geven? Wordt er wel geïnvesteerd in de meest effectieve maatregelen?

Op basis van het regeerakkoord is jaarlijks bijna € 4 miljard beschikbaar voor de financiering van klimaat- en energietransities. Het grootste deel van dit bedrag gaat naar de Stimuleringsregeling Duurzame Energietransitie (SDE++). Voor deze regeling is een bedrag beschikbaar dat oploopt naar € 3,3 miljard in 2030.

Tot 2030 maakt de regering door middel van de klimaatvelop € 300 miljoen per jaar vrij voor het opbouwen van expertise en het uitvoeren van proefprojecten. Er zijn incidentele middelen beschikbaar gesteld om uitvoering te geven aan het Urgenda-vonnis (tot en met 2020 € 500 miljoen) voor een breed palet aan maatregelen en er is extra geld uitgetrokken in het kader van het Klimaatakkoord. Een overzicht van de budgettaire gevolgen van het Klimaatakkoord (inkomsten en uitgaven) staat in een budgettaire tabel die op 3 juli aan de Tweede Kamer is gestuurd (Kamerstuk 32 813, nr. 348). De EZK -2020 bevat het 'Overzicht maatregelen ten behoeve van het Energieakkoord, het Klimaatakkoord en CO₂-reducerende maatregelen (uitvoering Urgenda-vonnis). Effectiviteit en efficiëntie zijn belangrijke overwegingen bij de keuze van de maatregelen.

6. Kunnen we richting bewustwording consumenten een tandje bijzetten m.b.t. energiebesparing en onnodig energieverbruik? Ziet de minister voor zichzelf daar een rol?

In het Klimaatakkoord gebouwde omgeving is een belangrijke rol weggelegd voor energiebesparing en daarmee het voorkomen van onnodig energieverbruik. Hiervoor zijn meerdere afspraken gemaakt, zoals een warmtefonds, kostenreductie en subsidie voor energiebesparing. Betrokken partijen trekken hier gezamenlijk op, waarbinnen een belangrijke rol is weggelegd voor de rijksoverheid. De minister van BZK is hier binnen het Rijk primair verantwoordelijk. Daarnaast zijn er diverse campagnes om de consument bewust te maken, zoals momenteel de campagne 'Iedereen doet wat'.

7. Hoe staat het met de doorlooptijden bij de TCMG? Hoe zit het met de aannemersvariant? Het aantal aannemers lijkt niet voldoende. Is er al zicht op meer aannemers?

De actuele stand van zaken van de schadeafhandeling door de Tijdelijke Commissie Mijnschade Groningen (TCMG) in cijfers en grafieken is te vinden op de website van de TCMG: <https://www.schadedoormijnbouw.nl/over-de-tcmg/cijfers>. Ten aanzien van de doorlooptijden bij de TCMG is de stand van zaken als volgt:

Meldingen	Aantal
Openstaande meldingen die maximaal 0.5 jaar geleden zijn ingediend bij de TCMG	13.012
Openstaande meldingen die tussen 0.5 en 1 jaar geleden zijn ingediend bij de TCMG	1.177
Openstaande meldingen die tussen 1 en 2 jaar geleden zijn ingediend bij de TCMG	2.979
Openstaande meldingen die langer dan 2 jaar geleden zijn ingediend bij de TCMG	608
Afgehandelde aanvragen door TCMG sinds 19 maart 2018	25.103

Circa 3.000 bewoners van de groep openstaande meldingen hierboven hebben overigens nog niet gereageerd op het aanbod uit de stuwmeerregeling. Zij hebben tot 1 januari 2020 om hun keuze bekend te maken. De Stuwmeerregeling is van toepassing op openstaande schademeldingen die vóór 13 juni 2019 zijn ingediend en die betrekking hebben op schade door mijnbouw binnen het effectgebied.

Vooralsnog zijn er op dit moment voldoende aannemers beschikbaar om de schade te herstellen. De TCMG biedt al enige tijd een aannemersvariant aan waarbij aannemers de ontstane schade direct kunnen herstellen. Deze mogelijkheid wordt door de TCMG actief onder de aandacht van aanvragers gebracht. Van deze mogelijkheid wordt echter maar beperkt gebruikt gemaakt. De TCMG blijft de aannemersvariant actief onder de aandacht brengen.

Antwoorden op de vragen gesteld door de SGP

1. Hoe groot is de kans dat de grote industriebedrijven er met het geld van de SDE++ van door gaan? Waar blijft de MKB-toets voor klimaatmaatregelen? Is de minister bereid in kaart te brengen wat de belastingen/lastenverzwaringen betekenen voor de verschillende sectoren? Is de verdeling nog wel eerlijk?

Bij de verbreding van de SDE++ is afgesproken dat de industrie in 2030 voor maximaal 550 miljoen aan ondersteuning kan ontvangen voor de CO₂-reducerende maatregelen uit de SDE++. Dit is gelijk aan de bijdrage van de industrie aan de ODE in dat jaar. Daarnaast worden de effecten van de ODE-schuif gemonitord voor die sectoren waarvoor de impact het grootst is.

De mkb-impacttoets, die begin 2020 wordt verwacht, is een analyse van de effecten van de afspraken in het Klimaatakkoord. Daarbij kijkt de impacttoets naar de effecten, zowel de kosten als de baten, van de klimaatmaatregelen op mkb-bedrijven in diverse sectoren. De uitkomsten zullen inzichtelijk maken of en zo ja, waar stapeling van maatregelen dreigt. Het onderzoek zal ook aandacht schenken aan het handelingsperspectief van mkb-bedrijven. De uitkomsten hiervan zullen worden meegenomen in de uitvoering van het Klimaatakkoord en onderdeel vormen van voorlichting richting mkb-ondernemers. Daarnaast wordt ook de mkb-toets ingezet indien bij de uitwerking van klimaat- en duurzaamheidsmaatregelen in nieuwe concrete wet- en regelgeving de verwachting is dat er substantiële regeldrukeffecten optreden voor het mkb.

2. Gemeente Groningen loopt voor op aardgasvrije wijken, maar ze zetten nu projecten in de ijskast door gebrek aan budget. Er is 1 miljard nodig. Gemeenten zouden 150 miljoen krijgen volgens het Klimaatakkoord. Hoe zit dit en hoe zorgt het kabinet ervoor dat gemeenten hun heldenrol waar kunnen maken?

In het Klimaatakkoord is afgesproken dat de gemeenten voor de eerste 3 jaar totaal € 150 miljoen extra middelen krijgen om hun regierol bij het aardgasvrij maken van wijken in te vullen. Voor de periode hierna is afgesproken dat, aan de hand van een artikel 2 onderzoek, in kaart wordt gebracht wat nodig is om de regie te vervullen.

Daarbij worden gemeenten onder andere ook via het programma aardgasvrije wijken en het expertise centrum warmte ondersteund met kennis, ervaring en informatie om deze nieuwe rol goed vorm te geven.

Voor de uitvoering van de wijkaanpak zet het kabinet een breed en samenhangend pakket van maatregelen in, waaronder financieringsinstrumenten, kostenreductie, subsidies en een schuif in de energiebelasting.

3. Duurzame energieopgave regio: geef de regio ruimte om in te zetten op energiebesparing ipv alleen windmolens te plaatsen. Knelpunt is het ontbreken van goede garantieregelingen voor energiedienstverleners. Kunnen zij niet ook gebruikmaken van borgstellingskrediet MKB?

De BMKB is in beginsel beschikbaar voor alle ondernemingen. Uitgesloten van de BMKB zijn echter bedrijven die niet kunnen classificeren als onderneming en ondernemingen die kwalificeren als financier.

Over de toegang van energiedienstverleners tot de BMKB is gesproken met een aantal financiers. Hieruit blijkt dat energiedienstverleners vaak partijen zijn die enkel financiering leveren aan mkb-bedrijven voor duurzame energie investeringen. Zo'n partij laat zich voor de BMKB niet anders kwalificeren dan als financier. Daarnaast zijn er energiedienstverleners die alleen diensten leveren aan een beperkt aantal leden, niet openstaan voor nieuwe klanten en daarmee niet kwalificeren als onderneming.

Mogelijk zijn er ook energiedienstverleners die gericht zijn op levering van energie, service of equipment aan derden en wel binnen de reikwijdte van de BMKB passen. In dat geval staan RVO.nl en EZK open om mee te denken over de toepasbaarheid van de BMKB regeling.

4. Stikstof en CO2: onorthodoxe maatregelen worden niet geschuwd en dat moet ook. SGP voegt er graag aan toe: Terugdringen van koopzondagen. Wil de minister kijken wat dit aan milieuwinst kan opleveren?

Dit is eigenlijk juist een orthodoxe maatregel. Zoals aangekondigd in de brief van 13 november jl. (Kamerstuk 35334, nr. 1), komt het kabinet in december met een aanvullend pakket aan stikstofreducerende maatregelen waarbij de ambitie is om tot een generieke drempelwaarde te komen. Het kabinet werkt momenteel aan de maatregelen die onderdeel zullen zijn van dit pakket. Daarbij wordt in alle relevante sectoren bezien welke kosteneffectieve maatregelen kunnen worden ingezet.

Antwoorden op de vragen gesteld door DENK

1. Waar blijven de mogelijkheden voor mkb-financiering via het investeringsfonds en de groeibrief? DENK vindt dat investeringsfonds niet alleen maar voor innovatie en groei moet zijn, maar ook financiering voor kleine ondernemers, waarbij 0% rente wordt doorgegeven aan mkb. Graag een reactie van de minister hierop. Credits zou ook ondergebracht moeten worden bij het investeringsfonds. Graag een reactie van de minister hierop.

De brief over het versterken van het duurzame verdienvermogen van Nederland gaat dit jaar naar de Kamer. Daarnaast ben ik samen met de minister van Financiën aan het onderzoeken hoe een investeringsfonds kan worden opgericht om het verdienvermogen te versterken. Hierover wordt begin 2020 aan de Kamer gerapporteerd.

Credits is een private stichting die door de overheid financieel wordt ondersteund met een achtergestelde lening en garanties op leningen van derden. De overheid kan deze private stichting niet onderbrengen bij een nog op te zetten investeringsfonds.

2. Pensioenfondsen beschikken over 1600 miljard euro aan vermogen. Pensioenfondsen zouden veel meer dan 12% in Nederland moeten investeren. Zij zouden dit kunnen doen via investeringsfonds, maar ook via Volksbank/ABN Amro. Dan moeten deze wel voor een belangrijk deel in publieke handen blijven. Graag een reactie van de minister hierop.

Dit dossier valt niet binnen het beleidsterrein van het ministerie van EZK. Ik geleid de vraag door naar de minister van SZW.

Antwoorden op de vragen gesteld door het lid Van Haga

1. Nieuw belastingplan: herziening van Box 3. Waarom moet dit betaald worden door de Box 3 belegger? Waarom wordt je dubbel gestraft als je een belegging hebt hierop?

Deze vraag ligt op het beleidsterrein van de minister van Financiën en uw vraag wordt doorgeleid naar deze minister.

2. VAR verklaring voor ZZPers, waarom moest dit veranderd worden?

Deze vraag ligt op het beleidsterrein van de minister van Financiën en uw vraag wordt doorgeleid naar deze minister.

3. Loondoorbetalingsverplichting 2 jaar bij ziekte. Dit is voor kleine ondernemers niet te doen. Minister: is er een poging te wagen om te kijken of bedrijven tot 25 medewerkers gevrijwaard worden van deze rompslomp? Uitbereiding vaderschapsverlof in hetzelfde kwadrant. Waarom geen uitzondering?

Deze vraag ligt op het beleidsterrein van de minister van SZW en uw vraag wordt doorgeleid naar deze minister.

4. Waarom mag je eigenlijk in de aanleg fase van nieuwbouw niet compenseren met de oude gebruiksfase?

Deze vraag ligt op het beleidsterrein van de minister van LNV en uw vraag wordt doorgeleid naar deze minister.

5. Vergunningen geothermie worden pas na 6 maanden afgegeven. Waarom gaat dit traag en niet binnen termijn van 6 weken?

De procedures voor afgifte van de verschillende noodzakelijke vergunningen voor geothermie zijn in de Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht (Wabo) en de Mijnbouwwet vastgelegd. De termijnen voor de verschillende procedures zijn zes weken tot zes maanden. Bij een deel van de vergunningen die wij afgeven vindt vertraging plaats. Dit heeft verschillende oorzaken. Voordat een vergunning voor geothermie kan worden ingediend, dient eerst een m.e.r.-beoordelingsprocedure te worden doorlopen. Deze procedure loopt momenteel veel vertraging op als gevolg van de stikstofproblematiek. De wijziging van de Mijnbouwwet in 2017 stelt in het kader van de zorgvuldigheid extra eisen aan afstemming en advisering in de procedures en de regionale overheden hebben meer behoefte aan overleg. Dit maakt de doorlooptijden voor de verschillende procedures in een aantal gevallen langer. Eventuele bezwaar- en beroepsprocedures kunnen een verdere vertraging van verschillende maanden veroorzaken.

6. Rijks- en gemeentemonumenten zijn niet te verduurzamen vanwege regels van de overheid. Juist monumenten moeten ook verduurzaamd worden. Kan hier op landelijk niveau iets aan gedaan worden?

Verduurzaming van de (bestaande) utiliteitsbouw is een belangrijk onderdeel van het Klimaatakkoord. Daarbij zijn specifiek afspraken gemaakt over de verduurzaming van maatschappelijk vastgoed. Daarvoor worden routekaarten voor 12 te onderscheiden sectoren in het maatschappelijk vastgoed vastgesteld. Tot die sectoren behoren ook het Rijksvastgoedbedrijf, het vastgoed van gemeenten en de daartoe te rekenen monumenten. De routekaarten inventariseren ook de randvoorwaarden en sectorale knelpunten en dragen mogelijke oplossingen aan. De routekaarten en voortgang van de uitvoering ervan worden besproken in het uitvoeringsoverleg Gebouwde Omgeving.

BEANTWOORDING VAN VRAGEN OP HET TERREIN VAN DE STAATSSECRETARIS VAN EZK

Antwoorden op de vragen gesteld door de PVV

1. Verzoek is om meer middelen beschikbaar te maken voor kennisverspreiding mkb

Kennisverspreiding richting het mkb is belangrijk om de kansen van nieuwe technologieën en werkwijzen te kunnen benutten. Ik geef hier op verschillende manieren al invulling aan. Denk bijvoorbeeld aan het programma Versnelling digitalisering mkb, aan de *Smart Industry Hubs* die zich richten op het innovatievolgend mkb en aan specifieke activiteiten gericht op kennisverspreiding binnen een bepaalde sector, bijvoorbeeld in het kader van de bouw- en retail-agenda. Daarnaast zijn in het kader van de MIT-regeling (Mkb-innovatiestimulering Regio en Topsectoren) kennisvouchers beschikbaar voor mkb-bedrijven in de topsectoren. Ook leveren organisaties als de Kamers van Koophandel (KvK), RVO.nl en de ROM's (Regionale Ontwikkelingsmaatschappijen) ieder op hun eigen wijze een belangrijke bijdrage aan kennisverspreiding richting het mkb.

Door dit kabinet zijn extra middelen aan de TO2-instellingen (Toegepast Onderzoek Organisaties) ter beschikking gesteld om in samenwerking met branches en mkb-ondernemers de kennisverspreiding naar het mkb ter hand te nemen. In het eerste kwartaal van 2020 zal ik de Kamer informeren over hoe de TO2's de € 7,5 miljoen die hiervoor aan hen ter beschikking is gesteld zullen invullen. Ook zal ik medio volgend jaar een evenement organiseren over de benutting van kennis, waarbij de resultaten van kennisverspreiding naar het mkb aan de orde zullen komen.

2. Kunt u een oproep aan de banken doen om meer te doen voor mkb-financiering, incl. initiatief voor een volksspaarbank in dit verband?

Banken verstrekken nog steeds de meeste kredieten aan het mkb alhoewel het aandeel van non-bancaire financiering aan het stijgen is. Voor ondernemers die niet bij de bank terecht kunnen is financiering door Qredits een mogelijkheid. Banken dragen tevens bij aan de funding van Qredits, zodat Qredits met die funding zelf kleine kredieten kan verstrekken. Ik benadruk regelmatig bij banken dat ze naast doorverwijzing aan Qredits ook goed moeten doorverwijzen naar andere financiers als ze de ondernemer niet zelf kunnen helpen (bijvoorbeeld met het instrument Financieringstafels). Volgens de banken, in de gedragscode kleinzakelijke financieringen, gebeurt dit bij 17% van de afwijzingen die zij doen. Andere marktinitiatieven op de mkb-financieringsmarkt juich ik ook toe. Een volksspaar- of leenbank voor het mkb vanuit de overheid past niet in het kabinetsbeleid.

3. Graag een reactie op het behouden van de verruimingen in de BMKB

In de brief over Beleidsvisie mkb-financieringsmarkt van 5 november jl. (Kamerstuk 32 637, nr. 386) heb ik aangekondigd de kredietverlening aan het mkb te blijven ondersteunen door de verruimingen in de BMKB (ingesteld tijdens de crisisperiode) voort te zetten tot medio 2022. Daarmee geef ik uitvoering aan de motie Wörsdörfer (VVD) 'handhaven verruimingen BMKB' (Kamerstuk 35 200 XIII, nr. 13).

4. AI: hoe kan kennis en toepasbaarheid hiervan worden vergroot binnen maritiem, agrarische sector, veiligheid, maar ook voor toezichthouders en waakhonden, waaronder DNB, ACM, zonder de innovatie te belemmeren?

Om ontwikkeling en toepassing van kennis over AI (artificiële intelligentie) te bevorderen is publiek-private samenwerking essentieel. Deze samenwerking tussen kennisinstellingen, onderwijs, bedrijven en overheden staat centraal binnen het nieuwe missiegedreven innovatie- en topsectorenbeleid, waarin AI een sleuteltechnologie is. De Nederlandse AI Coalitie speelt hierbij een belangrijke rol. Hier doen bedrijven aan mee uit de landbouw, transportsector, zorg, veiligheidsdomein, financiële dienstverlening en de maakindustrie. Ook de overheid zelf is deelnemer; mijn eigen ministerie, maar bijvoorbeeld ook de ministeries van BZK, LNV, Defensie en

Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW). De coalitie is ook in gesprek met toezichthouders zoals de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) en DNB.

5. Regionale ongelijkheid moet worden aangepakt over de grens, bijvoorbeeld door nivellering van accijnzen. Graag een plan van aanpak, kunt u aangeven hoe dit ervoor staat?

Het kabinet maakt veel werk van het wegnemen van belemmeringen die mensen in de grensregio's ervaren. Samen met Duitse en Belgische overheden, met name de deelstaten Noordrijn-Westfalen, Nedersaksen en Vlaanderen, worden onder coördinatie van de minister van BZK de belangrijkste knelpunten op het terrein van infrastructuur en sociale zaken en werkgelegenheid aangepakt. Zo zijn dit jaar afspraken gemaakt om grensinfopunten te financieren, die burgers informeren en adviseren over wonen, werken, studeren en ondernemen in de grensregio. Dit zal in 2020 en daarna zijn beslag krijgen.

Ik zet via Interreg-programma's in op innovatie, duurzaamheid, de energietransitie en klimaatadaptatie en het verminderen van de barrièrewerking van grenzen. Zo heeft in Noord-Nederland een aantal partijen de handen ineen geslagen om één gezamenlijke grensoverschrijdende onderwijs- en arbeidsmarktregio te creëren. Ook vanuit de regio-envelop worden middelen beschikbaar gesteld aan grensoverschrijdende initiatieven via de Regiodeals met Twente, Parkstad Limburg, Zuid-Oost Drenthe en de Achterhoek. Elke Regiodeal is een kwestie van maatwerk, gericht op de specifieke opgaven in de regio. Hiermee levert dit kabinet een bijdrage aan de brede welvaart (economie, ecologie en sociaal) van regio's. Overigens gaat de staatssecretaris van Financiën over nivellering van accijnzen in grensregio's.

6. Kunt u, in overleg met OCW, een plan van aanpak maken voor oer-Hollandsche ambachten?

Vakmensen zijn enorm belangrijk. Onze economie zou niet meer kunnen functioneren zonder deze mensen. Daarom is het ook belangrijk goed te kijken naar kleine, unieke beroepen. OCW financiert om die reden het meldpunt specialistisch vakmanschap bij de SBB, de samenwerkingsorganisatie beroepsonderwijs en bedrijfsleven. De subsidie loopt tot en met 31 december 2020. Dit meldpunt helpt kleine, unieke beroepen om levensvatbaar te blijven door het organiseren van goed beroepsonderwijs.

Daarnaast heeft EZK MKB!dee. Dit is een experimentele regeling, waarbij wordt gekeken hoe we ondernemers kunnen stimuleren meer te investeren in de versterking van kennis en vaardigheden van hun personeel. Kleine, unieke beroepen kunnen zelf een MKB!dee indienen of leren van initiatieven van anderen.

7. Op het gebied van toerisme, graag een reactie op het voorstel voor een rem op het hoge aantal stijgingen in heffingen om gelijk speelveld te verkrijgen.

Waar het gaat om algemene heffingen van de Rijksoverheid, leiden deze niet tot ongelijk speelveld in Nederland. Daar waar het gaat om regionale en lokale heffingen, betreft het een bevoegdheid van andere overheden. Specifiek voor toerisme is er het instrument van de toeristenbelasting. Toeristenbelasting behoort tot het gemeentelijk belastinggebied. Iedere afzonderlijke gemeente kan bepalen of toeristenbelasting wordt geheven en hoe de inkomsten hieruit worden besteed.

8. Is de regering bereid meer fiscale mogelijkheden te creëren voor zzp'ers die sparen voor hun pensioen?

Bij het Pensioenakkoord is bepaald dat onderzocht wordt hoe zzp'ers kunnen participeren in bestaande pensioenregelingen van de sector waarin zij werkzaam zijn. Fiscaal gezien zijn betaalde premies voor oudedagsvoorzieningen voor ondernemers in de inkomstenbelasting (bredere groep dan zzp'ers) aftrekbaar van de winst. Daarnaast bestaat er voor ondernemers in de inkomstenbelasting de mogelijkheid om een deel van de winst te reserveren in de fiscale oudedagsreserve met uitstel van belastingheffing. Het kabinet is dus van mening dat er voldoende mogelijkheden zijn voor zzp'ers om fiscaal gunstig te voorzien in hun oudedagsvoorziening. De Rijksoverheid heeft informatie beschikbaar gesteld over o.a. de fiscaliteit van de pensioenen van zzp'ers op diverse websites.

9. Kunt u onderzoeken wat de mogelijkheden zijn om in Born geproduceerde Mini's in te zetten als overheidsvoertuigen?

Overheden die voertuigen inkopen zullen met die opdrachten veelal uitkomen boven de Europese aanbestedingsdrempels. Dan is het niet mogelijk om die opdrachten voor te behouden aan Nederlandse ondernemingen of, zoals in dit geval, ondernemingen die in Nederland produceren. Het mooie daarvan is dat het dus ook niet mogelijk is voor andere EU-landen om de in Nederland geproduceerde Mini's uit te sluiten omdat ze niet in hun land geproduceerd zijn. Het gaat kortom bij de aanbestedingsdrempels om gelijke kansen voor het bedrijfsleven. Nederlandse bedrijven en werknemers hebben op die manier ook baat bij de Europese interne markt.

10. Graag een reactie op het verzoek om samenwerking tussen VNG en marktstandplaatshouders om verruiming van het vergunningenbeleid en bestaande vergunningen niet in te trekken. Dit geldt ook voor kermisondernemers; kan de staatssecretaris in gesprek met Kermisondernemers, o.a. over ontheffing voor milieuzones?

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het vergunningenbeleid. Daarbij kunnen gemeenten kiezen voor het beperken van het aantal vergunningen vanwege bijvoorbeeld ruimtelijke orde of veiligheid. Daar kan ik niet in treden. Bovendien is mijn bewegingsruimte beperkt door de Europese Dienstenrichtlijn en de jurisprudentie daarover. Ik kan wel bij gemeenten onder de aandacht brengen dat indien een gemeente kiest voor het beperken van het aantal vergunningen, ze dat degelijk moet onderbouwen en ze dan ook terdege rekening moet houden met de terugverdientijd voor de betrokken ondernemer. Dit heb ik gedaan met mijn brief over de problematiek van schaarse vergunningen en de ambulante handel (Kamerstuk 32637, nr. 381). Hierin heb ik ook verwezen naar het rapport van de Centrale Vereniging voor Ambulante Handel die in dat kader veel informatie biedt waar gemeenten hun voordeel mee kunnen doen. Tenslotte heb ik in deze brief aangegeven dat ik in contact zal blijven met de VNG om te bezien of de aanbevelingen uit de brief en uit het rapport van de CVAH tot verbetering leiden.

Antwoorden op de vragen gesteld door de VVD

1. Hét mkb bestaat niet. Er zijn ZZP'ers, winkeliers, scale-ups, start-ups, familiebedrijven. De grootte of hoeveelheid fte zegt niet genoeg over een mkb. Graag een reactie op het verzoek om meer differentiatie binnen het mkb te maken op type, grootte en branche.

Het mkb is inderdaad groot en zeer divers. In opdracht van het ministerie van EZK verzamelt het CBS data over het mkb om recht te doen aan deze diversiteit. Naast grootteklasse (aantal fte) wordt gedifferentieerd naar sector, leeftijd en groeisnelheid. Het is derhalve mogelijk gericht onderzoek te doen naar specifieke groepen binnen het mkb. Het ontsluiten van deze extra informatie kost extra geld. EZK verleent in het kader van het Jaarbericht van de Staat van het MKB jaarlijks de opdracht aan het CBS om deze mkb-specifieke data te verzamelen. Het Comité voor ondernemerschap heeft de leiding over het proces en maakt keuzes over eventuele accenten die worden gelegd. Hierover wordt jaarlijks gerapporteerd in het Jaarbericht, welke op 8 oktober jl. aan uw Kamer is aangeboden (Kamerstuk 32637, nr. 382).

In gevallen waarin op zeer specifieke groepen wordt gezocht kan de anonimiteit van de bedrijven in het geding komen. In die gevallen gebiedt de CBS-wet geheimhouding en kunnen de data niet worden gedeeld.

2. Wanneer komt de Wet Markt en Overheid?

Ik ben op dit moment bezig met een wetsvoorstel waarin ik de algemeenbelanguitzondering in de Wet Markt en Overheid aanscherp. Hiermee geef ik uitvoering aan het regeerakkoord. Het is mijn bedoeling het wetsvoorstel in het eerste kwartaal van 2020 voor advisering bij de Raad van State in te dienen, en later dat jaar in uw Kamer in te dienen.

3. Als kleine bedrijven een geschil hebben met grote bedrijven is er vaak sprake van juridische ongelijkheid. Herkent de staatssecretaris dit? En wat is ze bereid hier aan te doen?

Ik herken deze discussie en heb hier in mijn MKB-actieplan een verkenning naar aangekondigd. In een brief van 4 november jl., waarmee ik uw Kamer attendeerde op een recente marktstudie van de ACM naar de rol van verzekeraars op de autoschadeherstelmarkt, heb ik toegezegd ernaar te streven uw Kamer nog dit jaar te informeren over de uitkomsten van deze verkenning (Kamerstuk 32637, nr. 385). Daarnaast heb ik u op 12 november jl. per brief geïnformeerd over de evaluatie van de Wet betaaltermijnen grote bedrijven. Ik heb hierin aangekondigd dat ik voornemens ben de wettelijke betaaltermijn aan te scherpen naar 30 dagen, waar deze nu 60 dagen is (Kamerstuk 32637, nr. 388).

4. Mkb en grootbedrijf: door het verpandingsverbod dat in sommige contracten wordt afgedwongen laat het mkb veel geld liggen. Waar blijft de wet om dit aan te pakken?

Ik verwacht dat de minister voor Rechtsbescherming dit voorstel op korte termijn bij de Raad van State zal kunnen indienen voor advies.

Antwoorden op de vragen gesteld door het CDA

1. De 'Fraudehelpdesk' bevordert dat ondernemers zélf aan de slag gaan met het voorkomen van criminaliteit. Een goed initiatief. Echter, volgend jaar schrappt EZK haar jaarlijkse bijdrage van € 250.000, en wij kregen het signaal dat de toegezegde middelen over 2019 nog niet zouden zijn uitbetaald. Klopt dat? En is de staatssecretaris bereid samen met haar collega's bij JenV tot een werkbare oplossing voor de Fraudehelpdesk komen?

De Fraudehelpdesk doet inderdaad goed werk, maar dat wil niet zeggen dat de middelen daarvoor op de begroting van EZK thuishoren. Fraudebestrijding hoort bij het domein van de minister voor Rechtsbescherming. Dat de Fraudehelpdesk ook ondernemers helpt, maakt dit niet anders. Bij de behandeling van de begroting van 2013 heeft uw Kamer mijn ambtsvoorganger dringend gevraagd om, naast de subsidie door het ministerie van J&V, een deel van de bekostiging van de Fraudehelpdesk voor zijn rekening te nemen. EZK heeft als gevolg daarvan van 2013 tot en met 2018 een bijdrage van een kwart miljoen euro per jaar geleverd aan de Fraudehelpdesk. Daarmee heeft mijn departement het verzoek, dat formeel voor 2013 en 2014 was gedaan, zeer ruimhartig ingevuld.

Inmiddels zijn we al geruime tijd met elkaar in gesprek over het afbouwen van die hulp van EZK. Vorig jaar heb ik aan de Fraudehelpdesk en aan J&V aangegeven dat ik voor 2019 alleen nog een bijdrage zal doen, als dit nodig is om tot een nette overdracht of afronding van die bijdrage te komen. Dat EZK voor 2019 middelen zou hebben toegezegd is dus niet juist. De Fraudehelpdesk is erop gewezen dat ze zelf met het departement van J&V een structurele oplossing over de financiële middelen moeten vinden.

2. Industrierterreinen worden vol gezet met grote logistieke bedrijfshallen. En op sommige plaatsen leidt tot ongewenste effecten, zoals 'verdozing' van het landschap, aantasting van de leefbaarheid en verdringing van andere, lokale mkb-bedrijven. Logistiek die bijdraagt aan de maakindustrie, en zorgt voor een grotere toegevoegde waarde van het regionale ecosysteem, is wat ons betreft prima. Maar logistiek die bouwt op duizenden hectares landbouwgrond, met een geringe toegevoegde waarde in een regionaal ecosysteem en een hoge druk legt op onze infrastructuur, daar mag van ons de rem op. Is de staatssecretaris dat met het CDA eens, dat we duidelijke keuzes moeten maken? En mag ik daar een reflectie op?

De wat u 'verdozing' van het landschap noemt tast inderdaad op sommige plekken het open karakter van het Nederlandse landschap aan. Anderzijds is er ook het economisch belang van de logistieke sector. Niet alleen voor de lokale maakindustrie die u noemt, maar ook voor de distributie en detailhandel. Meer dan de helft van die distributiecentra, zeker in de Randstad, bedienen namelijk de supermarkten bij u in de wijk en de pakketjes die u thuis online besteld. De inpassing van deze functies in de ruimte en de weging van de verschillende belangen is primair een zaak van provincies en gemeenten. Het Rijk heeft in de ontwerp-Nationale Omgevingsvisie (NOVI) de nationale belangen en afwegingskaders aangegeven. De minister van BZK heeft in het AO over de NOVI van vorige maand toegezegd in februari 2020 een brief aan de Tweede Kamer te sturen over met name keuzes en sturing in de ruimtelijke ordening. 'Verdozing' is een van de thema's waar zij op terug wil komen in deze brief. De minister van BZK zal daarnaast (mede namens de

departementen LNV, OCW en EZK) een 'Beleidsbrief Landschap' aan de Kamer sturen. Hierin zal ook aandacht besteed worden aan het rapport van het College van Rijksadviseurs over 'Verdozing'. Tevens wordt hierbij het vorige week uitgebrachte advies van het PBL over 'Zorg voor het landschap' betrokken.

3. Handelsmissies zijn belangrijk voor ons bedrijfsleven om opdrachten binnen te halen. Hoe zijn of worden mkb'ers betrokken bij Nederlandse handelsmissies naar het buitenland?

Buitenlandse markten zijn ontzettend belangrijk voor Nederlandse bedrijven. Het kabinet juicht internationaal ondernemen dan ook toe: Bedrijven met buitenlandse klanten zijn doorgaans innovatiever, productiever en hebben betere overlevingskansen. In het MKB-actieplan geeft het kabinet de verschillende acties die de dienstverlening en het advies rondom internationaal ondernemen moeten verbeteren. Het kabinet zet bijvoorbeeld in op sterkere samenwerking tussen publieke en private partners waarbij kennis en inzet worden gebundeld en de slagkracht vergroot, ook voor het mkb. Deze samenwerking leidt tot verschillende meerjarige internationale programma's en projecten, waarbij participatie van het mkb vaak een belangrijke voorwaarde is. Daarnaast wordt er jaarlijks een aantal handelsmissies georganiseerd die ondernemers de kans bieden om zich te oriënteren op internationale marktkansen en het werken aan een internationaal netwerk. De verantwoordelijkheid van deze handelsmissies ligt bij het ministerie van Buitenlandse Zaken. Hun inzet is dat zowel grote bedrijven als het mkb deelneemt aan deze handelsmissies.

Voorzitter, in het Regeerakkoord staat dat het kabinet werk maakt van het wegnemen van belemmeringen die mensen ervaren in de grensregio's. Bijvoorbeeld ten aanzien van infrastructuur en sociale zaken en werkgelegenheid.' Wat is hiervan de status? Een goede grensoverschrijdende infrastructuur voor personen en goederen moet ook vanuit economische en kennisontwikkelingen hogere prioriteit krijgen. Graag een reactie van de staatssecretaris.

Zie het antwoord bij PVV, vraag 5.

Antwoorden op de vragen gesteld door de SP

1. Afgelopen maanden regende het klachten over energiebedrijven die lokken, onwettig contracten aansmeren. Kabinet legt verkoop via telefoon aan banden. Er zullen meer contracten aan de deur worden verkocht. Is de minister bereid dit in Nederland te verbieden, zoals in omringende landen?

Deze signalen hebben mij ook bereikt. De sector moet zich deze signalen serieus aantrekken. In Nederland kennen we voor verkoop aan de deur een systeem van wetgeving, aangevuld met zelfregulering en een handhavingsmechanisme. Zo hebben consumenten wettelijk een bedenktijd van 14 dagen en de verkoper moet gelijk een afschrift van de overeenkomst verstrekken, zodat de consument kan nalezen waarvoor hij heeft getekend. De ACM kan handhaven als deze regels niet nageleefd worden. Bovendien kunnen gemeenten verdere eisen te stellen aan de deurverkopers in hun gemeente.

Daarnaast hebben we in Nederland zelfregulering die door verkopers gerespecteerd moet worden. Zo zijn er stickers die je naast je voordeur kan plakken. Verkopers mogen dan niet aanbellen. Wanneer deze regels worden overtreden en er komt een overeenkomst tot stand, dan kan de consument daar achteraf alsnog vanaf. De Reclame Code Commissie ziet toe op naleving van deze zelfreguleringsafspraken.

Op basis van de vorige week in Brussel aangenomen New Deal (modernisering van Europese consumentenregels) kunnen lidstaten het verkoopkanaal 'verkopen aan de deur' als zodanig niet verbieden. Uitwassen kan ik vanzelfsprekend wél aanpakken. De ACM doet naar aanleiding van de recente klachten onderzoek naar agressieve en misleidende werving bij de verkoop van energiecontracten. Ik zal zelf ook in gesprek gaan met energieleveranciers over hun verkooppraktijken. Wanneer daar aanleiding toe is, zal ik niet nalaten in te grijpen.

Antwoorden op de vragen gesteld door D66

1. Op dit moment heeft de Autoriteit Persoonsgegevens niet genoeg capaciteit om de AVG te handhaven. Ziet de staatssecretaris dat probleem ook?

Het kabinet heeft recent fors geïnvesteerd in de Autoriteit Persoonsgegevens (AP), de toezichthouder op de AVG: vanaf 2018 structureel € 5 miljoen en vanaf 2019 nog eens structureel € 2 miljoen. Bij de Voorjaarsnota 2019 is voorzien in een verdere structurele verhoging met € 3,4 miljoen; daarmee komt het budget voor 2019 op € 18,6 miljoen.

Voorts heeft de Minister voor Rechtsbescherming in een brief aan uw Kamer (Kamerstuk 32761, nr.149) een extern onderzoek aangekondigd naar wat de AP verder nodig heeft voor een goede taakvervulling. Begin 2020 worden de uitkomsten daarvan verwacht. Ik verwijs u dan ook verder naar mijn collega van Justitie en Veiligheid die over de AVG gaat.

2. Kennis- en innovatieconvenanten zijn mooi voorbeeld van samenwerking tussen publiek, bedrijven en kennisinstellingen. Wel nodig dat overheid blijft investeren in wetenschap die nodig is voor economische groei. Investeren in sleuteltechnologieën blijven achter. Wat gaat de minister hieraan doen?

Het KIC laat inderdaad zien dat voor sleuteltechnologieën in 2020 € 570 miljoen beschikbaar wordt gesteld door private partijen en € 100 miljoen door publieke partijen, vooral TNO, NWO en het ministerie van EZK. Maar ik verwacht dat in de loop van 2020 extra publiek budget binnen het KIC schuift naar de sleuteltechnologieën. Het KIC bevat € 1,5 miljard aan middelen die nog worden toebedeeld, op basis van de ingediende projecten en plannen, waarvan de beste voor financiering in aanmerking komen. Ik wijs ook op de PPS-toeslag op mijn begroting. Die volgt het investeringsbedrag van bedrijven. Daaruit kwam in 2018 ca. € 100 miljoen terecht bij sleuteltechnologieën en ik verwacht dat dit in 2020 minstens hetzelfde bedrag zal zijn.

Daarnaast is bij Voorjaarsnota een reeks voor technologie toegevoegd aan de begroting van EZK, oplopend tot € 10 miljoen structureel; in 2020 is dat € 7,5 miljoen. Verder zal uit het Europese programma Horizon in 2020 een aanzienlijk bedrag ten goede komen aan sleuteltechnologieën in Nederland; ik verwacht € 100 tot 150 miljoen. En ik verwacht dat ook dat andere partners, zoals de regio's, het RIVM, de universiteiten en de Hogescholen een deel van hun beschikbare middelen investeren in sleuteltechnologie. In totaal leidt dat tot ruwweg een miljard voor sleuteltechnologieën in het KIC.

3. Het Songfestival is belangrijk voor de promotie van Nederland. Verzoek aan staatssecretaris om te kijken of er mogelijkheden zijn voor een bijdrage aan het Songfestival vanuit het toerismebudget (NL branding).

Het Songfestival is als evenement uitstekende promotie voor Nederland. Vanuit het toerismebudget zijn er geen middelen om een bijdrage te leveren aan de begroting van dit evenement. Het Songfestival biedt uiteraard mogelijkheden voor Nederlandse bedrijven in bijvoorbeeld de toeristische sector en de creatieve industrie om Nederland goed te profileren. Vanuit EZK is hiervoor via RVO.nl en NBTC kennis en expertise beschikbaar, bijvoorbeeld als het gaat om de ondersteuning van side-events voor ondernemers, kennis van promotie, buitenlandse markten en gasten.

Antwoorden op de vragen gesteld door PvdA

1. Toerisme genereert twee keer zoveel omzet dan landbouw. We hebben een heel ministerie voor landbouw, maar voor toerisme doen we dat niet. Hoeveel fte is bezig met toerisme bij EZK? We hebben bijna geen beleid hiervoor op Rijksniveau. Er ligt een advies over hoe toerisme te spreiden van drukke locaties naar elders in het land. Vraag aan de Stas: is ze bereid de kern van dat advies op te volgen en is ze bereid om op innovatieve wijze toch een aantal proefprojecten te starten om toeristische druk te verspreiden (Amsterdam/Giethoorn)?

Bij het ministerie van Economische Zaken en Klimaat zijn specifiek voor het onderwerp toerisme twee fte beschikbaar.

Het kabinetsstandpunt op het rapport 'Waardevol Toerisme' van de Raad voor de Leefomgeving en Infrastructuur wordt in december aan uw kamer aangeboden.

Met de provincies heb ik op 9 oktober de Actieagenda Perspectief 2030 gepresenteerd. De Landelijke Data Alliantie is één van de eerste projecten waar we gezamenlijk aan werken. Binnen de Data Alliantie kunnen proefprojecten met lokale partijen vorm krijgen.

Antwoorden op de vragen gesteld door de ChristenUnie

1. Kennis- en innovatieconvenanten zijn mooi voorbeeld van samenwerking tussen publiek, bedrijven en kennisinstellingen. Wel nodig dat overheid blijft investeren in wetenschap die nodig is voor economische groei. Investeren in sleuteltechnologieën blijven achter. Wat gaat de minister hieraan doen?

Zie het antwoord bij D66, vraag 2.

2. Kan de staatssecretaris garanderen dat winkeliers die gedwongen moeten verhuizen binnen een winkelcentrum (vb. Dordrecht) het recht behouden om winkels niet te openen op zondag als zij dat niet willen?

Het lid Bruins verwijst naar de berichten over gedwongen verhuizing binnen het winkelcentrum Sterrenburg, waar enkele huurders gedwongen moeten verhuizen voor de renovatie. Met betrekking tot de zondagsopenstelling verandert er in dit geval in principe niets aan de afspraken, omdat de andere winkeliers niet verhuizen. Winkeliers zijn vrij om met elkaar of de verhuurder afspraken te maken over openingstijden op zondag, en een wijziging daarvoor kan in beginsel alleen in overleg tussen beide partijen.

Ik ben daarnaast voornemens een wetsvoorstel in te dienen dat de winkelier meer rechten geeft om niet akkoord te gaan met een wijziging van openingstijden, bijvoorbeeld wanneer een winkeliersvereniging met meerderheid van stemmen besluit tot bepaalde openingstijden, waar de winkelier niet mee eens is. Ik wil in situaties als dezen aan winkeliers een uitdrukkelijk instemmingsrecht toekennen. Ik ben mij daarnaast bewust van de wens van de Kamer om gedwongen zondagsopenstelling verder tegen te gaan. Ik ben me nog aan het beraden of ik aanvullende maatregelen tref bovenop het huidige wetsvoorstel. Ik ben daar met de sector over in gesprek.

Antwoorden op de vragen gesteld door 50Plus

1. Op welke wijze is er aandacht voor knelpunten, zoals producent van duurzaam asfalt die niet mee mag doen met aanbesteding omdat hij de enige is?

Het is bij overheidsopdrachten niet mogelijk om specifiek te vragen naar één bepaalde producent. Hiermee ontnemen je de gelijke kansen voor andere ondernemers om mee te doen bij aanbestedingen. Aanbestedende diensten mogen wel milieueisen of duurzaamheidscriteria hanteren bij overheidsopdrachten. Op die manier kan een aanbestedende dienst duurzaam inkopen en kunnen ondernemers die duurzaam asfalt produceren alsnog meedingen naar overheidsopdrachten. PIANOo biedt ondersteuning aan overheden die duurzaam willen inkopen. Overigens ben ik niet bekend met deze casus. Dat een ondernemer de enige is die een bepaald product aanbiedt kan als zodanig geen reden zijn om een bedrijf uit te sluiten bij aanbestedingen, zolang de gunningscriteria maar zo geformuleerd zijn dat eerlijke mededinging mogelijk is.

2. De overheid moet een rol nemen om bestemming van panden te wijzigen. Ziet de staatssecretaris mogelijkheden om gemeenten hiervoor te stimuleren en faciliteren?

Veel vooral middelgrote Nederlandse steden staan voor omvangrijke transformatieopgave om hun binnensteden ook voor de toekomst aantrekkelijk te houden. Dat betekent kernwinkelgebieden compacter maken en andere functies dan retail weer een plek geven in de binnenstad. Hierbij hebben gemeenten een rol om ervoor te zorgen dat panden nieuwe functies kunnen krijgen.

Binnen de Retailagenda werken publieke en private partijen samen om gemeenten hierin te ondersteunen. Er worden intervisiebijeenkomsten georganiseerd om kennis en ervaringen uit te wisselen. Er wordt uitleg gegeven over specifieke regelingen en instrumenten, zoals bijvoorbeeld over de Dienstenrichtlijn of het terugbrengen van overtollige plancapaciteit. Een ander initiatief van de Retailagenda is de inzet van reviewteams die gemeenten kunnen adviseren.

Antwoorden op de vragen gesteld door de SGP

1. Ondernemers durven geen klacht in te dienen bij een aanbesteding, omdat ze vaak meerdere aanbestedingen doen en als ze het wel doen wordt de klacht vaak te laat behandeld. SGP pleit voor betere rechtsbescherming in vorm van een aanbestedingsautoriteit bijv. onder de vleugels van ACM. Graag een reactie van de Stas hierop.

In mijn brief van 12 juli jl. (Kamerstuk 34252, nr. 13) en de beantwoording van de Kamervragen van mevrouw Palland (CDA) 31 oktober jl. (Kamerstuk 2019 D42874) heb ik maatregelen aangekondigd ter verbetering van de rechtsbescherming bij aanbesteden. Dit is ook besproken in het Algemeen Overleg over Aanbesteden op 31 oktober. Deze maatregelen zien op professionalisering van klachtenloketten, betere toegang tot de rechter en behoud van de Commissie van Aanbestedingsexperts als stok achter de deur. De inrichting van een aanbestedingsautoriteit is hier geen onderdeel van, zoals ook toegelicht in mijn brief van 12 juli jl. Met deze maatregelen wordt de rechtsbescherming van ondernemers verbeterd. De komende periode worden deze maatregelen nader uitgewerkt en ik zal uw Kamer daarover te zijner tijd nader informeren.

2. Wanneer kan de Kamer het wetsvoorstel tot het tegengaan van gedwongen zondagsopenstelling tegemoet zien?

Het afgelopen jaar heb ik samen met de sector onderzocht hoe om te gaan met de motie Stoffer/Verhoeven (Kamerstuk 35000 XIII, nr. 61). Ik verwacht begin volgend jaar uitsluitsel te kunnen geven hoe hier mee om te gaan.

Antwoorden op de vragen gesteld door DENK

1. Wat vindt de staatssecretaris van de daling van het ondernemersvertrouwen? Wat gaat zij doen om het tij te keren?

De conjunctuur enquête voor ondernemers (in het niet-financiële bedrijfsleven) meet elk kwartaal het ondernemersvertrouwen. Het ondernemersvertrouwen ligt ruimschoots boven het gemiddelde (2,1) sinds de start van de meting in 2008. Wel is het ondernemersvertrouwen na een piek in het eerste kwartaal van 2018 per saldo gedaald. In het vierde kwartaal van 2019 komt deze met (6,6) lager uit dan het ondernemersvertrouwen in het voorgaande kwartaal (10,6). Er zijn forse verschillen tussen sectoren in ondernemersvertrouwen. Het meest positief zijn de ondernemers in de bouw in de delfstoffenwinning en de autohandel en -reparatie is het sentiment negatief. De verwachtingen voor het vierde kwartaal voor de totale omzet, de export, inkooporders, personeel en investeringen zijn per saldo positief, maar wel veel minder positief dan in 2018 het geval zien. Deze cijfers geven weer dat het belangrijk is om te blijven werken aan een goed ondernemersklimaat. Het kabinet is zich daar ten volle van bewust en werkt hier hard aan. Onder meer met het MKB-actieplan, het missie gedreven innovatiebeleid, ons startup- en scale-up beleid en de nieuw aangekondigde acties in de beleidsvisie mkb-financieringsmarkt.

2. De grootste zorg bij ondernemers is het personeelstekort. Wat gaat het kabinet hieraan doen? Deelt de minister dat we in onze economie meer werk van arbeidsmigratie moeten maken en dat we diversiteit moeten omarmen?

Het kabinet neemt het personeelstekort bij ondernemers uiterst serieus. Om die reden hebben we besloten om het Techniekpact voort te zetten en is personeel één van de belangrijkste thema's in het MKB-actieplan. In de Voortgangsrapportage van het Techniekpact (Kamerstuk 32 637, nr. 373), die ik op 20 mei jl. naar uw Kamer heb gestuurd, informeren we over de stand van zaken van de acties van betrokken partijen. Niet alleen de ministeries van SZW, OCW en EZK zijn

betrokken, maar ook regio's, onderwijsinstellingen, werknemers, brancheorganisaties en werkgevers. Een vergelijkbaar stuk over het MKB-actieplan heb ik op 11 juli jl. naar uw Kamer gestuurd (Kamerstuk 32 637, nr. 379). In de stukken ziet u hoeveel er gebeurt. Er gebeurt veel meer, maar ik zal een voorbeeld eruit lichten, omdat we hier zelf over gaan.

MKB!dee: Dit is een experimentele regeling, waarmee we ondernemers proberen te stimuleren door meer te gaan investeren in scholing en ontwikkeling. Dat doen we door ondernemers uit te dagen met ideeën te komen voor het oplossen van belemmeringen. Vervolgens krijgt de ondernemer subsidie om zijn idee uit te voeren. Vorig jaar zijn er 14 aanvragen toegekend. Ik verwacht begin december een nieuwe tranche te kunnen toekennen. Door het succes vorig jaar is er dit jaar flink meer geld beschikbaar: 7,8 miljoen euro. In 2020 is er 10 miljoen euro beschikbaar en in 2021 7 miljoen euro. We trekken samen op met SZW.

3. Het mkb komt te weinig aan krediet. Wel Qredits, maar dit gaat gepaard met een hoge rente. De zwakste schouders dragen hierdoor de zwaarste lasten. Deelt de minister deze mening en dat het onrechtvaardig is dat kleine ondernemers met deze hoge rente te maken krijgen?

Qredits heeft ruim 17.000 kredieten verstrekt aan kleine en startende ondernemers met haalbare ondernemersplannen die bij de bank geen financiering verkrijgen. Op dit moment verstrekt Qredits ruim 350 kredieten per maand. Naast krediet kunnen ondernemers bij Qredits coaching/begeleiding krijgen. Deze ondernemers hebben door Qredits hun ondernemersplannen kunnen realiseren. Voor deze kredieten betalen ondernemers een rentevergoeding aan Qredits. De rente van Qredits wordt onder andere bepaald door de kosten van Qredits. De rente is met afsluitprovisie een inkomstenbron voor Qredits om zo de kosten te dekken voor het verstrekken en beheren van kredieten. Daarnaast dient Qredits de kosten als gevolg van kredieten die niet worden terugbetaald (defaults) en de fundingkosten (rente die Qredits betaalt aan haar financiers) uit de inkomsten te dekken. Qredits heeft de afgelopen jaren een positief resultaat behaald en heeft daarom toen het kon de rente voor ondernemers verlaagd; zowel in 2017 als in 2018 is de rente met 1% verlaagd. De rente voor een microkrediet bedraagt 8,75% en voor een mkb kredieten tussen de 5,75 en 7,75%.

4. Kleine ondernemers kunnen niet het risico nemen om mensen aan te nemen omdat er geen betaalbare verzekeringen zijn voor zieke werknemers. De overheid zou dit risico op zich moeten nemen en daarmee zorgen voor betere werkgelegenheid. Graag een reactie van de minister hierop. Private verzekeraars zouden komen met een aanbod voor verzekering. Hoe staat het hiermee?

Dit ligt niet op het beleidsterrein van EZK, maar op dat van SZW.

5. Discriminatie bij ondernemers. Onderzocht moet worden of FIOD en Belastingdienst ondernemers van migratie-komaf extra controleren. Is de minister bereid dit te onderzoeken?

De minister van EZK gaat niet over de uitvoering door de Belastingdienst/FIOD. De staatssecretaris van FIN is daarvoor verantwoordelijk.

6. Discriminatie bij aanbestedingen. Onderzoek naar hoe en op welke manier ondernemers mogelijk gediscrimineerd worden bij aanbestedingen. Graag een reactie.

De aanbestedingsregels creëren een gelijk speelveld tussen ondernemers. Het kan niet zo zijn dat ondernemers gediscrimineerd worden bij aanbestedingen. Dit is zelfs strafbaar. Het is daarom belangrijk dat ondernemers altijd aangifte doen van discriminatie. Dit kan bijvoorbeeld bij de klachtafhandeling van de aanbestedende dienst en door contact op te nemen met het antidiscriminatiebureau.

Antwoorden op de vragen gesteld door lid Van Haga

1. Criminelen genieten de bescherming van hun privacy. Zo niet de ondernemers die straks worden opgenomen in het UBO-register. Wat doet de regering om de privacy van ondernemers beter te beschermen?

De openbaar beschikbare gegevens blijven beperkt tot het minimum dat krachtens de vierde herziene Witwasrichtlijn verplicht openbaar moet worden gemaakt, namelijk naam, geboortemaand en -jaar, woonstaat, nationaliteit en de aard en omvang van het door de uiteindelijk belanghebbende gehouden economische belang. Er worden praktische maatregelen voorzien om de gegevens van UBO's te beschermen. De UBO-gegevens kunnen alleen door middel van stuksgewijze bevraging worden verkregen. Bulklevering van deze gegevens is niet voorzien. Net als in het Handelsregister is het niet mogelijk op naam van natuurlijke personen te zoeken. De informatie is alleen beschikbaar door te zoeken op de naam van de onderneming of rechtspersoon.

Tot slot kunnen UBO's in uitzonderlijke omstandigheden en per geval afscherming van hun informatie aanvragen. Deze uitzondering is aan de orde indien toegang tot de informatie de UBO blootstelt aan een onevenredig risico, een risico op fraude, ontvoering, chantage, afpersing, pesterijen, geweld of intimidatie of als de UBO minderjarig of handelingsonbekwaam is. Het wetsvoorstel UBO-register zal naar verwachting in de eerste week van december plenair worden behandeld.

2. Wat gaan we op korte termijn doen aan de transportkosten vanuit China in de e-commerce sector?

Tijdens het extra Wereldpostunie congres eind september in Geneve zijn afspraken gemaakt die ervoor zorgen dat de zorgen over oneerlijke concurrentie vanuit China door te lage verzendtarieven sneller worden geadresseerd dan bij de eerdere internationale afspraken in de Wereldpostunie. Chinese webshops kunnen minder lang profiteren van de huidige lage vergoeding. Bovendien wordt de BTW vrijstelling voor e-commerce zendingen uit derde landen onder de 22 euro per 1 januari 2021 afgeschaft. Bij invoer van goederen is in principe in Nederland BTW verschuldigd. Wel geldt op dit moment een vrijstelling van BTW voor goederen met een waarde tot maximaal 22 euro. Op grond van nieuwe Europese regelgeving wordt deze vrijstelling per 1 januari 2021 afgeschaft. Een wetsvoorstel waarmee deze regels worden geïmplementeerd zal naar verwachting in het eerste kwartaal van 2020 aan de Tweede Kamer worden aangeboden. Vanaf de inwerkingtreding van dat voorstel moet over alle goederen die worden ingevoerd BTW worden betaald, dus ongeacht de waarde. Ook hiermee wordt een factor weggenomen die tot verschil leidde tussen de kosten voor Nederlandse webshops en ondernemers in derde landen zoals China.

3. Kunt u een overzicht van alle maatregelen van alle ministeries die de afgelopen 2 jaar zijn genomen die de ondernemers in positieve en negatieve zin hebben getroffen?

Niet alle maatregelen worden vastgelegd in regelgeving en niet elke vorm van regelgeving bevat een of meerdere maatregelen. Om de ervaren regeldruk door ondernemers te verminderen heb ik een actief beleid dat uitgaat van de grootste knelpunten in ervaren regeldruk en die regeldruk aanpakt. Instrumenten als de mkb-toets, life-events, de strategische commissie betere regelgeving en niet te vergeten de toetsing door het ATR dragen bij aan reductie van de ervaren regeldruk. Ik rapporteer hier regelmatig over aan de Kamer.

Ministerie van Economische Zaken
en Klimaat

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

De Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Binnenhof 4
2513 AA DEN HAAG

**Directoraat-generaal
Bedrijfsleven & Innovatie**

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001003214369000

T 070 379 8911 (algemeen)
F 070 378 6100 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/ezk

Datum 21 november 2019
Betreft Handreiking Dienstenrichtlijn en ruimtelijke ordening

Ons kenmerk
DGBI / 19243697

Bijlage(n)
1

Geachte Voorzitter,

In mijn brief aan uw Kamer van 4 december 2018¹ heb ik toegezegd tegemoet te willen komen aan de behoefte bij de medeoverheden over de vraag hoe en op welke wijze voldaan kan worden aan de gewenste motiveringsplicht ten aanzien van beperkingen die worden gesteld aan de vestiging of uitoefening van een dienst in ruimtelijke plannen. Met de handreiking Dienstenrichtlijn en ruimtelijke ordening kom ik, mede namens de minister voor Milieu en Wonen, tegemoet aan deze behoefte. U vindt de handreiking in de bijlage bij deze brief.

Door de uitspraak van het Europese Hof van Justitie naar aanleiding van de Zaak Visser Vastgoed/Appingedam is duidelijk geworden dat ook retail een dienst is en daarom onder de Dienstenrichtlijn valt. Aanleiding voor de zaak was het feit dat de gemeente Appingedam in haar bestemmingsplan een zogenaamde "brancheringsregeling" heeft opgenomen. Daarin is opgenomen dat het Woonplein van Appingedam alleen bestemd is voor volumineuze detailhandel (meubelzaken, keukenwinkels en bouwmarkten), terwijl een aantal appellanten, waaronder Visser Vastgoed Beleggingen, de locatie wenst te verhuren aan exploitanten van winkels voor niet-volumineuze detailhandel (bijvoorbeeld schoenenwinkels). Volgens Visser Vastgoed Beleggingen zou de brancheringsregeling in strijd zijn met de Dienstenrichtlijn. Uitgangspunt van de Dienstenrichtlijn is dat in principe geen beperkingen opgelegd dienen te worden aan de toegang tot en de uitoefening van dienstenactiviteiten. Beperkingen van het recht op vrije vestiging, bijvoorbeeld door het stellen van ruimtelijke regels, zijn gebonden aan strenge voorwaarden.

Op 24 juli 2019 heeft de Raad van State een definitieve uitspraak gedaan in deze zaak over de vraag of de branchebeperkingen in het bestemmingsplan van Appingedam in overeenstemming zijn met de Dienstenrichtlijn en geoordeeld dat dit inderdaad het geval is. De uitspraak is belangrijk omdat hiermee duidelijk is geworden dat gemeenten en provincies ook in de toekomst kunnen beschikken over ruimtelijke ordeningsinstrumenten om de vestiging van retailbedrijven te sturen. De casus Appingedam heeft ook een aanscherping opgeleverd van de wijze waarop de Dienstenrichtlijn moet worden begrepen binnen de ruimtelijke ordening. Er moet namelijk sprake zijn van een duidelijke relatie tussen de

¹ Kamerstuk 31579, nr. 26

maatschappelijke doelen die worden gesteld en de maatregelen die daar voor worden getroffen. Gemeenten en provincies zullen daarom kritisch moeten kijken naar hun huidige regelgeving. De lessen die geleerd kunnen worden van deze specifieke casus zijn ook relevant voor andere gemeenten en voor provincies. Op basis van deze lessen en die van andere relevante cases is een handreiking Dienstenrichtlijn en ruimtelijke ordening ontwikkeld. Deze handreiking biedt inzicht in de achtergrond en de doelstelling van de Dienstenrichtlijn en het Nederlandse detailhandelsvestigingsbeleid en stelt gemeenten en provincies in staat hun ruimtelijke voorschriften te toetsen aan de Dienstenrichtlijn, deze opnieuw te doordenken en zonodig aan te passen. De handreiking is breed verspreid naar onder meer gemeenten en provincies via vakbladen en de kanalen van VNG, G40 en IPO.

Hoogachtend,

mr. drs. M.C.G. Keijzer
Staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat

Van: 10.2e
Aan: 10.2e
Cc: 10.2e
Onderwerp: FW: verzoek in het kader van vragen Tweede Kamer over toepassing Dienstenrichtlijn op ambulante_handel - Standplaatsvergunningen België
Datum: donderdag 21 november 2019 14:46:45
Bijlagen: [Ambulante activiteiten 2019 - Vlaanderen.pdf](#)

Beste,

Ik heb uw vraag over de regeling van standplaatsvergunningen voor de ambulante handel ontvangen.

Ik zal er zo precies mogelijk op proberen te antwoorden.

Sinds de 6de staatshervorming in België (2011) is het organiseren van ambulante activiteiten een gewestelijke bevoegdheid. Dit betekent dat de gewesten Vlaanderen, Wallonië en Brussel hoofdstedelijk gewest elks de ambulante activiteiten op hun eigen manier organiseren. Vlaanderen heeft met een Wetswijziging in 2017 de steden en gemeenten meer autonomie gegeven in het bepalen van hoe ze ambulante activiteiten organiseren:

“De wetswijziging in 2017 creëert voor de gemeenten de ruimte om beter en sneller in te spelen op de specifieke en wijzigende context op hun grondgebied. Hun visie op de ambulante activiteiten kunnen ze gestalte geven door een passende regeling uit te werken. Die regeling moeten ze niet langer aan het Agentschap Innoveren & Ondernemen voorleggen, wat een belangrijke administratieve vereenvoudiging is.”

Sinds de wetswijziging in 2017 is het volgende veranderd:

- De minimum opzegtermijn voor een definitieve opheffing van een standplaats op een openbare markt is verlaagd van 1 jaar naar 6 maanden. Deze kortere, maar in elke gemeente gegarandeerde, minimum opzegtermijn biedt enerzijds de nodige bescherming aan de ambulante handelaar en anderzijds de nodige flexibiliteit aan de gemeentelijke overheid.
- Voortaan kunnen ook de standplaatsen die toegewezen worden van dag tot dag, de zogenaamde losse standplaatsen, vooraf worden toegewezen.
- Administratieve vereenvoudiging
- Sinds de hervorming is de gemeente niet langer verplicht om haar ontwerp van reglement (rond ambulante handel) voor advies voor te leggen aan de Vlaamse minister bevoegd voor economie. Ook moet het definitieve reglement niet meer aan het Agentschap Innoveren & Ondernemen worden bezorgd.

De wet onderscheidt op dat vlak twee soorten standplaatsen op een openbare markt:

- standplaatsen toegewezen per abonnement;
 Dit zijn standplaatsen voor een langere periode. De gemeente bepaalt de duur van de abonnementen in het gemeentelijk reglement. Ze kan de duur diversifiëren.
 De gemeente of de concessionaris bepaalt zelf het aantal standplaatsen per abonnement op de openbare markt.
 Sinds de wetswijziging in 2017 moet de gemeente of de concessionaris niet langer een minimum aantal standplaatsen met abonnementen voorbehouden voor de zogenaamde standwerkers.

- standplaatsen toegewezen van dag tot dag - (losse standplaatsen).
Deze plaatsen worden toegewezen voor de duur van de markt op één bepaalde dag. Ze worden ook 'losse standplaatsen' genoemd. Het aantal standplaatsen toegewezen van dag tot dag, op een openbare markt bepaalt de gemeente of concessionaris zelf. Sinds de wetswijziging van 2017 is de gemeente niet langer verplicht om losse standplaatsen op haar openbare markt te voorzien.

De gemeenten en steden hebben dus volledig autonomie om de standplaats abonnementen (vergunningen) zo lang of zo kort maken als zij willen. Voor meer informatie hierover; bekijk de bijlage. Daarin staan de organisatie van ambulante activiteiten in Vlaanderen en de wetswijziging van 2017 uitgebreid uitgelegd.

Ik heb naar enkele Vlaamse steden gekeken om een duidelijkere beeld te hebben.

Antwerpen

In Antwerpen kan je een abonnement voor een staanplaats aanvragen voor maximaal 1 jaar. Het abonnement wordt dan stilzwijgend verlengd.

Gent

Met uitzondering van de dag-standplaatsen wordt:

- een abonnement van 12 maanden verleend voor de standplaatsen op volgende markten:

- Ledebergplein
- Edmond van Beverenplein
- Vrijdagmarkt (vrijdagmorgen)
- Vrijdagmarkt (zaterdagnamiddag)
- Schooldreef Gentbrugge
- Sint-Michielsplein
- Groentenmarkt (biomarkt op vrijdagmorgen)
- Kouter
- Bij Sint-Jacobs en Beverhoutplein (vrijdag, zaterdag en zondag)
- Oude Beestenmarkt (enkel markt in vogels, troeteldieren en toebehoren en markt in kleine huis- en neerhofdieren)
- Rerum Novarumplein

- een abonnement van 6 maanden (1 april-30 september) verleend voor de standplaatsen op de Groentenmarkt - ambachtenmarkt - op zaterdag en/of zon- en feestdag.

Ook deze abonnementen worden stilzwijgend verlengd.

Leuven

De abonnementen worden toegekend voor de duur van 12 opeenvolgende maanden.

Na verloop van deze termijn worden zij stilzwijgend verlengd met een nieuwe periode van 12 maanden behoudens anders bepaald door:

- de aanvrager (cf. artikel 104 van onderhavige rubriek) en
- behoudens opzegging bij aangetekend schrijven met ontvangstbewijs of op een duurzame drager (email,...) tegen ontvangstbewijs door het gemeentebestuur (cf. artikel 106 van onderhavige rubriek).

Hoogstraten (grensgemeente)

In Hoogstraten is er de mogelijkheid om een jaar- of halfjaarabonnement af te sluiten voor een standplaats

Essen (grensgemeente)

Ook in Essen kan je een abonnement voor een staanplaats aanvragen voor maximaal 1 jaar. Het abonnement wordt dan stilzwijgend verlengd.

Ik hoop dat ik u hiermee verder heb kunnen helpen.

Laat mij weten als u nog met vragen zit.

Vriendelijke groeten,

10.2e

Handelsattaché

Attachée Commerciale

T +32 10.2e

M +32 10.2e

10.2e [@minbuza.nl](mailto:10.2e@minbuza.nl)

Ambassade van het Koninkrijk der Nederlanden

Kortenberglaan 4-10, Ave de Cortenbergh 4-10 | 1040 Brussel

Facebook.com/nederlandinbelgie | [TW.@NLinBE](https://twitter.com/NLinBE)

www.nederlandwereldwijd.in/landen/belgie

Help save paper! Do you really need to print this email?

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Van: 10.2e
Aan: 10.2e
Onderwerp: RE: beantwoording SO vragen ambulante handel
Datum: vrijdag 29 november 2019 12:04:27

Ha 10.2e

11.1

Groet,
10.2e

Van: 10.2e @minezk.nl>
Verzonden: woensdag 27 november 2019 16:37
Aan: 10.2e @minezk.nl>
Onderwerp: RE: beantwoording SO vragen ambulante handel

Yep!!

10.2e

[Snr. Beleidsmedewerker](#)

.....
 Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
 Directie Mededinging en Consumenten (CE-MC)
 Bezuidenhoutseweg 73 (B-Zuid 2)
 Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag
 T: 06 10.2e
 E: 10.2e @minezk.nl
 W: www.rijksoverheid.nl

Van: 10.2e)
Verzonden: woensdag 27 november 2019 16:27
Aan: 10.2e @minezk.nl>
Onderwerp: RE: beantwoording SO vragen ambulante handel

Ha 10.2e

Even ter controle: ik neem aan dat je bedoelt dat de vergunning stilzwijgend wordt verlengd als er geen belangstelling is van anderen?

Groet,
10.2e

Van: 10.2e
Verzonden: zondag 24 november 2019 19:14
Aan: 10.2e @minezk.nl>
Onderwerp: beantwoording SO vragen ambulante handel

Ha 10.2e, 1 vraagje tussendoor: is stilzwijgende verlenging van een schaarse vergunning toegestaan? In belgie doen ze dat in ieder geval. Dus: indien er na afloop van de termijn een belangstelling van anderen is, dan kan de vergunning stilzwijgend met een volgende termijn

worden verlengd. Kunnen we zeggen dat gemeenten in NL die optie ook zouden kunnen gebruiken?

10.2e

Verstuurd vanaf mijn iPad

Op 22 nov. 2019 om 14:49 heeft 10.2e @minezk.nl> het volgende geschreven:

Beste 10.2e en 10.2e , op mijn verzoek heeft BBR de reactietermijn wat opgeschoven en wel tot uiterlijk 15 december. Dat is een zondag. Ik zou dan zelf zeggen in de weekendtas van de stas op 12 of 13 december (afhankelijk wanneer die gaat). Dat betekent medeparafen van onze resp MT's uiterlijk 11 december. Het lijkt mij dan verstandig dat wij **uiterlijk 6 december alle conceptantwoorden gereed** hebben en dat we die gedrieën kunnen afstemmen en op elkaars antwoorden nu kunnen reageren. Daar hebben we dan 9 en 10 december voor, zodat we 10 december einde dag een definitief verhaal naar onze MT's kunnen sturen. Is dat OK?

10.2e

Snr. Beleidsmedewerker

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
Directie Mededinging en Consumenten (CE-MC)
Bezuidenhoutseweg 73 (B-Zuid 2)
Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag

T: 06 10.2e

E: 10.2e @minezk.nl

W: www.rijksoverheid.nl

Van: 10.2e
Aan: 10.2e
Cc: 10.2e
Onderwerp: AW: verzoek in het kader van vragen Tweede Kamer over toepassing Dienstenrichtlijn op ambulante_handel
Datum: dinsdag 3 december 2019 16:19:40

Geachte heer 10.2e

Excuses voor de late beantwoording van uw vraag.

Graag deel ik u mee dat er in Duitsland of in de deelstaten geen algemene wettelijke regeling bestaat voor vergunningverlening van standplaatsen voor marktkramen. De markten worden meestal door lokale autoriteiten georganiseerd. Iedere gemeente heeft een eigen marktregelgeving "Marktsatzung" die door de "Stadtrat" (gemeenteraad) besloten wordt. Over het algemeen geldt dat de standhouder voor een vergunning voor een gewenste markt moet "solliciteren" bij de betreffende gemeente. Na goedkeuring en vervolgens een proeftijd wordt een vergunning verleend voor de duur van 1 jaar. Deze vergunning wordt dan desgewenst telkens met 1 jaar verlengd. Houd er wel rekening mee dat dit per gemeente kan verschillen!

Als voorbeeld stuur ik u de *Marktsatzung* van de gemeente Kleef:

[https://www.kleve.de/C12576CD004C16B8/files/32-04.pdf/\\$file/32-04.pdf?openElement](https://www.kleve.de/C12576CD004C16B8/files/32-04.pdf/$file/32-04.pdf?openElement) en de gemeente Goch: [https://www.goch.de/C12574CE0020E7AD/files/3204.pdf/\\$file/3204.pdf?openElement](https://www.goch.de/C12574CE0020E7AD/files/3204.pdf/$file/3204.pdf?openElement)

De marktregelgeving van de gemeentes wordt gepubliceerd op het internet.

Ik hoop u met dit antwoord van dienst geweest te zijn. Voor verdere vragen kunt u natuurlijk graag contact met mij opnemen.

Met vriendelijke groet,

10.2e
handelsmedewerker

.....
Consulaat-Generaal van het Koninkrijk der Nederlanden
 Bennigsen-Platz 1 | 40474 Düsseldorf | Duitsland
 .....

T +49 (0)211 10.2e
 M +49 (0)175 10.2e
 10.2e @minbuza.nl
[Website Nederlandwereldwijd](#)
 .....

From: 10.2e @minbuza.nl>

Sent: donderdag 28 november 2019 15:25

To: 10.2e @minezk.nl>; 10.2e @minbuza.nl>

Cc: 10.2e @minbuza.nl>

Subject: RE: verzoek in het kader van vragen Tweede Kamer over toepassing Dienstenrichtlijn op ambulante_handel

Beste heer 10.2e

Wij willen u graag onze excuses aanbieden dat u tot nu toe nog geen antwoord heeft ontvangen en laten u z.s.m. weten wanneer wij uw vraag kunnen beantwoorden.

Met vriendelijke groeten,

10.2e

Handelsassistente / Handelsassistentin
Economische afdeling / Wirtschaftsabteilung

Ambassade van het Koninkrijk der Nederlanden
Botschaft des Königreichs der Niederlande
Klosterstraße 50 | 10179 Berlin | Deutschland

T +49 (0)30 10.2e

E 10.2e @minbuza.nl

<https://twitter.com/NLinDeutschland>

<https://www.nederlandwereldwijd.nl>

<https://www.sieunddieniederlande.nl>

From: 10.2e @minezk.nl>

Sent: donderdag 28 november 2019 13:59

To: 10.2e @minbuza.nl>

Cc: 10.2e @minbuza.nl>

Subject: RE: verzoek in het kader van vragen Tweede Kamer over toepassing Dienstenrichtlijn op ambulante_handel

Beste collega's, omdat ik nog geen reactie zag op de mail vanuit Berlijn van 15 november, wilde ik graag even checken of dit verzoek nu wel of niet wordt opgepakt. Wij moeten namelijk uiterlijk voor 15 december richting de Tweede Kamer reageren en dus moeten de antwoorden al eerder die week naar de bewindspersoon ter ondertekening. Heel graag zou ik daarom het comfort krijgen dat ik weet dat jullie kans zien informatie te verstrekken over het beleid in de Bundeslander cq lokale gemeenten mbt de Dienstenrichtlijn en ambulante handel (het gaat dan vooral om vergunningverlening ja/nee, geldigheidsduur, automatische verlenging, op welke wijze kunnen ambulante ondernemers in aanmerking komen voor een vergunning?).

Ik hoor heel graag. Met vriendelijke groeten,

10.2e

Snr. Beleidsmedewerker

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
Directie Mededinging en Consumenten (CE-MC)
Bezuidenhoutseweg 73 (B-Zuid 2)
Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag

T: 06 10.2e

E 10.2e @minezk.nl

W: www.rijksoverheid.nl

Van: 10.2e @minbuza.nl>

Verzonden: vrijdag 15 november 2019 16:05

Aan: 10.2e @minbuza.nl>

cc: 10.2e @minezk.nl>

Onderwerp: FW: verzoek in het kader van vragen Tweede Kamer over toepassing Dienstenrichtlijn op ambulante_handel

Goedemiddag collega's in Düsseldorf,

Ik hoop dat de verhuizing goed gegaan is en snel achter de rug is.
Zie onderstaand verzoek van EZK. Kunnen jullie Remon helpen?

Bij voorbaat dank en groeten,

10.2e

From: 10.2e <10.2e@minbuza.nl>

Sent: vrijdag 15 november 2019 11:48

To: 10.2e <10.2e@minbuza.nl>

Subject: FW: verzoek in het kader van vragen Tweede Kamer over toepassing Dienstenrichtlijn op ambulante_handel

---

From: 10.2e <10.2e@minezk.nl>

Sent: vrijdag 15 november 2019 11:26

To: 10.2e <10.2e@minbuza.nl>; 10.2e <10.2e@minbuza.nl>

cc: 10.2e <10.2e@minbuza.nl>; 10.2e <10.2e@minezk.nl>

Subject: verzoek in het kader van vragen Tweede Kamer over toepassing Dienstenrichtlijn op ambulante_handel

Goedemorgen, graag zou ik hierbij willen vragen om assistentie ten behoeve van schriftelijke kamervragen die zien op de situatie in Duitsland en België mbt (lokale) vergunningen voor marktkramen. Zie de gegeelde passage in bijgaande inbreng vanuit de Tweede Kamer. Kunt u mij informeren of jullie vanuit de ambassade hier inderdaad behulpzaam bij kunnen zijn, of mij eventueel anders doorverwijzen naar de juiste collega of instantie?

Vriendelijke groeten,

10.2e

[Snr. Beleidsmedewerker](#)

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
Directie Mededinging en Consumenten (CE-MC)
Bezuidenhoutseweg 73 (B-Zuid 2)
Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag

T: 06 10.2e

E: 10.2e <10.2e@minezk.nl>

W: www.rijksoverheid.nl

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch

verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Help save paper! Do you really need to print this email?

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Help save paper! Do you really need to print this email?

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Van: 10.2e
Aan: 10.2e
Cc: 10.2e
Onderwerp: RE: DOMUS-19274006-v1-SO_Reactie_op_de_gewijzigde_motie-Stoffer_en_Wörsdörfer_over_ambulante_handel_14-11-2019
Datum: maandag 9 december 2019 11:48:46

Ha 10.2e

De vraag die wordt gesteld is of de staatssecretaris bereid is om een minimum termijn van 10 jaar in te stellen. Deze vraag dient negatief te worden beantwoord. Het is niet te verdedigen dat een schaarse vergunning niet langer dan nodig wordt verleend als er een minimale termijn van 10 jaar wordt vastgesteld, aangezien niet iedere onderneming heeft minimaal 10 jaar nodig om de gedane investeringen terug te verdienen.

De vraag of er überhaupt een minimumtermijn kan worden ingesteld wordt niet gesteld. Het is niet dat de dienstenrichtlijn dit verbiedt, maar er zijn voorwaarden waaraan moet worden voldaan met betrekking tot het verlenen van een schaarse vergunning en die zijn slecht te verdedigen wanneer een minimale termijn wordt vastgesteld. 11.1

Groet,
10.2e

Van: 10.2e @minezk.nl>
Verzonden: vrijdag 6 december 2019 15:40
Aan: 10.2e @minezk.nl>
Onderwerp: Re: DOMUS-19274006-v1-SO_Reactie_op_de_gewijzigde_motie-Stoffer_en_Wörsdörfer_over_ambulante_handel_14-11-2019

Beste 10.2e ik heb nog één vraag: jouw antwoord op de allereerste vraag is m.i. feitelijk geen reactie op de vraag. Die luidt of de stas een minimum vergunningstermijn kan instellen. Zou dat kunnen of kan dat niet? Zou je daar nog naar willen kijken? Dank,
10.2e

Verstuurd vanaf mijn iPhone

Op 6 dec. 2019 om 11:22 heeft 10.2e @minezk.nl> het volgende geschreven:

Beste 10.2e en 10.2e ,

Bij deze mijn opzet voor de antwoorden vanuit WJZ. Mochten jullie vragen en of opmerkingen hebben, dan hoor ik dat graag.

Groet,
10.2e

Van: 10.2e @minezk.nl>
Verzonden: woensdag 20 november 2019 10:55
Aan: 10.2e @minezk.nl>; 10.2e @minezk.nl>
cc: 10.2e @minezk.nl>

Onderwerp: DOMUS-19274006-v1-SO_Reactie_op_de_gewijzigde_motie-
Stoffer_en_Wörsdörfer_over_ambulante_handel_14-11-2019

Beste 10.2e , ter voorbereiding op ons overleg morgen om 10u: ik heb de bijgaande vragen verder onderverdeeld en een voorstel gedaan voor voortouw beantwoording. Dat helpt hopelijk bij een efficiënter overleg morgen.

<DOMUS-19274006-v1-SO_Reactie_op_de_gewijzigde_motie-
Stoffer_en_Wörsdörfer_over_ambulante_handel_14-11-2019.docx>

TER ONDERTEKENING

Aan de Staatssecretaris

Chief Economist

Auteur

10.2e

T 070 10.2e

10.2e @minezk.nl

Datum

11 december 2019

Kenmerk

CE / 19302689

Bhm

19303085

Kopie aan

MT-MC, 10.2e

Bijlage(n)

1

nota

Antwoorden op schriftelijk overleg motie Stoffer en
Worsdorfer over ambulante handel

Parafenroute

CE

Michiel Boots

MC, directeur

Annet Jonk

WJZ, coördinerend jurist

10.2e

TOP, plv. directeur

10.2e

12-12-2019

BBR

10.2e

Aanleiding

De vaste commissie voor Economische Zaken en Klimaat heeft op 14 november een aantal schriftelijke vragen voorgelegd over de reactie op de gewijzigde motie-Stoffer/Wörsdörfer over ambulante handel (Kamerstuk 32637, nr. 381).

Advies

Akkoord gaan met het versturen van bijgaande antwoorden.

Kernpunten

- U heeft op 5 oktober jl. schriftelijk gereageerd op de motie van Stoffer en Wörsdörfer in relatie tot ambulante handel en schaarse vergunningen. Zij hebben vervolgvragen gesteld.
- In deze vervolgvragen ligt de nadruk op twee onderwerpen:
  - o de duur van de vergunningstermijn (waarbij u wordt gevraagd om het vaststellen van een generieke minimumtermijn); en
  - o de vraag wanneer een vergunning nu precies schaars is.
- In de beantwoording legt u uit dat de vraag of sprake is van schaarste los staat van het aantal belangstellenden voor een vergunning. Schaarste ontstaat reeds op het moment dat bijvoorbeeld het aantal of de locatie wordt beperkt. In dat geval wordt door een beperkte vergunningsduur voorkomen dat nieuwe toetreders geen kans zouden krijgen.
- Het bepalen van een generieke minimumtermijn is niet mogelijk omdat dit niet strookt met de verschillende terugverdientijden die per soort onderneming zullen gelden. Een vergunning mag niet buitensporig lang zijn om andere ondernemers gelijke kansen te bieden, maar lang genoeg zodat de investering om de vergunning uit te oefenen kan worden terugverdiend. Deze termijnen zullen per branche verschillen.
- In België en Duitsland worden over het algemeen kortere termijn gehanteerd dan in Nederland: een jaar tegenover een gemiddelde van vijf jaar.

Ontvangen BBR

Chief Economist

Kenmerk
CE / 19302689

- U bevestigt nogmaals dat de VNG heeft toegezegd dat VNG diverse acties onderneemt met het oog op kennisdeling en juridische ondersteuning van gemeenten en zegt toe dat u de Tweede Kamer op de hoogte houdt.
- 11.1 [REDACTED]

Van: 10.2e
Aan: 10.2e
Onderwerp: Fwd: schaarse vergunningen
Datum: vrijdag 14 februari 2020 08:58:21

Verstuurd vanaf mijn iPad

Begin doorgestuurd bericht:

Van: 10.2e
Datum: 2 oktober 2019 om 17:23:21 CEST
Aan: 10.2e
Kopie: 10.2e
Onderwerp: Antw: schaarse vergunningen

Beste 10.2e, ik wilde je er even van op de hoogte stellen dat de staatssecretaris komende zaterdagmiddag (5 oktober) het rapport van de CVAH in ontvangst zal nemen tijdens een evenement in Spakenburg. Ik heb begrepen dat daar ook Radio1/NOS bij aanwezig zullen zijn. Wij hebben de staatssecretaris geïnformeerd langs de lijn zoals hieronder ook door jou bevestigd. We benadrukken daarbij dus dat een aantal gemeenten die al veel werk op dit terrein hebben verricht wellicht als best practice kunnen dienen en dat EZK kennisuitwisseling aanmoedigt.

Verstuurd vanaf mijn iPhone

Op 11 sep. 2019 om 14:00 heeft 10.2e
 <10.2e@vng.nl> het volgende geschreven:

Hallo 10.2e

In het telefoongesprek zette je uiteen dat ministerie kiest voor lijn van best practices, die door CVAH worden verzameld. Zoals gezegd vind ik dat prima. De VNG biedt op haar website ook praktijkvoorbeelden aan.

Ik wees je op de VNG juridische 2-daagse. Die wordt gehouden op 11 en 12 november in Arnhem (Papendal). Op 12 november is er een workshop over schaarse vergunningen, waarin de gemeenten Apeldoorn en Helmond over hun aanpak vertellen. De inleidende tekst voor die workshop luidt:

“Vorig jaar heeft de VNG de nieuwe Handreiking schaarse vergunningen uitgebracht. Een juridisch kader dat toen op de Juridische 2-daagse is toegelicht. Nu nemen wij u mee naar de praktijk. De gemeenten Apeldoorn en Helmond vertellen over hun aanpak. Het gaat over marktstandplaatsen, coffeeshops, speelautomatenhallen, seksinrichtingen en evenementen. En natuurlijk is er ruimte voor discussie.

Sprekers:

10.2e, gemeente Apeldoorn

10.2e, gemeente Apeldoorn

10.2e, 10.2e gemeente Helmond”

<https://www.vngjuridische2daagse.nl/>

Je zei dat minister van het CVAH-rapport in een officieel moment wil overhandigen aan een wethouder van een gemeente die al veel met schaarse vergunningen gedaan heeft. Ik weet er zo gauw geen een, maar misschien bestuurder van gemeente Apeldoorn? Ik mail daarom ook even cc aan 2 collega's.

Je zei dat er ook gemeenten lid zijn van CVAH. Dat lijkt me sterk, want het is een ondernemersvereniging. Wel biedt het CVAH een dienstenpakket voor gemeenten aan. <https://www.cvah.nl/gemeenten/>

Groet,

10.2e

(werkdagen: maandag t/m donderdag)

Van: **10.2e** [<@minezk.nl>](mailto:@minezk.nl)

Verzonden: vrijdag 9 augustus 2019 10:40

Aan: **10.2e** [<@VNG.NL>](mailto:@VNG.NL)

cc: **10.2e** [<@VNG.NL>](mailto:@VNG.NL)

Onderwerp: Re: schaarse vergunningen

Beste **10.2e**

Dank voor de reactie. Dat is een bijzonder helder signaal dat niets aan duidelijkheid te wensen overlaat. Gezien deze opstelling zal ik dit eerst intern bespreken met onze staatssecretaris. Vanwege de zomerperiode zullen er op dit dossier pas begin september weer stappen worden gezet. Ik zoek dan ongetwijfeld nogmaals contact met jullie.

Met vriendelijke groeten, **10.2e**

Verstuurd vanaf mijn iPhone

Op 8 aug. 2019 om 17:20 heeft **10.2e** [<@vng.nl>](mailto:@vng.nl) het volgende geschreven:

Beste **10.2e**

Naar aanleiding van onderstaande mail en uw telefoontje vanochtend stuur ik een schriftelijke reactie op de reactie van het ministerie van EZ over het onderwerp: schaarse vergunningen op de markt.

Allereerst wil ik aangeven dat de VNG niet akkoord gaat met de oproep van het ministerie van EZ zoals verwoord in onderstaande mail en wel om de volgende redenen:

- a. De oproep gaat uit van aannames – namelijk dat het erop lijkt dat gemeenten etc-;
- b. De aanname is niet gebaseerd op gedegen onderzoek en feiten;
- c. **10.2g**

[Redacted text block]

Wij zullen ons daarom dan ook via onze eigen media stevig verzetten tegen dergelijke aannames en zullen ook een dergelijke oproep van het ministerie van EZ naast ons neerleggen. Wij

hebben tijdens het gesprek op 17 juli j.l. met u, gepleit om kwalitatief onderzoek te laten doen door het ministerie van EZ naar branchering in relatie tot de duur van vergunningen. Deze oproep hebben wij juist gedaan omdat uw ministerie expertise heeft over economische zaken en/of de wegen daartoe. Dan valt er met ons over te praten, maar niet vanuit aannames. Ik ga ervan uit u hiermee voldoende te hebben ingelicht.

Met vriendelijke groet,

10.2e .

Juridisch adviseur

Team Recht

Thema Vertrouwen in en kwaliteit van lokaal bestuur

Vereniging van Nederlandse Gemeenten

T 070 **10.2e**

www.vng.nl

Van: **10.2e**)

10.2e @minezk.nl>

Verzonden: woensdag 7 augustus 2019 09:38

Aan: **10.2e** @VNG.NL>; **10.2e**

@VNG.NL>

Onderwerp: schaarse vergunningen

Beste **10.2e** en **10.2e** ,

Dank nog voor het gesprek van enkele weken geleden. Wij zijn bezig met het afronden van onze reactie op de motie van Stoffer en Worsdorfer. Inmiddels hebben we ook gesproken met Europa Decentraal, onze juristen en met wat externe partijen die zich met deze materie bezighouden. Ook is hierover contact geweest met onze staatssecretaris.

Ik zou nog graag even kort met jullie telefonisch contact hebben om uit te leggen wat we van plan zijn om in de brief aan de Kamer op te nemen. **10.2g**

Ik begreep dat **10.2e** op vakantie is en **10.2e** vandaag vrij was, maar mogelijk zou ik **10.2e** morgen of vrijdag nog even kunnen spreken hierover, groeten,

10.2e

[Snr. Beleidsmedewerker](#)

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
Directie Mededinging en Consumenten (CE-MC)
Bezuidenhoutseweg 73 (B-Zuid 2)
Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag

T: 06 **10.2e**

E ^{10.2e} @minezk.nl

W: www.rijksoverheid.nl

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u

niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden,

wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te

verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade,
van welke aard
ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het
elektronisch
verzenden van berichten.

This message may contain information that is not
intended for you. If you
are not the addressee or if this message was sent to you
by mistake, you
are requested to inform the sender and delete the
message.
The State accepts no liability for damage of any kind
resulting from the
risks inherent in the electronic transmission of messages.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien
u
niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is
gezonden,
wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te
verwijderen.
De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke
aard
ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch
verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If
you
are not the addressee or if this message was sent to you by mistake,
you
are requested to inform the sender and delete the message.
The State accepts no liability for damage of any kind resulting from
the
risks inherent in the electronic transmission of messages.

Van: 10.2e
Aan: 10.2e
Onderwerp: Fwd: Verzoek ----- FW: Onderzoeksrapport Schaarse Vergunningen Ambulante Handel - CVAH
Datum: vrijdag 14 februari 2020 09:38:18
Bijlagen: [image002.png](#)
[image002.png](#)
[image002.png](#)
[image002.png](#)

Verstuurd vanaf mijn iPad

Begin doorgestuurd bericht:

Van: "10.2e"
Datum: 29 juli 2019 om 17:29:03 CEST
Aan: Juridisch Loket
Onderwerp: RE: Verzoek ----- FW: Onderzoeksrapport Schaarse Vergunningen Ambulante Handel - CVAH

4 september lijkt mij uitstekend. Is 10 uur een geschikte tijd? Ik zal dan een uitnodiging via Outlook sturen.

Met vriendelijke groet,

10.2e

[Snr. Beleidsmedewerker](#)

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
 Directie Mededinging en Consumenten (DGETM-MC)
 Bezuidenhoutseweg 73 (B-Zuid 2)
 Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag
 T: 06 10.2e
 E: 10.2e [@minezk.nl](#)
 W: [www.rijksoverheid.nl](#)

Van: Juridisch Loket

Verzonden: maandag 29 juli 2019 14:33

Aan: 10.2e

CC: 10.2e

Onderwerp: RE: Verzoek ----- FW: Onderzoeksrapport Schaarse Vergunningen Ambulante Handel - CVAH

Geachte heer 10.2e,

Dank voor uw bericht. Wat ons betreft zou woensdag 4 september a.s. schikken.

Met vriendelijke groet,

Mw. 10.2e

Jurist Juridisch Loket

Centrale Vereniging voor de Ambulante Handel

Telefoon: 036 - 10.2e

Telefax: 036 - 10.2e

E-mail: Juridischloket@cvah.nl

web: www.cvah.nl

Bezoekadres:

Stevinweg 2, 3891 EA Zeewolde

Postadres:

Postbus 47, 3890 AA Zeewolde

KvK inschrijvingsnummer 40408806

Je vindt ons ook online, klik daarvoor op een van de volgende logo's!

Van: 10.2e <[redacted]>@minezk.nl>

Verzonden: maandag 29 juli 2019 11:12

Aan: Juridisch Loket <JuridischLoket@cvah.nl>

Onderwerp: RE: Verzoek ----- FW: Onderzoeksrapport Schaarse Vergunningen
Ambulante Handel - CVAH

Geachte mevrouw 10.2e het gesprek met de VNG was goed maar heeft naar mijn idee niet heel veel opgeleverd. Wij beraden ons daarom nu op wat nu wijsheid is. Dat het nu vakantietijd is maakt het wat lastiger om de juiste collega's hierover te spreken. We zouden de komende twee week op zich nog een overleg kunnen inplannen met de CVAH, maar dan kan EZK nog geen definitief uitsluitsel geven over het vervolg. De volgende mogelijkheid om hierover met elkaar te spreken zou dan de 1^e week van september zijn.

Ik hoor graag hoe uw planning er uit ziet, vriendelijke groeten,

10.2e

[Snr. Beleidsmedewerker](#)

.....
Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
Directie Mededinging en Consumenten (DGETM-MC)
Bezuidenhoutseweg 73 (B-Zuid 2)
Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag

T: 06 10.2e

E: 10.2e <[redacted]>@minezk.nl

W: www.rijksoverheid.nl

Van: Juridisch Loket <JuridischLoket@cvah.nl>

Verzonden: woensdag 24 juli 2019 16:27

Aan: 10.2e <[redacted]>@minezk.nl>

cc: 10.2e <[redacted]>@cvah.nl>; 10.2e

<[redacted]>@cvah.nl>

Onderwerp: FW: Verzoek ----- FW: Onderzoeksrapport Schaarse Vergunningen
Ambulante Handel - CVAH

Geachte heer 10.2e,

Wij waren erg benieuwd hoe uw afspraak is verlopen bij de VNG. Wij hebben uiteindelijk wel een terugkoppeling gehad van de VNG en hebben dit doorgestuurd naar de heer 10.2e (onderzoeker). Wij zijn wachtende op het definitieve rapport. Toch zouden wij graag met u willen overleggen zodra het rapport klaar is. Staat u open voor een afspraak? Het betreft meer de voortgang na definitief rapport.

Met vriendelijke groet,

Mw. 10.2e

Jurist Juridisch Loket

Centrale Vereniging voor de Ambulante Handel

Telefoon: 036 - 10.2e

Telefax: 036 - 10.2e

E-mail: Juridischloket@cvah.nl

web: www.cvah.nl

Bezoekadres:

Stevinweg 2, 3891 EA Zeewolde

Postadres:

Postbus 47, 3890 AA Zeewolde

KvK inschrijvingsnummer 40408806

Je vindt ons ook online, klik daarvoor op een van de volgende logo's!

Van: Juridisch Loket

Verzonden: donderdag 11 juli 2019 13:25

Aan: 10.2e @minezk.nl>

cc: 10.2e @cvah.nl>; 10.2e

10.2e @cvah.nl>

Onderwerp: RE: Verzoek ----- FW: Onderzoeksrapport Schaarse Vergunningen
Ambulante Handel - CVAH

Hoop ik ook. Zoals toegezegd ontvangen wij nog voor dit weekend een
zienswijze/advies van de VNG. Wij wachten af.

Nomaals wil ik u bedanken voor uw inspanning en het meedenken. Wordt erg
gewaardeerd.

Met vriendelijke groet,

Mw. 10.2e

Jurist Juridisch Loket

Centrale Vereniging voor de Ambulante Handel

Telefoon: 036 - 10.2e

Telefax: 036 - 10.2e

E-mail: Juridischloket@cvah.nl

web: www.cvah.nl

Bezoekadres:

Stevinweg 2, 3891 EA Zeewolde

Postadres:

Postbus 47, 3890 AA Zeewolde

KvK inschrijvingsnummer 40408806

Je vindt ons ook online, klik daarvoor op een van de volgende logo's!

Van: 10.2e @minezk.nl>

Verzonden: donderdag 11 juli 2019 13:16

Aan: Juridisch Loket <JuridischLoket@cvah.nl>

Onderwerp: RE: Verzoek ----- FW: Onderzoeksrapport Schaarse Vergunningen
Ambulante Handel - CVAH

Ik betreurt het ook dat de afspraak 10 juli niet is doorgegaan. Ik heb ook in de tijd daarvoor tevergeefs
contact met hen gezocht om te bespreken of het handig was dat EZK ook zou aanschuiven. Heb dhr.

10.2e echter pas die 10^e te pakken kunnen krijgen en hoorde toen van de afzegging. Jammer. Ik hoop
dat ik volgende week wel iets meer kan bereiken.

10.2e

Snr. Beleidsmedewerker

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
Directie Mededinging en Consumenten (DGETM-MC)
Bezuidenhoutseweg 73 (B-Zuid 2)
Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag
T: 06 10.2e
E: 10.2e @minezk.nl
W: www.rijksoverheid.nl

Van: Juridisch Loket <JuridischLoket@cvah.nl>

Verzonden: donderdag 11 juli 2019 13:08

Aan: 10.2e @minezk.nl>

cc: 10.2e @cvah.nl>; 10.2e @cvah.nl>

Onderwerp: RE: Verzoek ----- FW: Onderzoeksrapport Schaarze Vergunningen
Ambulante Handel - CVAH

Wij hadden het ook graag van de VNG willen weten. Helaas heeft de afspraak, wat wij betreuren, geen doorgang kunnen vinden. Prima, ik zal het intern bespreken en wij zien uw terugkoppeling na uw afspraak met de VNG graag tegemoet.

Met vriendelijke groet,

Mw. 10.2e

Jurist Juridisch Loket

Centrale Vereniging voor de Ambulante Handel

Telefoon: 036 - 10.2e

Telefax: 036 - 10.2e

E-mail: Juridischloket@cvah.nl

web: www.cvah.nl

Bezoekadres:

Stevinweg 2, 3891 EA Zeewolde

Postadres:

Postbus 47, 3890 AA Zeewolde

KvK inschrijvingsnummer 40408806

Je vindt ons ook online, klik daarvoor op een van de volgende logo's!

Van: 10.2e @minezk.nl>

Verzonden: donderdag 11 juli 2019 11:58

Aan: Juridisch Loket <JuridischLoket@cvah.nl>

cc: 10.2e @cvah.nl>; 10.2e @cvah.nl>

Onderwerp: Re: Verzoek ----- FW: Onderzoeksrapport Schaarze Vergunningen
Ambulante Handel - CVAH

Goedemiddag, ik heb volgende week overleg met de VNG. Ik denk dat het inderdaad een goed idee zou zijn dat de CVAH het rapport formeel aanbiedt aan de stas (per post/digitaal) plus wellicht een persbericht. Dat kan dan de basis vormen voor een brief eind augustus van de staatssecretaris aan de 2e kamer. Daarin is het wél gewenst om ook de positie van de VNG te weten en wat zij met dit rapport gaan doen. Ik hoop u daarover volgende week nader te kunnen berichten,

Groet, 10.2e

Verstuurd vanaf mijn iPhone

Op 11 jul. 2019 om 11:23 heeft Juridisch Loket <JuridischLoket@cvah.nl> het volgende geschreven:

Geachte heer 10.2e ,

Helaas heeft de VNG onze afspraak geannuleerd. Wel hebben ze toegezegd nog te willen reageren op het concept rapport.

Graag zou ik met u willen overleggen welke lijn we kunnen uitzetten zodra het definitieve rapport klaar is. Hoe kunnen we het rapport het beste presenteren/overhandigen. Is een afspraak/gesprek met Staatsecretaris een van de mogelijkheden? Ben benieuwd naar uw mening.

Met vriendelijke groet,

Mw. 10.2e

Jurist Juridisch Loket

Centrale Vereniging voor de Ambulante Handel

Telefoon: 036 - 10.2e

Telefax: 036 - 10.2e

E-mail: JuridischLoket@cvah.nl

web: www.cvah.nl

Bezoekadres:

Stevinweg 2, 3891 EA Zeewolde

Postadres:

Postbus 47, 3890 AA Zeewolde

KvK inschrijvingsnummer 40408806

Je vindt ons ook online, klik daarvoor op een van de volgende logo's!

Van: Juridisch Loket

Verzonden: maandag 1 juli 2019 15:21

Aan: 10.2e @minez.nl>

Onderwerp: RE: Verzoek ----- FW: Onderzoeksrapport Schaarse Vergunningen Ambulante Handel - CVAH

Geachte heer 10.2e

Hierbij de gegevens:

Mw. 10.2e

Juridisch adviseur

Team Recht

Thema Vertrouwen in en kwaliteit van lokaal bestuur

Vereniging van Nederlandse Gemeenten

T 070 10.2e

www.vng.nl

Met vriendelijke groet,

Mw. 10.2e

Jurist Juridisch Loket

Centrale Vereniging voor de Ambulante Handel

Telefoon: 036 - 10.2e

Telefax: 036 - 10.2e

E-mail: Juridischloket@cvah.nl

web: www.cvah.nl

Bezoekadres:

Stevinweg 2, 3891 EA Zeewolde

Postadres:

Postbus 47, 3890 AA Zeewolde

KvK inschrijvingsnummer 40408806

Je vindt ons ook online, klik daarvoor op een van de volgende logo's!

Van: 10.2e @minez.nl>

Verzonden: maandag 1 juli 2019 15:17

Aan: Juridisch Loket <JuridischLoket@cvah.nl>

Onderwerp: RE: Verzoek ----- FW: Onderzoeksrapport Schaarse

Vergunningen Ambulante Handel - CVAH

Mw. 10.2e 10.2e van de VNG is pas donderdag weer op kantoor. Kunt u mij de naam van die andere persoon die ook bij het overleg volgende week aanwezig zal zijn nogmaals doorgeven? Dank,

Groet, 10.2e

Van: Juridisch Loket <JuridischLoket@cvah.nl>

Verzonden: maandag 1 juli 2019 09:04

Aan: 10.2e @minez.nl>

Onderwerp: Verzoek ----- FW: Onderzoeksrapport Schaarse

Vergunningen Ambulante Handel - CVAH

Geachte heer 10.2e ,

Afgelopen vrijdag heb ik u telefonisch niet kunnen bereiken. Graag zou ik u een korte vraag willen stellen m.b.t. uw (onderstaande) reactie. Zou u mij vandaag willen terugbellen zodra u in de gelegenheid bent?

Het betreft uw volgende opmerking;

Volgens mij hebben wij samen geconstateerd dat het probleem bij gemeenten tweeledig is: 1) onduidelijkheid over de noodzaak en wenselijkheid om een vergunningensysteem te hanteren of niet (want: het hanteren van een vergunning voor een marktplaats is dus pertinent geen gegeven, maar vergt een besluit en afweging van de gemeente of dat überhaupt wel is toegestaan op basis van de Dienstenwet)

Met vriendelijke groet,

Mw. 10.2e

Jurist Juridisch Loket

Centrale Vereniging voor de Ambulante Handel

Telefoon: 036 - 10.2e

Telefax: 036 - 10.2e

E-mail: Juridischloket@cvah.nl

web: www.cvah.nl

Bezoekadres:

Stevinweg 2, 3891 EA Zeewolde

Postadres:

Postbus 47, 3890 AA Zeewolde

KvK inschrijvingsnummer 40408806

Je vindt ons ook online, klik daarvoor op een van de volgende logo's!

Van: 10.2e @cvah.nl>

Verzonden: woensdag 26 juni 2019 11:29

Aan: Juridisch Loket <JuridischLoket@cvah.nl>; 10.2e @cvah.nl>

Onderwerp: Fwd: Onderzoeksrapport Schaarse Vergunningen
Ambulante Handel - CVAH
Kijk eens.

Met vriendelijke groet

10.2e

Centrale Vereniging voor de Ambulante Handel

Landelijk secretaris

Telefoon 036-10.2e

Mobiel 06-10.2e

Begin doorgestuurd bericht:

Van: 10.2e)

10.2e @minez.nl>

Datum: 25 juni 2019 om 17:09:31 CEST

Aan: 10.2e @cvah.nl>

Kopie: 10.2e @cvah.nl>

Onderwerp: Antw.:^[FSI] Onderzoeksrapport Schaarse
Vergunningen Ambulante Handel - CVAH^[PDI]

Beste 10.2e, dank voor het toesturen van het concept rapport en de geboden mogelijkheid om nog eventuele opmerkingen mee te geven. Excuus dat ik niet eerder heb gereageerd. Ik geef graag een aantal punten mee:

Er staat een zeer belangrijke omissie in de volgende paragraaf op blz 6:

De praktijk tot op heden is, dat door de gemeente aan een ambulante ondernemer

c.q. standplaatshouder op een gemeentelijke warenmarkt meestal een vergunning

voor onbepaalde tijd wordt verleend. Op basis van Europese Dienstenrichtlijn, is de

regel, dat voor standplaatsen op markten en voor solitaire standplaatsen sprake is

van schaarse vergunningen en dat die niet langer voor onbeperkte tijd kunnen

worden verleend. Zij moeten een beperkte geldigheidsduur hebben. Dit kan 5, 10 of

15 jaar zijn, maar ook 2 jaar of anderszins. Dit wordt in de Dienstenrichtlijn niet nader bepaald.

De gegeelde zin is pertinent onjuist. Het is erg belangrijk voor het hele rapport dat de Richtlijn wel op een juiste wijze wordt aangehaald.

Op basis van de Europese Dienstenrichtlijn is het juist zo dat een vergunningstelsel, en dus een beperking van de mogelijkheid diensten te verrichten, NIET meer is toegestaan, tenzij..... Die tenzij is dan sterk afhankelijk van de lokale situatie en daarbij spelen factoren als openbare orde, veiligheid, én schaarse middelen en goederen een rol.

Sinds 2010 mogen alleen eisen en vergunningstelsels worden gehanteerd die gerechtvaardigd kunnen worden

op grond van dwingende redenen van algemeen belang en die noodzakelijk en redelijk zijn. Op pagina 12 is dit wél goed verwoord.

Volgens mij hebben wij samen geconstateerd dat het probleem bij gemeenten tweeledig is: 1) onduidelijkheid over de noodzaak en wenselijkheid om een vergunningensysteem te hanteren of niet (want: het hanteren van een vergunning voor een marktplaats is dus pertinent geen gegeven, maar vergt een besluit en afweging van de gemeente of dat überhaupt wel is toegestaan op basis van de Dienstenwet) en 2) áls er wordt besloten tot een vergunningsplicht, wat dan een redelijke vergunningduur moet zijn en welke criteria de gemeente zou moeten hanteren voor het bepalen daarvan. Dat lijkt mij de kern van de probleemstelling die ik nu mis op pagina 6.

Verder zou het m.i. enorme winst zijn indien individuele gemeenten (en het liefst VNG als geheel) een leidraad voor het bepalen van de terugverdientijd zouden ontwikkelen op basis van de bevindingen uit jullie rapport. Daarvoor moeten ze nu zoeken in de hele tekst. Ik zou me kunnen voorstellen dat in het rapport een aanzet zou worden gedaan voor zo'n leidraad (een tabelletje, of een kader). Daarmee wordt het de VNG iig makkelijker gemaakt. In die aanzet zouden dan kernachtig de belangrijkste factoren en toetsingscriteria kunnen worden opgenomen waarmee de terugverdientijd kan worden bepaald:

- Branche
- Werkgelegenheid
- Financieel-economische factoren
- Soort standplaats
- Afschrijvingstermijnen

Ik ben benieuwd of de oproep aan de VNG tijdens de jaarvergadering in juni (noot 30) succes heeft gehad. Heeft u daar info over? Ik ga nu in ieder geval weer contact opnemen met de VNG om te bespreken hoe we een brug kunnen slaan tussen de reactie van EZK op de motie (die ik nu moet gaan formuleren), jullie (concept) rapport en een rol van de VNG.

Met vriendelijke groet, 10.2e

Van: 10.2e @cvah.nl>

Verzonden: donderdag 13 juni 2019 13:38

Aan: 10.2e

10.2e @minez.nl>

cc: 10.2e @cvah.nl>

Onderwerp: RE: Onderzoeksrapport Schaarse Vergunningen Ambulante Handel - CVAH

Geachte heer 10.2e

In de bijlage vind u het concept rapport. Het is nog niet definitief maar de onderzoeker geniet van een welverdiende vakantie. We sturen deze versie toch omdat u dan al een goede indicatie heeft over de strekking van het rapport. We zijn ons bewust dat er

tekstueel nog wel wat op valt aan te merken, maar dit wordt nog aangepast.
Mocht u nog belangrijke aanbevelingen hebben dan ontvangen die graag.

Met vriendelijke groet,

10.2e

Centrale Vereniging voor de Ambulante Handel

Landelijk secretaris

Telefoon: 036-10.2e

Mobiel: 06-10.2e

E-mail: 10.2e @cvah.nl

Web: www.cvah.nl

Bezoekadres:

Stevinweg 2, 3891 EA Zeewolde

Postadres:

Postbus 47, 3890 AA Zeewolde

Je vindt ons ook online, klik daarvoor op een van de volgende logo's!

Van: Juridisch Loket <JuridischLoket@cvah.nl>

Verzonden: donderdag 6 juni 2019 17:48

Aan: 10.2e

10.2e @minez.nl>

cc: 10.2e @cvah.nl>

Onderwerp: Onderzoeksrapport Schaarse Vergunningen
Ambulante Handel - CVAH

Geachte heer 10.2e ,

Hierbij even een update. Volgende week ontvangen wij het rapport en zullen u hiervan in kennis stellen. Daar ik volgende week niet aanwezig ben, zal mijn collega, mevrouw 10.2e u benaderen en vervolg afspraken maken.

Hopende u hiermee voorlopig voldoende te hebben bericht.

Met vriendelijke groet,

Mw. 10.2e

Jurist Juridisch Loket

Centrale Vereniging voor de Ambulante Handel

Telefoon: 036 - 10.2e

Telefax: 036 - 10.2e

E-mail: JuridischLoket@cvah.nl

web: www.cvah.nl

Bezoekadres:

Stevinweg 2, 3891 EA Zeewolde

Postadres:

Postbus 47, 3890 AA Zeewolde

KvK inschrijvingsnummer 40408806

Je vindt ons ook online, klik daarvoor op een van de volgende logo's!

Van: Juridisch Loket

Verzonden: donderdag 16 mei 2019 16:20

Aan: 10.2e [redacted])'

10.2e [redacted] @minez.nl>

Onderwerp: RE: Verzoek aan de heren Stoffer en
Wörsdörfer- Laatste ontwikkelingen/ stand van zaken
CVAH m.b.t. Schaarse Vergunningen

Geachte heer 10.2e [redacted] ,

Het onderzoek verloopt goed. We verwachten het
rapport eind mei begin juni te ontvangen. Zodra wij het
ontvangen, zullen wij u berichten.

Met vriendelijke groet,

Mw. 10.2e [redacted]

Jurist Juridisch Loket

Centrale Vereniging voor de Ambulante Handel

Telefoon: 036 - 10.2e [redacted]

Telefax: 036 - 10.2e [redacted]

E-mail: Juridischloket@cvah.nl

web: www.cvah.nl

Bezoekadres:

Stevinweg 2, 3891 EA Zeewolde

Postadres:

Postbus 47, 3890 AA Zeewolde

KvK inschrijvingsnummer 40408806

*Je vindt ons ook online, klik daarvoor op een van de
volgende logo's!*

Van: 10.2e [redacted])

10.2e [redacted] @minez.nl>

Verzonden: maandag 13 mei 2019 11:29

Aan: Juridisch Loket <JuridischLoket@cvah.nl>

Onderwerp: Re: Verzoek aan de heren Stoffer en
Wörsdörfer- Laatste ontwikkelingen/ stand van zaken
CVAH m.b.t. Schaarse Vergunningen

Beste mevrouw 10.2e [redacted] , ik was even benieuwd hoe het
onderzoek verloopt. Is er al meer bekend over een
oplevertermijn van de resultaten?

Vriendelijke groet, 10.2e [redacted]

Verstuurd vanaf mijn iPhone

Op 5 apr. 2019 om 13:56 heeft Juridisch Loket

<JuridischLoket@cvah.nl> het volgende geschreven:

Geachte heer Stoffer en de heer
Wörsdörfer,
Zoals beloofd informeren wij u over de
laatste ontwikkelingen en stand van zaken
bij de CVAH met betrekking tot schaarse
vergunningen in de Ambulante handel.
Vast staat dat schaarse vergunningen niet
meer voor onbepaalde tijd mogen worden
uitgegeven. De vraag is dan ook wat is de
duur van een schaarse vergunning voor
bepaalde tijd? De uitspraak van het Hof
spreekt hier niet over waardoor de
meningen omtrent de duur is verdeeld.
Met name voor ondernemers in de
ambulante handel die al voor onbepaalde
tijd zijn vergund bezorgt vergunningen voor
bepaalde tijd slapeloze nachten. Het gevoel
van zekerheid (toekomstperspectief) wordt
hierdoor afgenomen.
Inmiddels hebben wij vele gemeenten
bezoekt en is er veel gesproken over de
impact van schaarse vergunningen op de
ambulante handel. De motie, met dank aan
de heren Stoffer (SGP) en Wörsdörfer
(VVD), die met meerderheid van stemmen
is aangenomen in de tweede kamer, houdt
het volgende in; *“verzoekt de regering
samen met de Vereniging Nederlandse
Gemeenten op korte termijn overleg te
voeren over een aanpak van de genoemde
problematiek, en te voorkomen dat het
voortbestaan van bedrijven in de ambulante
handel in gevaar komt en de regeldruk sterk
toeneemt. Overwegende, dat zeker
kortlopende standplaatsvergunningen veel
onzekerheid kunnen geven en investeringen
van marktkooplui in nieuw materieel
belemmeren en overwegende, dat veel
gemeenten niet goed weten wat ze met de
situatie aan moeten”*.
Uiteraard vonden wij dat de CVAH juist bij
deze vraagstelling betrokken zou moeten
worden en hebben dit tijdens onze
gesprekken met meerdere fractieleden van
de tweede kamer aangegeven. Vervolgens
zijn wij benaderd door het ministerie van
Economische Zaken en Klimaat en heeft er

een gesprek plaatsgevonden. Wij zijn van mening dat wij hebben kunnen aangeven wat de situatie nu en de problematiek in de toekomst zal zijn voor de ambulante handel. Het antwoord, wat een redelijke termijn is, wanneer we spreken over vergunningen voor bepaalde tijd, staat nog open daar het onderzoek, in opdracht van de CVAH, nog loopt. Wij hopen eind mei 2019 in het bezit te zijn van een onafhankelijk en gedegen rapport die wij aan de staatssecretaris, de tweede kamer en alle belanghebbenden kunnen aanbieden. Bij het onderzoek zullen meerdere partijen worden betrokken. Hierbij kunt u o.a. denken aan gemeenten, ambulante ondernemers, banken en een juridisch wetenschappelijk onderzoeker op dit beleidsterrein (Uni Leiden).

Gezien termijn oplevering rapport (eind mei 2019) willen wij de tweede kamer vragen de staatssecretaris uitstel te geven voor beantwoording op de motie. Het ministerie van Economische Zaken en Klimaat heeft aangegeven bereid te zijn om te wachten met een dergelijke reactie totdat het onderzoek is afgerond.

Wij hopen dat wij op steun van de Kamer kunnen rekenen.

Voor de goede orde, zorgt u voor de verspreiding (indien wenselijk) van deze mail onder de overige Kamerleden of zullen wij hiervoor zorgdragen?

Hopende u hiermee voorlopig voldoende te hebben geïnformeerd en zien uw reactie met belangstelling tegemoet.

Met vriendelijke groet,

Mw. **10.2e**

Jurist Juridisch Loket

Centrale Vereniging voor de Ambulante Handel

Telefoon: 036 - **10.2e**

Telefax: 036 - **10.2e**

E-mail: Juridischloket@cvah.nl

web: www.cvah.nl

Bezoekadres:

Stevinweg 2, 3891 EA Zeewolde

Postadres:

Postbus 47, 3890 AA Zeewolde
KvK inschrijvingsnummer 40408806
*Je vindt ons ook online, klik daarvoor op een
van de volgende logo's!*

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you

are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd.

Indien u

niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden,

wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard

ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch

verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you

are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you

are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the

risks inherent in the electronic transmission of messages.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard

ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Van: 10.2e
Aan: 10.2e
Onderwerp: FW: schaarse vergunningen
Datum: woensdag 4 maart 2020 13:34:15

Van: 10.2e <[redacted]@VNG.NL>

Datum: 9 augustus 2019 om 15:26:38 CEST

Aan: 10.2e <[redacted]@minezk.nl>

Kopie: 10.2e <[redacted]@VNG.NL>

Onderwerp: RE: schaarse vergunningen

Dag 10.2e

Dank voor onderstaande reactie. En zoals al eerder in de mail aangegeven is de VNG nog altijd bereid tot overleg. Ik ben zelf wel van 29-8 t/m 29-9 a.s. met vakantie. HG,
10.2e.

32 637

Bedrijfslevenbeleid**Nr. 418****Verslag van een schriftelijk overleg**

Vastgesteld 29 april 2020

De vaste commissie voor Economische Zaken en Klimaat heeft een aantal vragen en opmerkingen voorgelegd aan de staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat over de brief van 5 oktober 2019 over de reactie op de gewijzigde motie Stoffer en Wörsdörfer over ambulante handel (Kamerstuk 32 637, nr. 381).

De vragen en opmerkingen zijn op 14 november 2019 aan de staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat voorgelegd. Bij brief van 23 april 2020 zijn de vragen beantwoord.

De voorzitter van de commissie,
Diks

De griffier van de commissie,
Nava

Vragen en opmerkingen vanuit de fracties en de reactie van de staatssecretaris**Vragen en opmerkingen van de leden van de VVD-fractie**

De leden van de VVD-fractie hebben kennisgenomen van de reactie op de gewijzigde motie van de leden Stoffer en Wörsdörfer over ambulante handel (Kamerstuk 32 637, nr. 338). Zij hebben aan de hand van deze reactie nog vragen en opmerkingen.

De leden van de VVD-fractie benadrukken om te beginnen dat de lokale markt van groot belang is voor de leefbaarheid van een dorp of stad. Deze ondernemers brengen een stuk beleving, vakmanschap en ook gezelligheid en ontmoetingen met zich mee. Maar door meerdere ontwikkelingen staat de ambulante handel ook onder druk. Dit en de antwoorden van de staatssecretaris op de motie van de leden Stoffer en Wörsdörfer hebben een hoop onrust en onzekerheid onder marktkooplui teweeggebracht.

De motie van de leden Stoffer en Wörsdörfer (Kamerstuk 32 637, nr. 338) behelst dat een grote onzekerheid voor midden- en kleinbedrijven (mkb'ers) in de ambulante handel moet worden weggenomen door de looptijd van de marktstandplaatsvergunning niet te kort te maken. De leden van de VVD-fractie zouden graag een minimum van tien jaar voor een vergunning verplicht zien. Dit biedt zekerheid voor ondernemers zodat zij kunnen investeren en financiering krijgen. Deze tien jaar is gebaseerd op de termijnbescherming van het huurrecht van de middenstandbedrijfsruimten. De eerste vijf jaar is het voor de verhuurder niet mogelijk om de huur eenzijdig op te zeggen, daarna wordt de huur vaak voor een volgende vijf jaar verlengd. De gedachte hierachter is dat ondernemers beschermd worden tegen schade aan hun bedrijf, doordat ze anders hun investeringen niet terug kunnen verdienen en economische schade oplopen. Op dit moment vallen onder deze termijnbescherming onder andere winkels en afhaal- en besteldiensten, maar marktkramen

niet. De leden van de VVD-fractie zijn van mening dat marktkramen ook onder die termijnbescherming, waar middenstandsbedrijfsruimten onder normale omstandigheden voor tien jaar worden verhuurd, moeten vallen. Mkb'ers in de ambulante handel zijn net zo afhankelijk van hun kramen en standplaats als andere mkb'ers van hun pand. Deze leden willen voorkomen dat deze groep ondernemers in de knel komt door deze verkorte vergunningsduur. Deelt de staatssecretaris de visie van de leden van de VVD-fractie op dit onderwerp en is zij bereid om alsnog een minimum van tien jaar voor vergunningen voor ambulante handel verplicht te stellen?

1.   Reactie: Vanzelfsprekend spant de overheid zich waar mogelijk in om onzekerheid voor ondernemers zoveel mogelijk te beperken of weg te nemen. Echter, aangezien het hier schaarse vergunningen betreft, moeten de vergunningen met een beperkte vergunningsduur worden verleend. Het vaststellen van de vergunningsduur is een autonome bevoegdheid van de gemeente. De duur van de vergunning mag niet buitensporig lang zijn en de mededinging niet meer belemmeren dan nodig is met het oog op de termijn die de aanvrager van de schaarse vergunning nodig heeft om de investeringen die zijn gedaan in het kader van de uitoefening van deze vergunning terug te verdienen. Dit betekent dat een algemene minimumtermijn van 10 jaar niet kan worden vastgesteld, aangezien niet iedere onderneming minimaal 10 jaar nodig zal hebben om de gedane investeringen terug te verdienen. Een ambulante handelaar die weinig voorraad hoeft aan te houden en die voldoende heeft aan een gehuurde marktkraam zal bijvoorbeeld een heel andere terugverdientijd hebben dan een ondernemer met een eigen verkoopwagen met koeling en/of bakfaciliteiten.

De leden van de VVD-fractie lezen met ongenoegen dat de staatssecretaris niet bereid is om deze groep ondernemers dat stuk zekerheid te geven door de minimumeis op tien jaar te leggen. Dit zorgt voor een hoop onrust bij ondernemers. Te korte vergunningen brengen met zich mee dat ondernemers niet de tijd hebben om hun zaak op te bouwen. Daarnaast hebben zij ook niet de tijd en zekerheid om te investeren in die zaak en die investeringen vervolgens ook terug te verdienen. Deze leden lezen dat de staatssecretaris zich beroept op schaarste van standplaatsen, waardoor maar een beperkte tijdsduur van vergunningen wordt afgegeven. Dit zou ook bevorderen dat nieuwe ondernemers de kans krijgen op een standplaats. De leden van de VVD-fractie zijn er zeker niet op tegen dat er nieuwe ondernemers op de markt komen, maar deze leden willen voor de huidige mkb'ers in de ambulante handel wél een minimumtermijn, in plaats van een maximum. Deze ondergrens – van minimaal tien jaar - biedt ondernemers de zekerheid om hun zaak op te bouwen en investeringen terug te verdienen. De leden van de VVD-fractie beoordelen deze termijn niet als 'buitensporig lang', maar als noodzakelijk minimum. Daarnaast lezen zij dat in het rapport van de Centrale Vereniging voor de Ambulante Handel (CVAH) wordt geconcludeerd dat meerdere gemeenten geen koppeling maken tussen vergunningsduur en terugverdientijd. Dit zou volgens deze leden wel gekoppeld moeten zijn. Wat zijn volgens de staatssecretaris de mogelijkheden – nu zij het niet eens is met de leden van de VVD-fractie – om een minimumeis van tien jaar op te leggen?

2.   Reactie: De Dienstenrichtlijn verhindert niet dat gemeenten zekerheid mogen bieden, binnen de kaders van de Dienstenrichtlijn en dus van eerlijke mededinging. Ik vind het belangrijk dat dat gaat gebeuren. Het rapport van de CVAH biedt nog additionele handreikingen voor een adequate koppeling tussen vergunningsduur en terugverdientijd, en neemt daarbij het vrije verkeer van diensten in acht. De CVAH suggereert bijvoorbeeld het

hanteren van onderscheid tussen food en non-food en om te kijken naar het geïnvesteerd vermogen. Ik ben voornemens om daarvoor een instrument te ontwikkelen zodat gemeenten worden gefaciliteerd bij het vaststellen van de termijnen van de vergunningen (zie hierna). De VNG steunt een dergelijk instrument. De ideeën van de CVAH kunnen bij de ontwikkeling daarvan worden gebruikt.

De staatssecretaris geeft ook aan dat individuele gemeenten over de vergunningensystematiek en de geldigheid van vergunningen gaan. Daarbij willen de leden van de VVD-fractie twee aspecten onder de aandacht brengen. Ten eerste is het belang van de gemeente anders dan die van ondernemers. Hoe wordt het belang van de ondernemers dan voldoende geborgd? Daarnaast zijn er tussen gemeenten verschillen in de duur van vergunningen. Er zijn gelukkig gemeenten die voor een langere periode een vergunning afgeven, maar helaas ook gemeenten die voor nog geen vijf jaar een vergunning afgeven. Maar de ambulante handel reist tussen meerdere gemeenten. Deze verschillen per gemeente zullen het dus nog ingewikkelder voor ondernemers in de ambulante handel maken. Met alle hogere regeldruk van dien, omdat ondernemers zich aan vijf verschillende regimes van verschillende gemeenten moet houden. De leden van de VVD-fractie vinden dit onwenselijk en niet in lijn met de verlaging van de regeldruk voor mkb'ers waar al langer door het kabinet op wordt ingezet. Zij vernemen dan ook graag van de staatssecretaris hoe zij hier tegenaan kijkt en welke acties deze leden mogen verwachten van de staatssecretaris hierop.

3. In mijn brief van 5 oktober jl. heb ik vastgesteld dat niet alle gemeenten op dezelfde wijze uitvoering geven aan de Dienstenwet. Dat is te verklaren vanwege het feit dat lokale condities en weging van publieke belangen anders kunnen zijn. Ik ben het met deze leden eens dat ongewenste regeldruk voorkomen moet worden. In overleg met de VNG heb ik geconstateerd dat er door gemeenten en de CVAH reeds wordt gewerkt aan het delen van ervaringen en heb ik aangegeven dat het aan de hand daarvan wellicht mogelijk is een landelijke leidraad voor gemeenten op te stellen die meer in detail ingaat op het inrichten van een vergunningsstelsel en op het bepalen van de vergunningsduur. Ik ben, in samenspraak met de VNG, voornemens om een geobjectiveerd en uniform beoordelingsinstrument (meetlat) te laten ontwikkelen waarmee gemeenten relatief eenvoudig het gewenste onderscheid kunnen maken tussen verschillende branches binnen de ambulante handel. Het doel daarvan is het eenvoudiger kunnen bepalen van een redelijke looptijd per branche. Het is van belang dat deze tool een degelijke juridisch-economisch onderbouwing kent zodat ook de juridische positie van gemeenten bij het maken van keuzes ten aanzien van de vergunningverlening wordt verstevigd. De VNG heeft aangegeven positief te staan ten opzichte van de ontwikkeling van een dergelijk instrument. Tevens is zij bereid dit beoordelingsinstrument te betrekken bij haar Model-Marktverordening op voorwaarde dat de juridisch-economische onderbouwing ervan voldoende stevig is. Dit draagt bij aan meer landelijke uniformiteit, wat de rechtszekerheid van ondernemers vergroot. Ik zal daarom de ontwikkeling van dit instrument inhoudelijk afstemmen met de VNG.

Vragen en opmerkingen van de leden van de CDA-fractie

De leden van de CDA-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de onderhavige stukken. Zij hebben daarover de volgende vragen en opmerkingen.

Mkb'ers in de ambulante handel zijn gebaat bij standplaatsvergunningen met een lange geldigheidsduur, rekening houdend met de forse investeringen die zij moeten doen en de tijd die het kost om deze verantwoord te kunnen afschrijven.

Het vergunningenbeleid is weliswaar een lokale kwestie, maar is de staatssecretaris het met de leden van de CDA-fractie eens dat, gegeven het belang van een fatsoenlijke terugverdientijd en de bepalende rol van een vergunning(sduur) voor iemands businessplan/bankfinanciering, er een minimale geldigheidsduur voor een standplaatsvergunning zou moeten gelden, ongeacht lokale omstandigheden? Hoe denkt zij over de hoogte van een dergelijke minimale geldigheidsduur ten behoeve van een eerlijk speelveld, met gelijke kansen en ruimte voor innovatie en concurrentie, en voldoende toekomstperspectief voor ondernemers? Zou hiertoe een minimale geldigheidsduur van tien tot vijftien jaar redelijk zijn?

4. Zoals ik ook in mijn antwoord op vraag 1 van de VVD-fractie heb aangegeven ben ik met deze leden van mening dat de overheid zich waar mogelijk moet inspannen om onzekerheid voor ondernemers zoveel mogelijk te beperken of weg te nemen. Dat is een randvoorwaarde om ruimte te bieden aan innovatie en kwaliteit. Het hanteren van een minimale geldigheidsduur stuit echter op meerdere bezwaren. In het kader van het primaire doel van de Dienstenrichtlijn om eerlijke concurrentie te bewerkstelligen is bepaald dat de termijn van een vergunning niet buitensporig lang mag zijn zodat andere ondernemers gelijke kansen wordt geboden. Bij de vaststelling van de vergunningsduur dient vervolgens rekening te worden gehouden met de terugverdientijd van de gedane investeringen om de schaarse vergunning uit te kunnen oefenen. Een wettelijke generieke minimale geldigheidsduur strookt niet met de verschillende terugverdientijden die per soort onderneming gelden. Gemeenten hebben bij het verlenen van deze vergunningen een goed beeld van de lokale omstandigheden en belangen van de ondernemer. Het past dan ook dat de betreffende gemeente vaststelt of een vergunningstelsel gerechtvaardigd is en zo ja wat de vergunningsduur moet zijn om te garanderen dat in dit kader wordt voldaan aan de doelen van vrij verkeer van dienstverrichting en gelijke kansen voor ondernemers. Het beoordelingsinstrument dat ik wil laten ontwikkelen (zie antwoord op vraag 3) zal gemeenten daarbij faciliteren.

Op welke wijze(n) gaan buurlanden van Nederland, in het bijzonder België en Duitsland, met dit vergunningenvraagstuk om, in het bijzonder in de grensregio's? Wat is daar de gemiddelde geldigheidsduur van een standplaatsvergunning? Welke verschillen/overeenkomsten zijn er met het beleid in Nederlandse gemeenten?

5. Ook in België en Duitsland wordt lokaal gekozen voor een vergunningstelsel voor de ambulante handel. De vergunningstermijnen zijn in Duitsland en België veel korter dan in vrijwel alle Nederlandse gemeenten. Daar kennen ze meestal een termijn van een jaar terwijl in Nederlandse gemeenten een gemiddelde vergunningsduur van vijf jaar wordt gehanteerd.

Het organiseren van ambulante activiteiten is in België een gewestelijke bevoegdheid. De Belgische wet onderscheidt twee soorten standplaatsen op een openbare markt:

- standplaatsen toegewezen per abonnement. Dit zijn standplaatsen voor een langere periode. De gemeente bepaalt de duur van de abonnementen in het gemeentelijk reglement. Ze kan de duur diversifiëren. De gemeente of de concessionaris bepaalt zelf het aantal standplaatsen per abonnement op de openbare markt;
- standplaatsen toegewezen van dag tot dag - (losse standplaatsen). Deze plaatsen worden toegewezen voor de duur van de markt op één bepaalde dag. Ze worden ook 'losse

standplaatsen' genoemd. Het aantal standplaatsen toegewezen van dag tot dag, op een openbare markt bepaalt de gemeente of concessionaris zelf.

De gemeenten en steden in België hebben dus volledige autonomie om de standplaats abonnementen (vergunningen) zo lang of zo kort maken als zij willen. In de meeste gemeenten worden abonnementen toegekend voor de duur van maximaal 12 opeenvolgende maanden. Na verloop van deze termijn worden zij stilzwijgend verlengd met een nieuwe periode van 12 maanden.

In Duitsland of in de deelstaten bestaat er geen algemene wettelijke regeling voor vergunningverlening van standplaatsen voor marktkramen. De markten worden meestal door lokale autoriteiten georganiseerd. Iedere gemeente heeft een eigen marktregelgeving "Marktsatzung" die door de "Stadtrat" (gemeenteraad) besloten wordt. Over het algemeen geldt dat de standhouder voor een vergunning voor een gewenste markt moet "solliciteren" bij de betreffende gemeente. Na goedkeuring en vervolgens een proeftijd wordt een vergunning verleend voor de duur van één jaar. Deze vergunning wordt over het algemeen dan desgewenst telkens met één jaar verlengd, maar dit kan per gemeente verschillen.

De Europese regels die hier van toepassing zijn hebben gevolgen voor de financieringsmogelijkheden van ondernemers bij banken, met name beginnende ondernemers voor wie het niet gemakkelijk is om bankfinanciering te krijgen. Zo staat op pagina 28 van het rapport 'Schaarse vergunningen op de markt' dat "door banken de vergunning wordt gezien als onderbouwing van het business plan" en geeft de Rabobank aan dat "de financierbaarheid achteruit gaat indien continuïteit van de bedrijfsvoering door een korte vergunningsduur niet verzekerd is. De risico's nemen toe en het weghalen van de vergunning haalt het bedrijfsplan onderuit." Zijn deze gevolgen voldoende in beeld? Voor hoeveel (beginnende) ondernemers is financiering door banken een probleem? Is de staatssecretaris bereid hier een vinger aan de pols te houden, eventueel door nader onderzoek naar financierbaarheid te laten doen?

6. Voor beginnende ondernemingen zijn de gevolgen van de beperkte geldigheidsduur van vergunningen tweeledig. Enerzijds kan een kortere geldigheidsduur gevolgen hebben voor het ondernemersrisico en daardoor de financierbaarheid van de onderneming. Anderzijds wordt het voor starters makkelijker om een vergunning te bemachtigen. Gemeenten met een te korte vergunningsduur lopen het risico onaantrekkelijk te worden voor ambulante ondernemers. Gemeenten met een te lange vergunning lopen het risico onaantrekkelijk te worden voor consumenten door gebrek aan innovatie, vernieuwing en diversificatie van aanbod. Het is belangrijk voor gemeenten om hierin een goede balans te vinden.

Er zijn mij geen cijfers bekend voor hoeveel (beginnende) ondernemers financiering door banken een probleem is. Sinds 2015 moeten banken meer reserves aanhouden en daarnaast zijn bancaire kredieten voor het MKB, en zeker voor startende ondernemers, vaak erg arbeidsintensief. Dat maakt louter bancaire financiering lastiger. Daar staat tegenover dat er steeds meer alternatieve financieringsbronnen beschikbaar komen, waarbij het makkelijker en gebruikelijker is geworden om verschillende financieringsvormen te stapelen. Naast bancaire financiering valt bijvoorbeeld te denken aan crowdfunding, microkrediet, maar ook factoring (waarbij een ondernemer zijn facturatie en debiteurenrisico overdraagt aan een gespecialiseerd bedrijf) en leasing. Ook vanuit de overheid zijn verschillende regelingen beschikbaar om financiering van (startende) ondernemers te ondersteunen, zoals de borgstellingsregeling, die ondernemers in staat stelt goedkoper te lenen, en vanuit de gemeente bijvoorbeeld de Bijstandsverlening Zelfstandigen, die het mogelijk maakt om een

bedrijf te starten vanuit een bijstandssituatie. Starters kunnen op verschillende plekken beroep doen op ondersteuning bij het maken van een ondernemersplan en het zoeken naar financiering, bijvoorbeeld vanuit de brancheorganisaties.

Is de staatssecretaris bekend met uitvoeringsproblemen die ten gevolge van de Europese Dienstenrichtlijn kunnen optreden, doordat een ondernemer bij een nieuwe loting voor een marktstandplaats een gelijkwaardige plek, dat wil zeggen dezelfde grootte, met hetzelfde aantal medewerkers etc., moet kunnen krijgen? Is haar indruk dat gemeentes deze problemen voldoende in beeld hebben om deze effectief te kunnen aanpakken?

7. De VNG heeft eind 2018 een handreiking gepubliceerd om de gemeenten te helpen in de uitvoering. In het rapport dat ik in oktober in ontvangst heb genomen van de CVAH wordt voorts een aantal problemen en zorgen beschreven. Ik heb uw Kamer eerder schriftelijk geïnformeerd¹ dat deze zorgen vooral zagen op het feit dat een vergunning voor onbepaalde tijd wordt vervangen door een vergunning met een beperkte geldigheid, de door sommige gemeenten gehanteerde (volgens de achterban van de CVAH te korte) vergunningsduur en de verschillen in lokaal beleid. Het rapport van de CVAH is bedoeld om deze problematiek onder de aandacht te brengen van gemeenten en handreikingen te doen hoe daar mee om te gaan. In dezelfde brief aan de Kamer over dit onderwerp van 5 oktober jl. heb ik aangegeven dat de VNG actief is om gemeenten best practices met elkaar te laten delen. In samenspraak met de VNG wil ik daar bovenop een uniform beoordelingsinstrument laten ontwikkelen waarmee het voor gemeenten eenvoudiger wordt een redelijke vergunningstermijn vast te stellen voor te onderscheiden branches binnen de ambulante handel (zie ook antwoord 3). Naar mijn mening gebeurt er dus veel om de problemen en mogelijke oplossingen in beeld te brengen bij gemeenten.

Verzelfstandigde, private markten, waarin ondernemers zelf de regie voeren over onder andere organisatie en exploitatie, zijn in opkomst. Een dergelijke markt, vaak in de vorm van een stichting, komt met de lokale overheid overeen gebruik te maken van een bruikleenovereenkomst en valt dan onder het privaatrecht in plaats van het bestuursrecht. De stichting en een lokale overheid kunnen met elkaar een overeenkomst sluiten voor een langere vergunningsperiode, bijvoorbeeld 30 jaar. Hoe kijkt de staatssecretaris aan tegen deze ontwikkeling?

8. Dit is inderdaad een ontwikkeling die zich voordoet en een mogelijkheid waar gemeenten voor mogen kiezen. Indien een gemeente met, bijvoorbeeld, een stichting overeenkomt dat de stichting de vergunningen gaat exploiteren, zijn op deze overeenkomst de algemene beginselen van behoorlijk bestuur en andere kernprincipes van het Nederlandse bestuursrecht van toepassing. Echter, onder de Dienstenrichtlijn en de Dienstenwet doet het er niet toe wie de vergunning verleent.² Indien er sprake is van een de facto vergunning, dient deze te voldoen aan de eisen van de Dienstenrichtlijn en de Dienstenwet. Het sluiten van een overeenkomst door de lokale overheid met een private partij doet daarom niet af aan de verplichting op grond van de Dienstenrichtlijn om schaarse vergunningen in vergunningsduur te beperken. Ook in dit geval mag de vergunningsduur niet buitensporig lang zijn aangezien de vergunningsduur huidige vergunninghouders niet onevenredig mag bevoordelen en nieuwe dienstverrichters moeten kunnen toetreden tot de markt. Als gevolg daarvan dient zij, ook in

---

¹ Kamerstuk 32 637, nr. 381.

² Zie in dit kader Fra.bo (C-171/11), ov. 21-32.

het geval dat een stichting schaarse vergunningen verleent, de beginselen van de Dienstenrichtlijn en Dienstenwet in acht te nemen.

Na het onderzoek naar ambulante handel en de brief van de staatssecretaris zijn gemeenten nu aan zet. Op basis van de plaatselijke situatie en een lokale afweging van belangen besluiten deze individueel over het al dan niet hanteren van een vergunningensystematiek en vervolgens over de geldigheidstermijn van individuele vergunningen. Uit onderzoek van de Centrale Vereniging voor Ambulante Handel (CVAH) blijkt dat gemeenten hier heel verschillend mee omgaan. Via de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) kan de staatssecretaris zich laten informeren over hoe gemeenten hier invulling aan geven, bijsturen en waar knelpunten ontstaan voor ondernemers. Is de staatssecretaris bereid in de loop van 2020 opnieuw een aantal gemeentelijke beleidsnotities en marktverordeningen te laten onderzoeken, en een stand van zaken over hoe het er bij gemeenten voor staat naar de Kamer te sturen?

9. Ik ben in samenspraak met de VNG bezig om een beoordelingsinstrument en leidraad te ontwikkelen voor het kunnen bepalen van een redelijke geldigheidstermijn. Het voornemen is om dit instrument vervolgens op te nemen in de Model-Marktverordening van de VNG (zie antwoord 3). Toepassing van dit instrument zal landelijke uniformiteit en rechtszekerheid bevorderen. Zoals aangekondigd in mijn brief van 5 oktober jl. zal ik daarnaast in contact blijven met de VNG en de CVAH om te bezien of de in brief genoemde acties het gewenste effect hebben en de Kamer hiervan op de hoogte houden. Indien daartoe aanleiding is, kan ik uiteraard nieuw onderzoek laten uitvoeren.

Vragen en opmerkingen van de leden van de ChristenUnie-fractie

De leden van de ChristenUnie-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de reactie op de gewijzigde motie van de leden Stoffer en Wörsdörfer over ambulante handel. Zij onderschrijven de intentie van de indieners van de motie om te voorkomen dat het voortbestaan van bedrijven in de ambulante handel in gevaar komt en de regeldruk te sterk toeneemt. Ook voor deze leden is het van belang dat ondernemers ruimte hebben te ondernemen en dat de overheid waar nodig hierin vanuit een dienende houding rechtvaardig en consistent beleid voert als marktmeester. Zij hebben op dit moment nog enkele opmerkingen en vragen over of de staatssecretaris eenzelfde rol van de overheid voor zich ziet.

Kan de staatssecretaris nader toelichten wanneer sprake is van een schaars goed bij een beperkt aantal vergunningen?

10. Er zijn twee soorten schaarste: schaarste die voorkomt uit beperkte aanwezigheid van natuurlijke of technische middelen (natuurlijke schaarste) en schaarste die voortkomt uit beleid (beleidsmatige schaarste). In het geval van natuurlijke schaarste gaat het om een goed waarvan naar haar natuurlijke of technische aard niet voldoende beschikbaar is om onbeperkt vergunningen te verlenen. In de zaak Promoimpresa ging het bijvoorbeeld om kiosken op een strand om het Gardameer (C-458/14 en C-67/15).³ Dit strand omvat een beperkt aantal vierkante meter en is dus een beperkt natuurlijk middel. Indien wordt gesproken van beleidsmatige schaarste, is schaarste ontstaan vanuit een beleidskeuze. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn wanneer het vanwege de openbare veiligheid niet wenselijk is om van een

---

³ Promoimpresa (C-458/14 en C-67/15).

bepaalde vergunning een onbeperkt aantal te verlenen. Een vergunning voor marktstandplaatsen kan hier een voorbeeld van zijn.

Waarom is er sprake van schaarste wanneer er bijvoorbeeld vijf standplaatsen zijn en er maar één ondernemer op die nieuwe beschikbare vergunningen inschrijft?

11. Er is sprake van schaarste omdat de gemeente heeft gekozen voor een vergunningsstelsel in combinatie met een maximering van het aantal vergunningen. De noodzaak om een dergelijk vergunningstelsel te creëren kan voortkomen uit zowel natuurlijke schaarste als beleidsmatige schaarste. Het feit dat er in de door deze leden geschetste situatie nog geen feitelijke schaarste is ontstaan, doet niet af aan de mogelijkheid dat zich op enig moment wél meer dan vijf gegadigden melden. Het wettelijke kader zal op deze mogelijkheid moeten anticiperen door de regels betreffende schaarste in acht te nemen. Mocht de in de vraag geschetste situatie zich voordoen, dan kunnen gemeenten dit meenemen in de beoordeling van de vergunningsduur. Ook is het in die situatie onder voorwaarden mogelijk om een vergunning te verlengen. Huidige vergunninghouders dienen in dat geval wel kenbaar te maken dat zij verlenging verlangen, maar zij hoeven niet een volledig inhoudelijke nieuwe aanvraag te doen. Om te voorkomen dat huidige vergunninghouders bevooroordeeld worden, dient de gemeente wel transparant te zijn met betrekking tot het feit dat er op een bepaald moment vergunningen kunnen worden verleend, zodat overige dienstverrichters de mogelijkheid hebben binnen dezelfde aanvraagperiode een aanvraag in te dienen

Met het oog op marktstandplaatsen, licht ik de achtergrond van beleidsmatige schaarste hier nog nader toe. De openbare ruimte kent in ieder gemeente per definitie beperkingen: omwille van o.a. toezicht, verkeersveiligheid, doorstroming, openbare orde, gebruik van openbare voorzieningen zal in elke gemeente de noodzaak bestaan bepaalde eisen te stellen aan de marktkraam en hoeveel delen van de openbare ruimte zij wil gebruiken voor marktplaatsen. Vandaar dat vrijwel alle gemeenten gebruikmaken van de mogelijkheid om op grond van bepaalde publieke belangen niet alleen (vergunning)eisen te stellen, maar tevens het aantal uit te geven vergunningen te maximeren. Vanwege het feit dat het aantal beschikbare plekken beperkt is, is deze vergunning schaars, óók als er minder vraag is dan aanbod. Het is immers niet uit te sluiten dat zich nieuwe toetreders melden.

Wordt hier onderscheid gemaakt tussen markten en plaatsen waar een wachtlijst is en waar dat niet is, of wordt slechts naar het generieke beeld gekeken?

12. Er wordt gekeken naar het generieke beeld. Het feit dat er in een bepaalde situatie nog geen feitelijke schaarste is ontstaan, betekent niet dat er zich niet op enig moment wel meer gegadigden melden. Elk vergunningstelsel (met of zonder wachtlijst) dient op deze mogelijkheid te anticiperen. Daarbij dient gezegd te worden dat het hanteren van een wachtlijst het meest duidelijke bewijs is van schaarste en als gevolg daarvan dienen gemeenten die een wachtlijst hanteren de vergunningsduur sowieso te beperken.

Klopt het dat de Raad van State tot dusverre enkel over specifieke zaken heeft geoordeeld dat sprake is van schaarste, maar dat er geen generieke uitspraken zijn gedaan over schaarste en de gevolgen daarvan voor de duur van de vergunningen?

13. Nee, dit klopt niet. In 2014 heeft de Raad van State, naar aanleiding van de zaak Trijber, het Hof van Justitie de vraag voorgelegd of de Dienstenrichtlijn met zich mee brengt

dat indien het aantal vergunningen is beperkt om dwingende redenen van algemeen belang, de geldigheidsduur van deze vergunningen ook moet worden beperkt (ECLI:NL:RVS:2014:2488, ov. 6). Het Hof antwoordt in haar uitspraak bevestigend op deze vraag (C-340/14 en C-341/14, ov. 62). De Raad van State heeft de redenering van het Hof overgenomen en stelt dat “in het geval het aantal vergunningen is beperkt om dwingende redenen van algemeen belang, de geldigheidsduur van deze vergunningen niet onbeperkt mag zijn” (zie ECLI:NL:RVS:2016:160, ov. 11.3 en ECLI:NL:RVS:2017:1520, ov. 10). Daarnaast heeft AG Widdershoven in zijn conclusie inzake de zaak Speelhal in Vlaardingen gesteld dat er “naar Nederlands recht (..) een rechtsnorm [bestaat], die ertoe strekt dat bij de verdeling van schaarse vergunningen door het bestuur op enigerlei wijze aan (potentiële) gegadigden ruimte wordt geboden om naar de beschikbare vergunning(en) mee te dingen. Deze rechtsnorm is gebaseerd op het formele gelijkheidsbeginsel, het beginsel van gelijke kansen” (ECLI:RVS:2016:1421, ov. 7.8). De Raad van State heeft deze opvatting onderschreven in de bijhorende uitspraak (ECLI:NL:RVS:2018:2927, ov. 8). Als laatste heeft AG Widdershoven het concept schaarse vergunningen in de zin van de Dienstenrichtlijn uitvoerig besproken in zijn conclusie inzake het Windpark in Zeewolde. De AG bouwt hier voort op hiervoor genoemde conclusie en uitspraak inzake de Speelhal in Vlaardingen en verduidelijkt hier wederom bepaalde aspecten van schaarse publieke rechten (ECLI:NL:RVS:2018:4197).

Wat betekent dit voor reeds voor onbepaalde tijd verstrekte vergunningen? Onderschrijft de staatssecretaris het uitgangspunt van de leden van de ChristenUnie-fractie, dat zeer terughoudend moet worden omgegaan met wijzigingen in bestaande vergunningen? Hoe beziet zij in dat licht het gegeven dat gemeenten al brieven met voornemens tot intrekking van vergunningen aan ondernemers verstuurd hebben? Wat betekent dit voor ondernemers die forse plaatsgebonden investeringen in hun onderneming hebben gedaan, bijvoorbeeld op het gebied van duurzaamheid?

14. De Dienstenrichtlijn en de hieruit voortvloeiende jurisprudentie hebben als gevolg dat voor onbepaalde tijd verstrekte vergunningen vanuit mededingingsoogpunt niet meer zijn toegestaan op het moment dat de gemeente beperkingen oplegt aan het aantal vergunbare plekken. In de praktijk betekent dit dat vergunningen voor onbepaalde tijd dienen te worden ingetrokken of aangepast wanneer de gemeente een beperking op het aantal te vergeven vergunningen legt, aangezien we vanaf dat moment spreken van schaarse vergunningen. Hoewel ik de rechtszekerheid van ondernemers erg van belang vind, zijn het rechtszekerheidsbeginsel en het vertrouwensbeginsel door het Hof niet geaccepteerd als gegronde redenen om bepalingen in de Dienstenrichtlijn te negeren (Promoimpresa).⁴ Zoals eerder door mij benoemd hebben bevoegde instanties vanzelfsprekend de ruimte deze beginselen toe te passen, maar dient dit binnen de kaders van de Dienstenrichtlijn te gebeuren. Deze beginselen kunnen gemeenten dus niet bevrijden van de algemene verplichting om schaarse vergunningen in geldigheidsduur te beperken. Gemeenten kunnen bij het vaststellen van de beperkte vergunningsduur en bij haar toewijzingsbeleid wel rekening houden met de situatie waarin het aantal geïnteresseerden minder is dan het aantal beschikbare schaarse vergunningen. Daarnaast zijn op een besluit van intrekking of aanpassing van vergunningen de algemene beginselen van behoorlijk bestuur van toepassing en tegen dit besluit kan bezwaar worden aangetekend.

---

⁴ Promoimpresa (C-458/14 en C-67/15),

Welke gevolgen hebben de geschetste ontwikkelingen voor de bestaanszekerheid en beleving van ondernemers in de ambulante handel?

15. Voor beginnende ondernemingen wordt het makkelijker om een vergunning te bemachtigen. Bestaande ondernemers zullen zich in moeten stellen op een situatie waarbij zij na afloop van een vergunning niet automatisch verzekerd zijn van eenzelfde vergunning op een bepaalde locatie en een bepaald tijdstip. Ondernemers in de ambulante handel beschikken veelal over meerdere vergunningen voor meerdere gemeenten, locaties en tijdstippen. Hierdoor worden de gevolgen van het aflopen van vergunningen gespreid.

Op welke wijze wordt ook met vertegenwoordigers van deze ondernemers gesproken over wat de effecten zijn van de beleidskeuzes en hoe deze ook afdoende perspectief voor bestaande ondernemers in de ambulante handel biedt?

16. Het is aan gemeenten om te bepalen op welke wijze het vergunningenbeleid wordt vastgesteld. Zij wegen ook af op welke wijze de afstemming met stakeholders het beste wordt gerealiseerd. In de handreiking van november 2018 die door de VNG is opgesteld wordt ook gewezen op het belang van zorgvuldige voorbereiding op de vaststelling van een vergunningstelsel en het daarbij gehanteerde verdelingsbeleid.

Vragen en opmerkingen van de leden van de SGP-fractie

De leden van de SGP-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de voorliggende brief. Zij waarderen de inzet van de staatssecretaris om in overleg met de branchevereniging voor de ambulante handel en de VNG tot een goede aanpak te komen. Willekeur moet voorkomen worden. Zij hebben nog wel enkele vragen.

De leden van de SGP-fractie lezen dat de staatssecretaris ervan uitgaat dat standplaatsvergunningen per definitie schaarse vergunningen zijn en niet voor onbepaalde tijd mogen gelden. Deze leden zetten hier vraagtekens bij. In een conclusie van de staatsraad Advocaat-Generaal voor de Raad van State (ECLI:NL:RVS:2018:1847) wordt aangegeven dat pas sprake is van schaarse publieke rechten “als de som van de omvang van de aanvragen het aantal beschikbare publieke rechten overtreft” (overweging 3.26). Hanteert de staatssecretaris dezelfde definitie?

17. De leden van de SGP-fractie geven terecht aan dat AG Widdershoven in de aangehaalde conclusie stelt dat er sprake is van beperkte rechten indien “de som van de omvang van de aanvragen het aantal beschikbare publieke rechten overtreft”. Deze definitie ziet op de situatie dat er te weinig vergunningen te vergeven zijn om te voldoen aan alle aanvragen (waardoor feitelijke schaarste ontstaat). Ik hanteer dezelfde definitie van schaarse publieke rechten. Voordat deze situatie van feitelijke schaarste zich voor kan doen, dient er een beperking te zijn gelegd op het aantal te verlenen vergunningen. Dit kan zowel een beleidsmatige beperking als de beperkte beschikbaarheid van natuurlijke of technische bronnen zijn zoals reeds uitgelegd in het antwoord op vraag 11. Het feit dat een dergelijke beperking op het aantal te vergeven vergunningen is gelegd, maakt dat rekening gehouden dient te worden met de hieruit voortvloeiende eventuele feitelijke schaarste, waar AG Widdershoven het over heeft. Om op deze situatie te kunnen anticiperen en ervoor te zorgen dat huidige vergunninghouders niet onevenredig worden bevoordeeld, dienen ook in de situatie *voorafgaand* aan feitelijke schaarste de regels voor schaarse vergunningen al in acht te

worden genomen. Indien dit niet zou gebeuren zouden zich ongelijke situaties voor kunnen doen.

Ik zal dit verduidelijken aan de hand van een voorbeeld. In de situatie dat een gemeente het aantal te verlenen vergunningen beleidsmatig heeft beperkt tot vijf en er zijn ook maar vijf aanvragen, is nog geen sprake van feitelijke schaarste. Als de redenering wordt aangehouden dat in dit geval er geen sprake is van schaarse vergunningen, dienen deze vergunning voor onbepaalde tijd te worden afgegeven. Dit veroorzaakt echter de onmogelijkheid voor nieuwe dienstverrichters om tot de markt toe te treden, aangezien er geen vergunningen meer te verlenen zijn. Indien pas op het moment van de zesde aanvraag de regels betreffende schaarse vergunningen van toepassing zijn, zou op dat moment alleen ruimte voor nieuwe toetreders kunnen worden bewerkstelligd indien andere vergunningen worden ingetrokken. Deze situatie levert voor ondernemers veel onzekerheid op. Als gevolg hiervan is niet enkel sprake van schaarste indien het gaat om feitelijke schaarste zoals bedoeld door AG Widdershoven, maar ook indien het opgestelde stelsel in de mogelijkheid van feitelijke schaarste voorziet doordat beperkingen zijn opgelegd met betrekking tot het aantal te verlenen vergunningen.

Is de veronderstelling juist dat als het gaat om standplaatsvergunningen in veel gevallen het aanbod groter is dan de vraag?

18. Ik beschik niet over informatie die deze veronderstelling zou bevestigen. Mijn veronderstelling is dat deze situatie per gemeente zal verschillen.

Is de veronderstelling juist dat zolang geen sprake is van schaarse vergunningen wel vergunningen voor onbepaalde tijd afgegeven mogen worden?

19. De hoofdregel onder de Dienstenrichtlijn is dat vergunningen voor onbepaalde tijd dienen te worden afgegeven, tenzij zich een uitzondering voordoet zoals schaarste onder artikel 11 of artikel 12 Dienstenrichtlijn. Indien er geen sprake is van schaarste (of van een andere uitzondering) worden vergunningen dus voor onbepaalde tijd verleend.

Wordt dit meegenomen in het overleg met gemeenten?

20. Ik zal de VNG informeren over mijn reactie op deze vragen van de Kamer. Ik heb er vertrouwen in dat de VNG de informatie in deze brief zal betrekken in de door haar toegezegde activiteiten in het kader van kennisdeling tussen gemeenten en juridische voorlichting.

De leden van de SGP-fractie vragen of de veronderstelling juist is dat de voorwaarden met betrekking tot schaarse vergunningen niet van toepassing zijn als gekozen wordt voor bruikleenovereenkomsten via het privaatrecht?

21. Deze veronderstelling is niet juist. Het afsluiten van een privaatrechtelijke overeenkomst bevrijdt de lokale overheid niet van haar verplichtingen onder de Dienstenrichtlijn. Zie ook het antwoord op vraag 8.